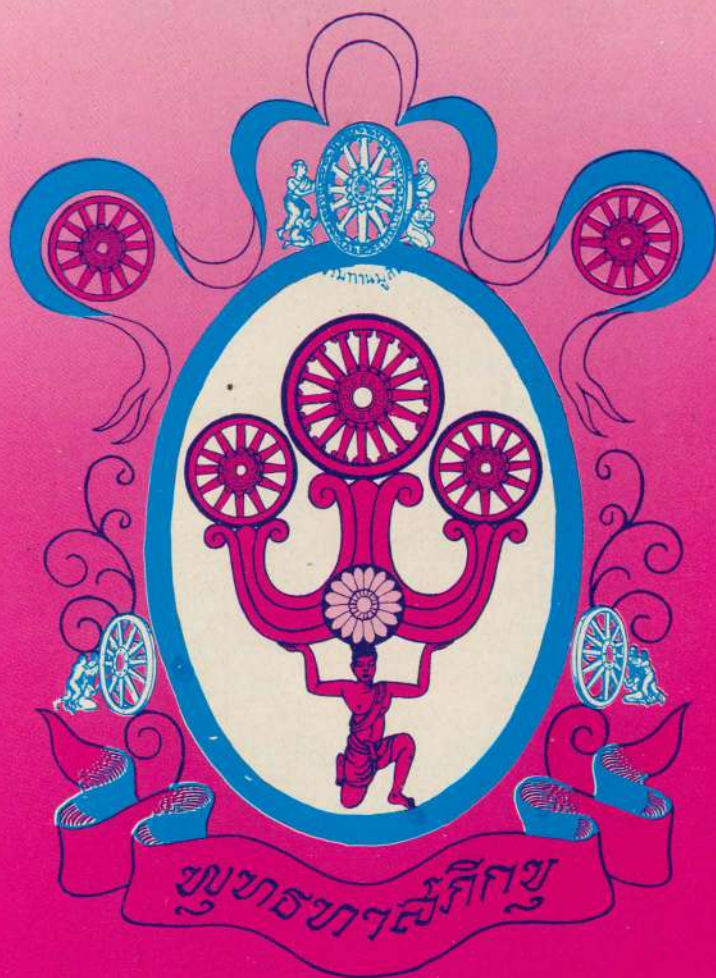


อตมมยตากถา

(หลักธรรมที่ใช้กำจัดกิเลสได้เฉียบขาด—ฉบับปล้น!)



[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๓๕]

อุทิศนา

จักรธรรมะมัลย์
แผ่ธรรมะรังษี
มันหมายจะเสริมศาสน์
ปลอดภัยพินาศ, คง
หากแล้งพระธรรมญาณ
จะครองโลกเป็นอากร
จะทุกข์ทนทั้งคืนวัน
ด้วยเหตุอหังการ
บรรณัทพระพทธองค์
ตามแนวพระธรรมนำ
เผยแผ่พระธรรมทาน
แปดหมื่นสี่พันนัย

จะหมั่นทั่วทั้งราชตรี
ตามพระพทธทรงประสงค์ ฯ
สถาปนโลกให้อยู่
เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
อันธพาลกลีบ
ให้เลวสู่สู่เตุ์จนาจาน ฯ
พิฆาตกันบมีประมาณ
เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
จึงประสงค์ประกอบกรรม
ให้โลกผ่องแผ้วพ้นภัย ฯ
ให้ไพศาลพิชิตชัย
อุทิศทั่วทั้งราชตรี ฯ

พ.ท.

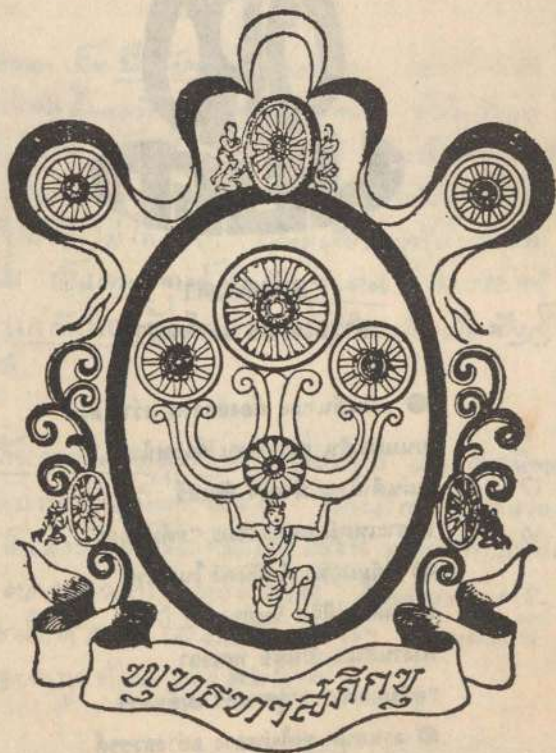
๒๕๒๓



๒
อดัมมยตากถา

(ความที่ไม่ต้องสำเร็จมาจากสิ่งนั้น,
มนตราสำหรับชีวิต, ความหลงของอดัมมยตา)

[ชุดหมอนลอ อัดับ ๓๕]



ศรัทธาบริจาค

ของผุ้มาเยี่ยมสวนโมกข์แต่ละปี

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : ๕,๐๐๐ เล่ม

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๓๔



“อตัมมยตา”
อาวุธเพชร เผด็จมาร

- แผ่นดินทอง ต้องสะอาด สว่าง สงบ
บนแผ่นดิน ธรรมครบ ด้วยหน้าที่
แผ่นดินไทย มีจิตใจ อันเสรี
เพราะเหตุมี ยอดธรรมะ “อตัมมยตา”
- อตัมมยตา คือมั่นคง ในหน้าที่
สามัคคี ไม่มีจิต ริษยา
ทำงานสนุก เป็นสุข ทุกเวลา
“อตัมมยตา” อาวุธเพชร เผด็จมาร
- งานสนุก สุขไปพลาง อย่างสรวด์
เหงื่อเป็นมัน คือน้ำมนต์ มหาศาล
ทุกนาที ชีวิตเย็น เป็นนิพพาน
เพราะการงาน นั่นคือการ ประพฤติธรรม

พุทธศาสนิกชน

๑. รัตนโกสินทร์ ก็จะเป็นพหุโลกซึ่งกำลังเกิดจาก
 ๒. รัตนโกสินทร์ แล้วเป็นโลกมารดาที่สมบูรณ์แล้ว
 ๓. รัตนโกสินทร์ แล้วเป็นโลกมารดาที่สมบูรณ์แล้ว

ข้อถามที่ ๑ ก่อร่างนามยสำหรับบริษัทมหาชน
 ๑๓๓๖ โดยตรง, แต่ทั้งหากเขื่อนผลิตได้ถึง ๑๐๐
 ๑๓๓๖ ได้แล้ว ขอสงวนลิขสิทธิ์ของนามบริษัทไว้
 ๑๓๓๖ ได้ประสิทธิผลสำเร็จในทางพาณิชย์
 ๑๓๓๖ ของบริษัทได้ถูกกฎหมายได้คุ้มครอง
 ๑๓๓๖ ของบริษัทได้ถูกกฎหมายได้คุ้มครอง
 ๑๓๓๖ ของบริษัทได้ถูกกฎหมายได้คุ้มครอง

9/10/1905

இளையவந்திரம் சிவா,
௨௩ அ.ப. ௭௭



“อตั้มมยตา”

คือ ความที่ไม่ต้องอาศัยเหตุปัจจัยนั้นปรุ้งแต่่งอีกต่อไป

“กูไม่เอากับมึงไวย์”

มนตราสำหรับชีวิต

อตัมมยตากถา.

๒ มีนาคม ๒๕๓๑

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ
สพฺพปาปสฺส อกรรมํ กุสลสฺสุปฺสมปทา
สจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนนํ ติ

ธมฺโม สกฺกขจํ โสตพฺโพ-ติ.

ความที่ไม่ต้องสำเร็จมาจากสิ่งนั้น.

ณ บัดนี้ อาตมาภาจะได้วิสัชนาพระธรรมเทศนา เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญา ส่งเสริมศรัทธา—ความเชื่อ และวิริยะ—ความพากเพียร ของท่านทั้งหลายผู้เป็นพุทธบริษัท ให้เจริญอกงามก้าวหน้าขึ้นไป ในทางแห่งพระพุทธศาสนา ของสมเด็จพระบรมศาสดา อันเป็นที่พึ่งของเราทั้งหลาย กว่า จะยุติลงด้วยความสมควรแก่เวลา.

ธรรมเทศนาในวันนี้ เป็นธรรมเทศนาปรารภมาฆบูชา ทั้งที่ท่านทั้งหลายก็ทราบกันอยู่ได้แล้วเป็นอย่างดี ว่าเรามา พร้อมกันในวันนี้ เพื่อประกอบพิธีมาฆบูชา เป็นอภิลักขิตสมัยสำหรับพุทธบริษัท จะได้ประกอบกระทำเป็นประจำ, เพื่อให้เกิดความระลึกนึกถึงเหตุการณ์อันสำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เนื่องด้วย พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์,

พระธรรมเทศนา เรื่อง อทมมยตากถา แสดงในวันมาฆบูชา วันที่ ๑
วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๑

เป็นการย้ำความเชื่อความเลื่อมใส ย้ำความเข้าใจ ย้ำสติปัญญา
ให้แน่นแฟ้นและจะได้เป็นที่เข้าใจ สำหรับผู้ที่แน่นแฟ้นอยู่
แล้ว ในส่วนที่ละเอียดยิ่งขึ้นไป.

เรื่องของวันมาฆบูชาเป็นอย่างไร ก็พูดซ้ำๆ ซากๆ
ทุกปี, คงจะเข้าใจกันได้เป็นอย่างดี ว่าเป็นวันพิเศษวันหนึ่ง
ซึ่งมีเพียงวันเดียวในพระพุทธศาสนา^๕ ที่บังเอิญ พระอรหันต์
๑,๒๕๐ รูป มาถึงพร้อมกันเข้า ณ ที่แห่งหนึ่ง มีพระ-
พุทธเจ้าประทับเป็นประธาน ทรงแสดงโอวาทปาฏิ-
โมกข์.

ความน่าอัศจรรย์ก็อยู่ที่ว่า พระอรหันต์ทุกองค์เป็น
เอหิภิกขุ คือ อุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา โดยพระผู้มี
พระภาคเจ้าเอง และทุกองค์ก็เป็นพระอรหันต์ และความที่
ไม่ได้นัดหมายกัน แล้ววันนั้นก็เป็นวันเพ็ญมาฆฤกษ์ ดวงจันทร์
เสวยมาฆฤกษ์, แล้วพระองค์ก็ทรงประทับเป็นประธาน
เพื่อกระทำสิ่งที่เรียกกันว่า มหาสังฆสันนิบาตประกาศโอวาท
ปาฏิโมกข์ คือ ประทานแห่งโอวาททั้งหลายทั้งปวง.

ข้อความก็มีอยู่หลายประโยค ตั้งแต่ขันธ์ ปรมา ตโป
ตติกา เป็นต้นขึ้นไป แต่ใจความสำคัญนั้นก็มีอยู่เพียง ๔

ประโยค หรือ ๑ คาถา ถึงที่ใดยกขึ้นมาเป็นหัวข้อนิกเขปบท
ข้างต้นว่า :—

สพฺพปาปสฺส อภินิ	การไม่กระทำบาปทั้งปวง
กุสลสฺสุปฺปสมฺปทา	การทำกุศลให้ถึงพร้อม
สจฺจิตฺตปริโยทปนํ	การทำจิตของตนให้ขาวรอบ
เอตํ พุทฺธานาสสนํ	สามอย่างนี้เป็นคำสอนของ
	พระพุทธรเจ้าทั้งหลาย.

นั่นแหละเป็นใจความสำคัญ ที่ควรจรรู้ที่ควรจะเข้าใจ
ในฐานะที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา.

เถยวันก็มีคนบางคนไม่เข้าใจ แม้ว่าจะฟังมาถึง ๑๐
ครั้ง ๒๐ ครั้ง ๑๐๐ ครั้งแล้วก็ได้, ไม่เข้าใจในข้อที่ว่า เมื่อไม่
ทำบาปทุกอย่าง ทำกุศลคือความดีทุกอย่าง แล้วทำไมจะต้อง
มาทำจิตใจให้ผ่องใสเล่า เพราะการทำจิตใจผ่องใสก็เป็นความดี
เป็นกุศลอย่างหนึ่งอยู่แล้ว; นี่เป็นเหตุไม่ให้เข้าใจข้อความ
ในประโยคหลังที่ว่า ทำจิตให้ขาวรอบ, ก็หมายความว่า แม้จะ
ทำดี ทำกุศลทุกอย่างแล้ว จิตก็ยังไม่ว้าวรอบ นั่นเอง ขอให้
นึกถึงความข้อนี้ที่ว่า แม้จะทำกุศลทุกอย่างแล้ว จิตมันก็ยังไม่ว้าว

ขาวรอบ, แล้วก็ไม่รู้ไม่เข้าใจ ยังก็คอยอยู่ว่าไม่ทำชั่ว ทำแต่ดี ก็พอแล้ว.

นี่พุทธบริษัทโดยมากยังเป็นอยู่อย่างนี้, แม้ที่ว่าเรียนจบมหาวิทยาลัยแล้วค่อยเข้าไป ก็ยังเข้าใจอยู่อย่างนี้, เพราะไม่เข้าใจคำว่าบาป ว่าบุญ ว่านิพพาน นั้นเอง โดยถือเสียว่า ถ้าทำดีทุกอย่างแล้วมันก็หมด จบเรื่อง. ต้องขอใช้คำหยาบคายว่ามันยังโง่อยู่นั้นแหละ เพราะว่ามันมีสิ่งที่ยังขึ้นไปกว่า, เหนือความดี เหนือความดีที่ขังปวงขึ้นไป ก็คือการทำจิตให้ขาวรอบ.

ทีนี้มีปัญหาอยู่ที่ตรงว่า จิตขาวรอบนั้นคืออะไร, ทำไมขาวแล้วจึงต้องมีรอบ? นี่จะต้องฟังให้ถี่.

คำว่าขาวในภาษาบาลี มีอยู่อย่างน้อยก็ ๒ คำ เช่นว่า สุกฺก ก็แปลว่าขาว โอทาค ก็แปลว่าขาว, แต่จะแปลผิดหรือถูกก็ไม่รู้ เขาแปลกันอย่างนั้น โอทาคะ ก็แปลว่าขาว สุกกะก็แปลว่าขาว, แล้วโอทาคะในหลักธรรมนั้นในที่นี้ไม่พอ ยังใส่ ปริ เข้าไปอีก เป็น ปริโอทาคะ เข้ามาอีก ฉะนั้น มันก็ต้องไม่ใช่อย่างเดียวกับ สุกกะ คือขาว.

ชาวในภาษาไทยเรานี้ก็กำกวมเหมือนกัน : ชาวอย่าง
 เสือสีขาวนั้นก็เรียกว่าขาว มันมีสีขาว; แต่ถ้ามันไม่มีสี มันขาว
 ชนิดที่ไม่มีสี ขาวว่างอย่างไม่มีสี ก็ยังเรียกว่าขาวอยู่นั้นแหละ.
 นั่นเป็นภาษาที่ไม่ถูก, รู้ไว้เถอะว่า เรายังพูดภาษาไม่ถูกเอง
 แล้วก็เข้าใจคำพระบาลีนั้นไม่ถูก มันก็เป็นธรรมคา. จงนึกถึง
 ภาษาไทยเรา ที่ว่าขาวๆ เช่นสีขาวอย่างนั้นมันยังมีสี คือสีขาว
 มันยังมีสี, มันยังไม่ปราศจากสี; ฉะนั้นถ้าว่ามันมีขาวอีก
 ชนิดหนึ่งซึ่งไม่ควรจะเรียกว่าขาว แต่ไม่รู้จะเรียกว่าอะไร
 ก็ต้องเรียกว่าขาวอยู่นั้นแหละ คือมันปราศจากสี. นี่ ความ
 ต่างของคำว่า สุกกะ ขาว กับ โอทาตะ และ ปริโอทาตะก็ขาว,
 ๒ ขาวนี้มันต่างกันอย่างไร.

ขอให้เข้าใจขาวในคำว่า ปริโอทาตะ, ปริโยทปนะ
 ทำให้มันเป็นปริโอทาตะ, สจิตตะปริโยทปนะ ปริโอทาปนะ
 ทำให้มันขาว ทำให้มัน ปริโอทาตะ ก็คือทำให้มันไม่มีสี
 นั้นแหละ แต่ก็ไม่เรียกว่าดำหรือว่ามีสี ไม่มีสี มันเป็นสีซึ่ง
 ไม่มีคำจะเรียก, ก็ต้องขอเรียกกันอย่างนี้ ตามที่เขาเรียกกันมา
 แต่ก่อนว่า ปริโอทาตะ, ถ้าจะเรียกเป็นภาษาไทย มันก็ขาว
 อย่างไม่มีสี. นั่นแหละจะเข้าใจคำว่า บาปไม่ทำ แล้วก็ทำกุศล

ทำความดีอย่างยิ่ง, แล้วยังจะต้องทำอีกทีหนึ่งให้จิตขาวรอบ.
 ไม่ทำบาป คือไม่ทำกรรมที่เป็นบาป, ทำกุศลให้ถึงพร้อมนั้น
 คือทำกรรมที่เป็นกุศลหรือที่เป็นดี; มันเป็นการทำที่เป็น
 กรรมทั้ง ๒ อย่างแหละ ทำบาปหรือทำกุศลมันเป็นการกระทำ
 ที่เป็นกรรม แต่พอมาถึงปริโยทาคะไม่มีสั่นกลายเป็นทำจิต
 ของตนให้ปริโยทาคะ. ในภาษาไทยมันก็หลอกอย่างนั้น
 ภาษามันหลอกอย่างนั้น มันก็ยุ่ง คนที่ไม่ศึกษากันจริงๆ มัน
 ก็ไม่รู้ มันก็งง, มันก็ถกกันอย่างงงๆ ไปอย่างนั้นเอง.

จะต้องเข้าใจให้ชัดลงไปว่า เมื่อไม่ทำบาปเสร็จแล้ว
 แล้วก็มาทำบุญหรือทำกุศลเต็มที่แล้ว ยังจะต้องทำอะไรให้
 เหนือมันขึ้นไปอีกทีหนึ่ง คือเหนือบาปเหนือบุญนั่นเอง
 จนมิใช่บาป มิใช่บุญ, มันเหนือบุญขึ้นไป จึงจะเรียกว่า
 มันเป็นขาวรอบ คือขาวจนไม่มีสี. ก็เลยได้ความว่าเหนือ
 บาปก็มาถึงบุญ, เหนือบุญก็มาถึงที่ว่าง ซึ่งที่แท้ก็เรียกว่า
 นิพพาน เหนือบาปเหนือบุญ. ถ้าพูดเป็นภาษาวัตถุ ก็ต้อง
 พูดว่า จากบาปก็มาถึงบุญ หรือกุศล หรือดี, จากชั่วก็มาถึงดี
 เหนือดีขึ้นไปก็คือถึงว่าง ว่างๆ ว่างจากชั่ว ว่างจากดี.

นี่ขอให้เข้าใจไว้เถอะว่า เหนือตขึ้นไปมันยังมีอีกทีหนึ่ง
คือว่าง ; เมื่อถึงว่างจึงจะถึงที่สุดแห่งปัญหา คือจะไม่มี ความ
ทุกข์เลย. ถ้ายังเพียวยุคอยู่แค่นี้ มันไม่จบ เพราะว่าสิ่งที่
เรียกว่าคตินั้นมันเป็นกรรม เป็นการกระทำ มันก็มีการปรุง
แต่ง, คือมันเป็นสังขาร. สังขาร—การปรุงแต่ง สิ่งปรุงแต่ง
ผู้ปรุงแต่ง, ตี—ตี—ตี นี่มันก็ยังเป็นที่ปรุงแต่ง ผู้ปรุงแต่ง
สิ่งปรุงแต่ง มันก็ปรุงแต่ง ปรุงแต่งให้ยุ่งให้วุ่นไปตามตี ตาม
แบบที่เรียกว่าตี.

บาปก็เป็นสังขาร คือปรุงแต่งให้ยุ่งไปตามแบบบาป
หรือชั่ว. บุญก็ปรุงแต่งไปตามแบบบุญ ให้มันยุ่งไปตาม
แบบบุญหรือแบบดี จึงมีคนเป็นอันมาก บ้าดี เมาคดี หลงดี
บ้าบุญ เมานบุญ หลงบุญ บ้าสุข เมาสสุข หลงสุข, มันจึงไม่ถูก
มันจึงไม่พอ, มันต้องเหนื่อนั้นขึ้นไปอีก คือไม่บ้าในสิ่งที่
มันได้ถึงที่สุด ตามที่ตัวต้องการแล้ว เช่นว่า เมื่อได้ความสุข
ละความทุกข์มาได้ความสุข แล้วก็อย่าบ้าความสุข.

ฟังดูให้ดีๆ มันก็ไม่ยากเกินไปดอก เมื่อพ้นความ
ยากจนมาสู่ความร่ำรวย แล้วก็อย่าบ้าความร่ำรวย, อย่าบ้า
ความร่ำรวย มันก็ไม่มีปัญหาอะไร. ถ้ามันบ้าความร่ำรวย

มันก็มีปัญหาขึ้นมาทันที มันยุ่งและมันวุ่นวายเป็นทุกชั้นมา
ทันที; หรือว่าคนที่มันอยากสวย มันไม่สวย มันปล้ำตกแต่ง
จนสวย, ครั้นไต่สวยมาแล้วก็อย่าบ้าสวย อย่าบ้าสวย สวย
แล้วก็อย่าบ้าสวย. นี่ก็ว่ามันเป็นอันสุดท้ายนี้ มันเข้าใจยาก
สักหน่อย, สร้างอำนาจได้อำนาจขึ้นมาแล้ว ก็อย่าบ้าอำนาจ
อย่าหลงอำนาจ อย่าเมาอำนาจ.

สรุปความว่า อะไรที่ว่อดี — ดี — ดี, ทำให้ได้ ได้มา
แล้วก็อย่าไปบ้า อย่าไปหลง อย่าไปเมา กับมัน. นี่ใจความ
สำคัญของพระพุทธภาษิต ที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา
มันมีอย่างนี้; ใครได้รับประโยชน์อันนี้บ้าง, ยังบ้าดี
บ้ารวย บ้าสวย เมามบุญ บ้าบุญ หลงบุญ บ้าดี เมาก็ หลงดีกัน
อยู่ แล้วก็โง่โง่จนสุดขีด, จนเอาพระนิพพานลงมาเป็นเรื่องดี
เอาพระนิพพานลงมาเป็นเรื่องดี พระนิพพานนั้น เหนือดี
พ้นดี พ้นกุศล, พ้นอะไรไปหมดแล้ว ก็ถึงเอามาเป็นเรื่องดี,
นั่นก็บ้านิพพาน ในฐานะที่เป็นความดี ในความหมายที่เป็น
ความดี, อย่างนั้นมันก็ผิดหลักพระพุทธศาสนา.

นี่ก็อยากจะขอเตือนกันไว้ในข้อนี้ ไหน ๆ ก็พูดเรื่อง
นี้กันมาหลายสิบครั้งเต็มที่แล้ว เรื่องมาฆบูชา^๕ อยากจะให้จับ

ใจความสำคัญของเรื่องนี้ให้ได้เสียสักที ช่วยจำไว้อย่างนี้แหละ ว่าจากชั่วมาถึงดี, จากดีก็ถึงว้าง คือเหนือชั่วเหนือดีก็ได้, จากชั่วมาก็ถึงดี เหนือดีขึ้นไปอีก ก็คือเหนือชั่วเหนือดี คือ ว้างๆ, ว้างนั้นแหละคือพระนิพพาน เรียกว่า สุตฺตญฺะ. สุตฺตญฺะ แปลว่า ว้าง, ออกเสียงเป็นภาษาไทยว่า สุตฺต แต่พวก บัณฑิตโง่ๆ ขอใช้คำหยาบคาย ขออภัยใช้คำหยาบคาย ว่า บัณฑิตโง่ๆ ทั้งหลายยังมีอยู่มาก แปล สุตฺตญฺะ ว่า สุตฺตแปลว่า สุตฺตญฺะว่าสุตฺตแปลว่า แปลเสียอย่างนั้น สุตฺตแปลว่าจนไม่มีอะไร แล้วเป็นโทษเป็นอันตรายไปเสียอีก เสียเปล่าๆ.

ชั้นบัณฑิตชั้นนักปราชญ์ในประเทศไทยนั้นแหละ ไม่ต้องออกข้อดอก ยังแปล สุตฺตญฺะ นี้ว่า สุตฺตแปลว่า, ไม่แปลว่า ว้างๆ ว้างจากความยึดมั่นถือมั่น ว้างจากการปรุงแต่ง ว้างจากการว่ายเวียน ว้างก็แล้วกัน. สุตฺตญฺะ อย่าแปลว่า สุตฺตแปลว่า คนทั้งหลายคนแก่คนเฒ่าได้ยินว่าสุตฺตญฺะแล้ว ก็มักจะแปลว่า สุตฺตแปลว่า สุตฺตแปลว่า, ถ้าอย่างนั้นพระนิพพานก็สุตฺตแปลว่าแหละ เพราะว่าว้างที่สุดคือพระนิพพาน นิพพานไม่ใช่สุตฺตแปลว่า แต่มันว้าง มันว้างจากวุ่น, มันไม่มีความวุ่นแม้แต่สักกนิคหนึ่ง. ถ้าเป็นเรื่องชั่วเรื่องบาป มันก็วุ่นไปตามแบบชั่ว

วุ่นอย่างชั่ว, ถ้ามันตีมันก็วุ่นหรือปั่นป่วนไปตามแบบที่มันไม่หยุดมันไม่สงบ, ฉะนั้น จึงต้องเป็นเรื่องไม่วุ่น จึงจะเป็นเรื่องว่าง. คนชั่วก็วุ่นไปตามแบบคนชั่ว, คนดีก็วุ่นไปตามแบบคนดี; ถ้าคนว่าง เหนือชั่วเหนือดี มันจึงจะไม่วุ่นไปตามแบบไหนหมด.

ขอให้เข้าใจกันไว้อย่างนี้ ว่ามันเป็นหลักสำคัญในข้อที่ว่า เมื่อขึ้นมาถึงสิ่งที่ตนปรารถนาแล้ว อย่าได้ไปบ้ากับสิ่งนั้น, อย่าไปยึดมันถือมันสิ่งนั้น, อย่าไปหมายมันสิ่งนั้นให้เป็นของกู เป็นตัวกูขึ้นมา; จำไว้เป็นหลักทั่วไป ที่กลางถนน กลางบ้านกลางเรือนก็ได้ ว่าไต่อะไรมาเป็นที่ถูกใจของตนแล้ว ก็อย่าบ้า อย่าหลงกับสิ่งนั้น, ไต่เงิน ไต่ของ ไต่ควาย ไต่ไร่ ไต่นา ไต่สวน, ไต่อะไรมาแล้ว ก็อย่าบ้ากับสิ่งนั้น.

ไม่มีรถยนต์ ไปซื้อรถยนต์มาไต่ถูกใจ แล้วก็บ้ารถยนต์นี้คนบ้า; ไม่มีเงินปลูกปล้างไต่เงิน, แล้วก็บ้าเงิน หลงเงิน, นี่เป็นคนบ้า; ไม่มีอำนาจ ทำจนมีอำนาจวาสนาขึ้นมา แล้วก็บ้าอำนาจวาสนา หลงอำนาจวาสนา, มันคนบ้า.

ฉะนั้น ขอให้สรุปเป็นใจความสั้น ๆ ว่า ต้องการอะไร
ปรารถนาอะไร ในฐานะที่พอใจ ต้องการที่สุด แล้วก็ได้มา,
ครบถ้วนแล้ว ที่นี้เป็นอย่างไร, ได้มารักได้มาหวง ได้มายึด
มั่นถือมั่น, ได้มาวิตกกังวล นอนไม่หลับ, นั้นแหละมันจะ
เลวยิ่งกว่าไม่ได้เสียอีก; ฉะนั้น ต้องไม่หลง, ต้องไม่หลง
ต้องไม่ยึดมั่นถือมั่น ต้องไม่มีปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรัก
ทนพอใจที่ปลุกปล้ำจนได้มา. นี่ควรจะจำไว้เถิด จะได้ไม่ต้อง
เป็นทุกข์เสียเปล่า ๆ.

อยากได้อะไรมาเหมือนใจจะขาด ได้มาแล้วก็มารัก
มาหลงวุ่นวายไปหมด. ข้อนี้ก็อยากจะขอให้ทุกคนย้อนระลึก
ถึงความหลังที่เคยได้มาแล้ว อาทิ มากี่เคยบ้า บอกตัวเองว่า
ก็เคยบ้า : ครั้งแรกที่สุดเมื่อยังแรกรบวชเต็มที อยากได้เครื่อง
พิมพ์ดีด, พอไปได้เครื่องพิมพ์ดีดมา วันนั้นพิมพ์สว่างเลย
คุชิ, เพราะความที่มันบ้า นอนไม่หลับ พิมพ์กันสว่างเลย
แล้วก็พิมพ์กันตึก ๆ อยู่หลายคืน จนกว่าจะค่อยคลาย, ที่นี้
ไม่ต้องแล้ว. นี่ตัวอย่างที่ว่า อะไรที่มันอยากได้ แล้วมันก็
ได้มา แล้วก็อย่าไปหลงกับมัน ให้ปกติให้ได้. แต่คงจะ
ลำบากแหละ ที่ว่าได้ภรรยาใหม่ ๆ ได้สามีใหม่ ๆ จะให้ไม่หลง

หมั่นกงจะลำบาก ก็ให้ภยกันไปตามเรื่อง; แต่ว่าอย่าหลง
นั้นแหละดี อย่าหลง นั้นแหละดี.

หัวใจพระพุทธานุศาสนามีอย่างนั้นนะ เมื่อละชั่วไปแล้ว
แล้วก็ทำดี แล้วก็ได้ดีมา แล้วก็อย่าหลงดี, หยุต ว่าง มี
ความดีโดยไม่ต้องหลงความดี, เหมือนกับว่ามีเงินมากไม่ต้อง
หลงเงิน ไม่ต้องงกเงิน ไม่ต้องนอนไม่หลับเพราะเงิน ก็ใช้
เงินไปได้. ใต้ของอะไรมาก็ใช้สอยไปได้ โดยที่ไม่ต้องหลง
ไม่ต้องหลงกับมัน. เป็นใจความสั้น ๆ นิดเดียวว่า ใต้อะไรที่
ถูกใจที่เรียกว่าดีที่สุดแล้ว อย่าหลง เถานี้เอง, เถานี้เอง หัวใจ
สำคัญของโอวาทปาฏิโมกข์ว่า ใต้อะไรที่ดีที่สุดมาแล้วอย่าหลง
กับมัน จิตมันจึงจะขาวรอบ, จิตมันจึงจะขาวรอบ เป็น
ปริโอทาคะ.

จำไว้ว่า แม้ไม่ใช่เรื่องไปนิพพาน เรื่องอยู่ที่บ้าน
ที่เรือน : ใต้ควายก็อย่าหลงควาย, ใต้นาจก็อย่าหลงนา, ใต้ข้าว
เปลือกก็อย่าหลงข้าวเปลือก, ใต้เงินก็อย่าหลงเงิน, ใต้เกียรติยศ
ชื่อเสียง ก็อย่าไปหลงเกียรติยศชื่อเสียง, ใต้อำนาจวาสนา
ก็อย่าหลงอำนาจวาสนา, จะดีไหม? ช่วยกันคิดหน่อยทุกคน
ดีไหม ถ้าว่าไม่มีการหลงสิ่งเหล่านี้แล้วโลกนี้จะดีไหม? ถ้าไป

หลงสิ่งเหล่านี้เข้ามันจะเป็นอย่างไร? นี่ ที่นั่นแหละมันจะกอบ
 โภย มันจะชุกครีต มันจะฉ้อฉล มันจะเอามากขึ้นไปอีก เพราะ
 มันหลง.

เลยสรุปความสั้น ๆ ว่า ได้อะไรมาถูกใจแล้วอย่าไป
 หลงกับมัน, อย่าไปหลงกับมัน : มีทุกข์ ละทุกข์แล้วได้สุข,
 ได้สุขแล้ว อย่าหลงกับมัน มีเท่านั้นแหละ อย่าหลงกับมัน
 แล้วจิตก็จะขาวรอบ.

สพฺพปาปสฺส อภินิ	ไม่ทำบาปทั้งปวง,
กฺุสลสฺสุปฺปสมฺบทา	ทำกุศลให้ถึงพร้อม,
สจฺจิตฺตปริโยทปนํ	ทำจิตให้ขาวรอบ คือไม่ไป
	หลงกับกุศลทั้งหลายที่ได้มา.

...

...

...

ที่นั่น วันนั้นตั้งใจจะพูดเรื่องที่สำคัญที่สุดในพระพุทธ-
 ศาสนา เป็นคำใหม่ ที่ท่านทั้งหลายอาจจะไม่เคยได้ยินก็ได้ แม้
 แต่พวกพระที่อยู่ในวัดเป็นสิบๆ ปีก็ยังไม่เคยได้ยิน, เป็นมหา
 เปรียญก็ยังไม่สนใจ. อยากจะอวดสักหน่อยนะ ว่าเราได้ทำให้
 มีคำพูดหลายคำออกมาให้พูดกันอยู่ ซึ่งแต่ก่อนไม่มีพูดไม่ใช้พูด

เช่นคำว่า อิทัปปัจจยตา ก่อนโน้นไม่มีใครรู้จักคำ^{นี้} หรือ
 พุค^{นี้}คำ^{นี้} พอเอามาใช้พูดกัน เดือน^{นี้}ก็พูดเป็นกันแยะแล้ว,
 ทั่วๆไป พุค อิทัปปัจจยตา เป็นทั้งนั้น. ที่^{นี้}คำว่า สุตญญา
 สุตญญา—ว่าง เดือน^{นี้}ก็พูดเป็นกันหลายคนแล้ว, แล้วคำว่า
 ตถาตา, ตถาเดือน^{นี้}ก็พูดเป็นกันหลายคนแล้ว ก็ดี. รู้แล้ว
 เข้าใจแล้วทำให้ได้ ให้เป็นอิทัปปัจจยตา, เช่นนั้นเอง, ไม่
 หลงรัก หลงเกลียด หลงโกรธ หลงกลัว แล้วมันก็เป็นสุตญญา
 มันว่างจากตัวตน, มันเป็น ตถาตา เป็นเช่นนั้นเอง ตามเหตุ
 ตามปัจจัย, หรือว่าตามที่มีเหตุไม่มีปัจจัย มันก็เป็นตาม
 ที่ไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย.

ที่^{นี้} จะบอกคำอีกคำหนึ่ง คอยฟังให้คินะ, คอยฟัง
 ให้คินะ ยิ่งกว่าเพชรพลอยนะ แล้วไม่เคยได้ยินนะ ก็คำว่า
 อะตัมมะยะตา, ใครเคยได้ยิน อตัมมะตาๆๆ ใครเคยได้ยิน
 นี้ในพระไตรปิฎกก็มี ในพระไตรปิฎกก็มีคำ^{นี้}อยู่ แต่น่าสงสัย
 ที่ว่า คงจะเป็นเพราะไม่เข้าใจความหมายของคำ^{นี้} เลยะเลอะ
 หมก, ในพระไตรปิฎกเลอะหมก, เพราะไม่รู้คำ^{นี้}ว่าคือ
 อะไร. อยากจะพูดว่าแม้แต่พวกอรรถกถาก็ไม่รู้ เลยะอธิบาย
 ไว้อย่างๆกัน มันเลยะเลอะเลือน...เลอะเลือน.

กำหนดในที่บางแห่งหรือบางสูตร มันกลายเป็น *อกัมมยตา* ไปเสียก็มี, ในที่บางแห่งบางสูตรมันกลายเป็น *อกัมมยตา* ไปเสียก็มี แต่ที่ถูกที่แท้มันเป็น *อตัมมยตา*.

ถ้าเป็นตัชชอม ถ้าไม่มีห้วงนั้นก็เป็น *อกัมมยตา*, ไก่ๆไม่มีห้วงก็อ่านเป็นตั ก., ไก่มีห้วงก็เดี๋ยวกเป็นตั ก., ถ้าไก่นั้นมีห้วงใหญ่ก็เป็นตั ต., เพราะฉะนั้นมันจึงเกิดเป็น *อกัมมยตา อกัมมยตา อกัมมยตา*, เหลืออยู่ ๓ คำ ยุ่งไปหมด. ในพระบาลีในพระไตรปิฎกเองมีถึง ๓ คำ ทำการสังคายนาจนมากครั้งแล้ว ก็ไม่เคยเห็นใครแก้ หรือไม่มีใครกล้าแก้ มันจึงมีเหลืออยู่ทั้ง ๓ คำ อย่างที่ไม่รู้ว่าจะเอาคำไหนกันแน่.

เรามาศึกษาทบทวน แล้วก็รู้ว่า มันเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ก็ต้องเป็น *อตัมมยตา*, *อตัมมยตา* คำนี้มีมากในที่หลายแห่ง. ส่วน *อกัมมยตา* หรือ *อกัมมยตา* นั้นมันน้อยมีบางแห่ง นั้นมันไม่ถูก. ขอให้งาไว้ว่า *อตัมมยตา อตัมมยตา*.

อตัมมยตา แปลว่า ไม่สำเร็จมาจากสิ่งนั้น พึงก็ยากใช่ไหม? ไม่สำเร็จมาจากสิ่งนั้น, ไม่สำเร็จมาจากปัจจัยอันนั้น ไม่ต้องสำเร็จมาจากปัจจัยที่เคยปรุ้งแต่งอีกต่อไป, คือ

บรรดาปัจจัยทั้งหลาย ที่มันเคยปรุงแต่งอย่างใดวันวายไปหมด
 นั้น เคียงวันไม่ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยนั้นอีกต่อไป, ไม่สำเร็จ
 มาแต่ปัจจัยนั้นอีกต่อไป. ก่อนนี้ก็สำเร็จมาแต่ปัจจัยที่ทำให้
 เกิดกิเลสนั้น, เกิดตัณหา เกิดอุปาทาน เกิดอะไรต่างๆ
 ยุ่งไปหมด เพราะมันสำเร็จมาแต่ปัจจัยนั้น ๆ. นั่นคือมนุษย์
 เรา เมื่อยังไม่หลุดพ้นจากวัฏฏสงสาร หรือจากกองทุกข์ มัน
 ก็ผูกพันหรือเนื่องกันอยู่กับปัจจัยนั้น ๆ จนกว่าจะเห็นสัจจตา,
 เห็นสัจจตา โอ้, มันว่างจากตัวตน, เห็นตถาตา เช่นนั้นเอง,
 เช่นนั้นเอง ไม่ไปติดพันกับสิ่งใด; มันจึงจะเกิดอาการที่ว่า
 ไม่สำเร็จมาจากปัจจัยนั้น ๆ อีกต่อไป, เป็นหัวใจลึกซึ้งสูงสุด
 ของพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่มีใครเอามาพูด ไม่มีใครเอามาใช้.
 เรานี้แหละจะเอามาพูดเอามาใช้ ด้วยว่ามันมีประโยชน์ที่สุด
 มันเป็นหัวใจที่สุด, มันเป็นคำที่มีค่า มีความหมายที่สุด ว่า
 อตัมมยา.

หลังจากเห็นความจริงทั้งหลายแล้ว : เห็นอนิจจัง
 ทุกขัง อนัตตา เห็นธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา
 เห็นสัจจตา เห็นตถาตา, เห็นความจริงมาหมดแล้ว มันจะ
 เกิดอาการที่เรียกว่า อตัมมยา-ไม่ต้องสำเร็จอยู่ หรือสำเร็จมา

หรือสำเร็จกับสิ่งนั้นอีกต่อไป. ถ้าพูดให้หายบายหน่อยก็
พูดว่า ภูไม่เอากับมิ่งอีกต่อไป. นี่ลองฟังดูซิ ว่าภูไม่เอา
กับมิ่งอีกต่อไป เหตุปัจจัยบุญกุศล บาปบุญอะไรต่างๆ ที่มัน
เคยทำให้ยุ่งวุ่นวายมาไม่รู้สิ้นไม่รู้ตนะ เทียวนี้ภูไม่เอากับมิ่ง
อีกต่อไป, คำนี้คือความหมายของคำว่า อตัมมยตา.

ขอให้ถือว่า วันนั้นเราได้รู้จักคำวิเศษสูงสุด ภูจะสูงสุด
ไม่มีอะไรยิ่งกว่าอีกแล้ว ในพระพุทธศาสนา คือ คำว่า อตัมมยตา
ในความหมายว่า ต่อไปนี้ภูจะไม่เอากับมิ่งอีกต่อไป. ใครมี
ปัญญาเข้าใจ เอามาใช้เป็นประโยชน์ได้ จะประเสริฐที่สุด,
รู้ธรรมะถึงที่สุดได้จริง. ถ้ามันเป็นความรู้สึกที่แท้จริงที่ว่า
ภูไม่เอากับมิ่งอีกต่อไป แล้วมันก็เป็นอตัมมยตาที่สูงที่สุด,
นี้ช่วยจำเอาไว้ จะได้เข้าถึงหัวใจของพระพุทธศาสนา.

ถวาย มันทำให้ยุ่งยากลำบากหัวใจมาไม่มีที่สิ้นสุด
เทียวนี้ภูไม่เอากับมิ่งอีกต่อไป, นามันทำให้ยุ่งยากลำบากใจ
ไม่มีที่สิ้นสุด เทียวนี้ภูไม่เอากับมิ่งอีกต่อไป, อะไรๆ ก็ตาม
เงินทองข้าวของหรืออะไรทำให้ยุ่งหัวใจไม่มีที่สิ้นสุด, เทียวนี้ภู
ไม่เอากับมิ่งอีกต่อไป. ขอบอกที่มันจะต้องใช้กับผัวกับเมียก็ได้

ถ้ามันยุ่งยากนัก หย่ากันแล้ว กูไม่เอากับมันอีกต่อไป มันก็
 คำเดียวกันในความหมายเดียวกันแหละ, สิ่งใดที่มันทำความ
 ยุ่งยากลำบากให้ไม่มีที่สิ้นสุด มองเห็นชัดแล้ว ตัดขาดออกไป
 ว่ากูไม่เอากับมันอีกต่อไป นั่นแหละคือความหมายของคำว่า
 อตัมมยตา, อตัมมยตา.

ถือว่าวันนี้เป็นวันสำคัญ สำหรับพวกเราอีกวันหนึ่ง
 คือ ประกาศใช้คำว่า อตัมมยตา; ให้จำไป, ให้ไปใช้
 ใช้งานเป็นคำธรรมชา เหมือนกับคำว่า สุนฺณตา ทถาตา
 อิทปปัจจยตา, อะไรต่างๆที่เราได้เคยทำกันมาแล้ว.

วันนี้ขอให้คำพิเศษ แล้วสูงสุด แล้วกูจะไม่มีคำอะไร
 ที่จะสูงส่งกว่าคำๆ นี้ไปแล้ว ในฐานะฝ่ายที่เป็น ธัมมัญญิตติ-
 ญาณ หรือฝ่ายความจริงตามธรรมชาติ, ถ้าจะมีต่อไปก็เป็น
 ฝ่ายนิพพานญาณ ผลที่ได้รับไปโน่นเลย เช่นคำว่า ไกวัลยตา
 เป็นต้น, นั่นก็เป็นเรื่องของนิพพานไป แต่ถ้าในฝ่ายเรื่อง
 ความจริงของธรรมชาติ ที่เป็นเหตุให้ยึดมั่นถือมั่นแล้ว คำ
 สูงสุดคือ อตัมมยตา, อตัมมยตา. เอาไปไว้ใช้ในทุกกรณี
 ที่ว่าได้อะไรมายึดมั่นถือมั่น รังรัดหัวใจ อยู่ตลอดกาลนานแล้ว,
 เกียวนี้มาเห็นว่า โอ้ มันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็น

สัญญา เป็นเช่นนั้นเอง, ต่อไปนี้ ก็จะไม่ยุ่งกับสิ่งอีกต่อไป, ต่อไปนี้สิ่งจะไม่ทำลายหัวใจของกุให้ลำบากได้อีกต่อไป, ความรู้สึกอันนั้นแหละ คือ อตัมมยตา หัวใจของพุทธศาสนาในฝ่ายธัมมัญญูติญาณ คือญาณที่แสดงความจริงของสังขารทั้งหลายว่าเป็นอย่างไร. ถ้าเห็นจริงถึงที่สุดในเรื่องนี้แล้ว มันจะปล่อยวางเหมือนกับเราขึ้นไปสู่นิพพานญาณ.

ขอให้รู้ไว้เถอะว่า ญาณ ญาณ เยอะเยะทั้งร้อยชื่อ พันชื่อ มันมีอยู่ ๒ พวกเท่านั้น พวกหนึ่งเป็น ธัมมัญญูติญาณ บอกให้รู้ความจริงของสังขาร ทั้งหลายทั้งปวงว่า เป็นอย่างไร, ครั้นรู้แล้วมันก็เกิดนิพพานญาณ คือปล่อยวาง หลุดพ้น เป็นสุขสงบเย็น, นี่เป็นนิพพานญาณ. ธัมมัญญูติญาณก็มีหลายสิบชื่อ นับตั้งแต่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตาขึ้นไป ตั้งแต่ว่า ไม่น่ายึดถือไปทุกอย่าง, ส่วนนิพพานญาณก็เอาตั้งแต่วิราคะขึ้นไป หรือนิพพิทาก็ได้ นิพพิทา แล้วก็ วิราคะ วิมุตติ วิสุทธิขึ้นไปหานิพพาน.

สูงสุดของธัมมัญญูติญาณ คือ ที่จะหลุดจะหย่าขาดจากกัน จากสังขารทั้งหลายทั้งปวง คือ อตัมมยตา—ความที่

ไม่ต้องอาศัยเหตุปัจจัยนั้นอีกต่อไป, ความที่ไม่ต้องผูกพัน
หลงใหลอยู่กับเหตุปัจจัยนั้นอีกต่อไป เหมือนกับว่าละจากบาป
มาสู่บุญ แล้วก็หลงบุญบาปบุญ วณเวียนอยู่กับบุญ อยู่ตรงนั้น
ออกไปไม่ได้ จะเอาแต่บุญเรื่อยไป. ครั้นต่อมาเห็นว่า โอ
บุญนั้นมันก็ไม่เที่ยง ไฉน ยึดถือเข้าแล้วก็ เป็นทุกข์ ไฉน เป็น
อนัตตา ไฉน เป็น สุนฺดรา, ไม่เอากับสิ่งอีกต่อไป นั่นแหละ
จะเกิด อตัมมยตา. ฟังมันก็ยากเพราะเป็นภาษาแขก ภาษา
อินเดีย ภาษาโบราณโบราณในครั้งพุทธกาล; อะ แปลว่า ไม่,
ตัม แปลว่า นั้น, มะยะ แปลว่า สำเร็จ, ตา แปลว่า ความ,
อตัมมยตา — ความที่ไม่ต้องสำเร็จมาจากเหตุปัจจัยนั้น อีก
ต่อไป.

ก็ดูให้ชัดที่แลมาแล้ว แล้วๆ มาเรามัน อาศัยสิ่งใดสิ่ง
หนึ่งอยู่ มันอาศัยสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ด้วยความรัก ด้วยความพอใจ
ด้วยความยึดมั่น, แม้ที่สุดแล้วจำเป็นที่จะต้องอาศัย เรื่องที่
จำเป็นจะต้องอาศัย, แต่มันไม่ได้อาศัยด้วยสติปัญญา มัน
อาศัย ด้วยอวิชชา มันยึดมั่นถือมั่น, มันเลยยึดมั่นถือมั่นไป
หมด : ทรัพย์สินสมบัติข้าวของเงินทอง บุตร ภรรยา สามี แม่
แต่บ้านเรือน ข้าวปลาอาหาร เครื่องใช้ไม้สอยอะไรก็ตามอาศัย

มันอยู่ ต้องติดพันมันอยู่ ต้องผูกจิตผูกใจกับมันอยู่ สลัด
ออกไปไม่ได้.

ครั้นมาถึงจุดนี้ คือถึงอตัมมยถานี้ จิตมันจะไม่...
ไม่...อีกต่อไปแล้ว ก็มันไม่หวังที่จะผูกพัน, ไม่หวังที่จะ
ยึดมัน, แม้ว่าร่างกายมันยังจะต้องทำอยู่ แต่จิตมันไม่ยึดมัน,
มันเป็นเรื่องของจิต. สมมติว่าเมื่อก่อนเรากินข้าว ก็หลงไหล
ในข้าว พอใจในข้าว มีอุปาทานในข้าวที่กิน มันก็เป็นคน
ธรรมดา, เตี้ยวนั้นไม่หลงไหลไม่ยึดมันถึงขนาดนั้น แม้ว่าจะ
ยังกินข้าวอยู่ ก็ไม่หลงไหลอย่างนั้น ภูไม่เป็นที่อาศัยของมึงอีก
ต่อไป, ภูไม่ผูกพันกับมึงอีกต่อไป, ไม่เห็นความจำเป็นที่จะ
ต้องผูกพันกับมึงอีกต่อไป เขาเรียกว่า อตัมมยตา; แม้ว่า
จิตใจมันจะหลุดพ้นไปแล้ว ร่างกายยังต้องกินต้องใช้ต้องอาศัย
อยู่ ต้องอาศัยบ้านเรือนเงินทองข้าวของอยู่ แต่จิตใจก็ไม่ได้
ผูกพัน ไม่ได้ผูกพันเลย.

อตัมมยถานี้เป็นสิ่งที่สุดท้ายของการละไปตามลำดับ :
ละสิ่งที่เป็นอุปาทานมาตามลำดับ, ละสิ่งที่สุดท้ายคือละอุเบกขา
อุเบกขาขั้นสูงสุด คือ เอกัตตอุเบกขา, มันละชั่วละดี มายึด

ติดอยู่ที่เอกัตตอุเบกขา แล้วมันยังจะต้องละเอกัตตอุเบกขานั้น
เป็นสิ่งที่สุดท้าย.

พวกคามาวจร ก็เป็นเครื่องผูกพัน แล้วก็อุเบกขา
ไม่ได้; ครั้นมาถึง รูปาวจร มีปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน
จตุตถฌาน นี่ก็อุเบกขาได้ในกามารมณ หรือในบาปอกุศล
อุเบกขาได้ แต่มันก็ยังหลายอย่าง ฟุ้งซ่านอยู่หลายอย่าง เรียก
นานัตตอุเบกขา. ครั้นมาถึง อรูปฌาน กระทั่งถึงเนวสัญญานา
สัญญายตนะ นี่ก็เรียก เอกัตตอุเบกขา ซึ่งใช้ละนานัตต-
อุเบกขาได้, แต่เอกัตตอุเบกขานี้ ผูกมัดที่สุด ละยากที่สุด
มาติดกันอยู่ที่ตรงนั้นแหละ. อุทกคาบสราบบุทธกิจอยู่ที่ตรงน
ละไม่ได้ แล้วมาสอนพระพุทธเจ้าให้ทำอย่างนั้นด้วย พระองค์
ก็ไม่เอา พระองค์ก็ออกไปหาของพระองค์เอง.

ธรรมะข้อ อตัมมยตา นี้ จะละอุเบกขาอันสุดท้าย
ที่เรียกว่า เอกัตตอุเบกขา, อุเบกขาที่เหลืออันเดียว ข้อเดียว
นี้คนเดียว จุดเดียว ละได้ด้วยอตัมมยตา, เป็นอันว่าตัดบทหมด
เลย ก็ไม่เอากับมึงทุกอย่างๆเลย ทิ้งไปนี่กูไม่เอากับมึง.
ใครมีความรู้สึกอย่างนี้, ใครเห็นอย่างนี้, ใครกลัวพูดอย่างนี้,

ต่อไปนี้จะไม่ถูกผูกพันอยู่กับสิ่งใด จะไม่หลงใหลมัวเมายึดมั่น
 ถือนั้นอยู่กับสิ่งใด นั่นแหละคืออตัมมยตา. พวกที่อยู่ใน
 กามาวจรก็ผูกพันอยู่กับกามาวจร, ที่อยู่ในรูปาวจรก็ผูกพัน
 อยู่กับรูปาวจร, อรูปาวจรก็ผูกพันอยู่กับอรูปาวจร, ในภพ
 ทั้งสามเหล่านั้น. เตียว^๕ไม่เอาสัจอย่างเดียว ออกมาเสีย
 จากภพ คือไม่ผูกพันอยู่กับสิ่งนั้น ไม่สำเร็จมาแต่เหตุปัจจัย
 เหล่านั้น, และอัน^๕แหละ เป็นหลักธรรมสำคัญเป็นหัวใจ
 สำคัญ ที่จะทำจิตให้ขาวรอบ.

ในโอวาทปาฏิโมกข์ ซึ่งมีหลักสำคัญว่า ไม่ทำบาป
 ทำกุศล ทำจิตให้ขาวรอบ, จิตจะขาวรอบได้ก็โดยมีอตัม-
 มยตา ละชั่วมาอยู่ที่ดี ตัดดีอาศัยดีผูกพันอยู่กับดี, อาศัยดี
 เป็นสังฆารปรุงแต่งอย่างนั้นอย่างนี้. เตียว^๕จะออกไปเสีย
 จากอัน^๕นี้ คือเป็นอตัมมยตา ไม่สำเร็จมาแต่ปัจจัย คือความดี
 อีกต่อไป หลุดพ้นเป็นนิพพาน.

การจะทำจิตให้ขาวรอบได้ ตามหลักของโอวาทปาฏิ-
 โมกข์อันสูงส่งนั้น จะต้องมือตัมมยตา; อาตมาออกชื่อมา
 เกือบ ๒๐ ครั้งแล้วจำได้ไหม, จำได้หรือยัง, หรือพอพุดจบ

ก็ลืม : *อตั้มมยตา, อตั้มมยตา, อตั้มมยตา* ซ้ำๆ ซากๆ ไว้
 ในใจ ว่า *กูไม่เอาจับมึงอีกต่อไป* *อตั้มมยตา* — ไม่สำเร็จมา
 แต่บัดจันนี้ *...* อีกต่อไป. *...* ไม่เอาจับแกแล้ว บุญก็ไม่ไหว
 บาปก็ไม่ไหว ตีก็ไม่ไหว ชั่วก็ไม่ไหว สุขก็ไม่ไหว ทุกข์ก็
 ไม่ไหว ไม่ไหวทั้งนั้นที่ไปเอาไปผูกพันอยู่กับมัน; คือจะไม่
 เอาจับมัน ไม่ผูกพันอยู่กับมัน จะหลุดออกจากทุกสิ่งทุกอย่าง
 อย่างนี้ เรียกว่า ไม่สำเร็จอยู่กับ, หรือไม่สำเร็จมาจาก, หรือ
 ไม่ผูกพันอยู่ด้วยกับสิ่งนั้น *...* อีกต่อไป.

ก็ดูเถอะเถียวนี้มันก็มีอะไรที่ผูกพัน, ผูกพันจิตใจอยู่
 ด้วยกันทั้งนั้นแหละ, ไม่ว่าพระ ไม่ว่าฆราวาส, ยิ่งมีการงาน
 มาก การงานนี้เป็นสิ่งที่ผูกพันจิตใจ หวังว่าจะดี จะเด่น จะคง
 จะโก้ จะหรู จะอวดดีทั้งนั้นเลย, สิ่งนั้นแหละผูกพัน ถ้าออก
 มาเสียได้จากสิ่งผูกพันเหล่านั้น นั่นแหละคือ *อตั้มมยตา* สูงสุด
 ในพระพุทธศาสนา ส่วนที่เป็นการปฏิบัติ.

เอาละ, เป็นอันว่า เราได้พูดกันถึง ธรรมะสูงสุดใน
 พระพุทธศาสนา ที่สามารถจะช่วยให้มีจิตขาวรอบได้ : เหนือดี
 เหนือชั่ว เหนือบุญเหนือบาป เหนือสุขเหนือทุกข์. เที่ยวน
 คนทั้งโลกไม่เป็นอย่างนี้, มีอะไรที่ผูกพันมันหมาย เป็นเหตุ

ให้หลงใหลอยู่กับสิ่งนั้น แล้วก็เป็นเหตุให้ทำทุกอย่างเพื่อสิ่ง
นั้น ยึดถือเป็นตัวของกู เป็นตัวกูเป็นของกู กันอยู่ทั้งนั้น
ทั้งโลก ไม่มีใครสนใจที่จะหย่าขาดจากสิ่งที่หลงรักหรือพอใจ
อยู่ในขณะนี้, นี่ก็ ความไม่มีอดัมมยตา.

ทำเรื่องให้ติดต่อกันให้ดี ว่าเราถือหลักโอวาทปาฏิ-
โมกข์ : ไม่ทำบาปทั้งปวง, ทำกุศลให้ถึงพร้อม, ทำจิตให้
ขาวรอบ. จะทำจิตให้ขาวรอบนี้ มันจะต้องอยู่ให้เหนือชั่ว
เหนือดี เหนือบุญเหนือบาป เหนือสุขเหนือทุกข์. ถ้าพูด
เป็นวิทยาศาสตร์สมัยใหม่หน่อยกว่า เหนือบวกเหนือลบ เหนือ
ความเป็นบวก เหนือความเป็นลบ เหนือ positive เหนือ
negative, เหนือที่เป็นคู่ๆ เป็นบวกเป็นลบนั้นแหละ, แล้ว
จิตมันก็จะขาวรอบ. ถ้าว่ามันเพียงแต่ละชั่วมา ก็มันเหมือนกับว่า
ละลี้สกรปรก ต่างๆ มา เหลืออยู่เป็นสีขาว, ที่นี้ ละลี้ขาว
นั้นเสียอีกทีหนึ่ง จนไม่มีสี นั้นแหละจึงจะเรียกว่ามัน ขาวถึง
ที่สุด, ขาวถึงที่สุด.

เถียวนี้ทุกคนหลงดี; ใครบ้างที่กล้าพูดว่าไม่ชอบดี
หรือไม่บ้าดี ถึงมันกำลังบ้าดี มันก็ละอายไม่กล้าพูด ว่ากูบ้าดี

มันก็ไม่พูดให้ใครรู้ นั่นแหละรู้กันเอง รู้ของตัวเอง ว่ากำลัง
 บ้าคลั่งดี, อะไรที่คิดว่าดีก็หลงสิ่งนั้นแหละ. สิ่งนั้นแหละ
 มันก็ผูกพันจิตใจ เป็นเครื่องกระตุ้น เป็นเครื่องผลักดันให้
 กระทำ ยังอยู่ในขอบเขตของคณหาอุปาทานหรืออำนาจของ
 อวิชชา โดยหลงไปว่า มีสิ่งที่เที่ยงแท้ถาวรเป็นตัวตน, หมด
 อวิชชา มันก็จะหมดความหลง อย่างนั้นจึงจะอิสระจะหลุด
 ออกไปได้. การที่จะหลุดออกไปได้จากสิ่งใด มันก็ต้องหย่า
 ขาดจากสิ่งนั้น, อาการที่หย่าขาด จากสิ่งนั้นนั่นแหละ
 คืออดัมมยตา.

มีภาพปริศนาธรรมที่ว่า สามีกคนหนึ่งเขาหลงรักภรรยา
 มาก ต่อมาเขาเห็นว่า ภรรยาเป็นคนไม่ดีมีข้ออะไรนี้ เขาก็หย่า
 ขาดจากภรรยาคนนั้น. มันก็อยู่ที่ว่า จิตใจมันหย่าขาดหรือไม่?
 มันมีอดัมมยตาหรือไม่? ถ้ามันไม่มี มันหย่าขาดแล้ว แต่
 มันก็ยังรักอยู่นั่นแหละ จริงหรือไม่จริงไปคิดดู, มันหย่าขาด
 จากกันแล้วตามกฎหมาย แล้วมันก็ยังรักอยู่นั่นแหละ, มัน
 สลัดไม่ได้, มันไม่ได้หย่าขาดทั้งโดยภายนอกและภายใน, แต่
 ถ้าเป็นอดัมมยตาแล้ว มันหย่าขาดโดยประการทั้งปวง.

นี่เราเคยหลงรัก สิ่งต่างๆ ที่เราเคยหลงรัก หลงรัก
 ในรูป ในเวทนา ในสัญญา ในสังขาร ในวิญญาณ เคยหลงรัก
 มาเท่าไร นี่จะตัดขาดออกไปได้อย่างไร มันก็อย่างเดียวกัน
 คือมันรู้จักสิ่งเหล่านี้จริงหรือไม่ ว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็น
 อนัตตา, เห็นว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทั้ง ๕
 นี้ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาโดยแท้จริง ไปยึดถือแล้วกัก
 ทุกที, ถ้าอย่างนั้นมันก็หย่าขาดกันได้. แต่เกี่ยวนี้มันไม่อย่างนั้น
 ใช่มั้ย? เกี่ยวนี้มันไม่ใช่อย่างนั้นใช่มั้ย? มันไม่รู้จักแม้
 แต่ว่า รูปคืออะไร, เวทนามคืออะไร, สัญญาคืออะไร, สังขาร
 คืออะไร, วิญญาณคืออะไร, มันก็ยังไม่รู้ มันก็ยังไม่รู้จักแม้
 แต่ตัวมันทั้ง ๕ นี้ แล้วจะรู้ว่ามัน ๕ เป็นอนิจจัง ทุกขัง
 อนัตตาได้อย่างไร; นั้นมันยังอีกไกลนักใช่มั้ย? ไม่รู้จัก
 แม้แต่ตัวมัน ๕ นะใครบ้าง, ก็ลองสอบสวนตัวเองดูเถิด ว่า
 มัน ๕ คืออะไร รู้จักจริงไหม, ถ้าไม่รู้จักแม้แต่ตัวมัน ๕
 แล้วจะไปรู้ว่ามัน ๕ เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้อย่างไร,
 มันก็เป็นไปไม่ได้.

ฉะนั้นก็ต้องรู้จักตัวมันจริงๆ สิ่งนั้นจริงๆ จึงจะเห็น
 ว่ามันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, เห็นว่ารูป เวทนา

สัญญา สังขาร วิญญาณ^{๕๗}นั้นเป็นของธรรมชาติ, พอไปเอามาเป็น
ตัวกูเป็นของกู มันก็กักเอา, มันก็กักเอา, มันก็เจ็บปวด.
ถ้ารู้สึกอย่างนั้นแล้วมันก็จะละได้, จะไม่ยากที่จะผูกพันอยู่
กับรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ^{๕๗}นั้น ว่าตัวกู—ของกูอีก
ต่อไป; ให้มันมีอยู่ตามธรรมชาติ ให้มันเป็นไปตามธรรมชาติ
เป็นที่อาศัยแห่งชีวิตจิตใจตั้งอยู่ แล้วก็อาศัยทำให้ถูกต้อง
อย่าให้มีความยึดมั่นถือมั่น ในขันธโคขันธหนึ่งเลย, ทุกขันธ
เลย ไม่ต้องยึดมั่นถือมั่นด้วยอุปาทาน นี่ก็คือหัวใจของพระ-
พุทธศาสนา.

ไม่ต้องไปเสียเวลาศึกษาพุทธศาสนานิกายนั้นนิกายนี้
เมืองนั้นเมืองนี้เมืองโน้นให้มันเสียเวลา ให้มันบ้าให้มันหลง,
ไม่ว่าพุทธศาสนานิกายไหน ที่ไหน สำนักไหน ถ้าถูกต้อง จะ
สอนเรื่องการละความยึดมั่นถือมั่นในขันธทั้ง ๕ ทั้งนั้นแหละ,
ถ้าถูกต้องแล้วมันต้องไปจบลงที่ละความยึดมั่นถือมั่นในขันธ
ทั้ง ๕, จะเป็นกัมมัญฐานวิปัสสนาแบบไหน ถ้ามันถูกต้อง
มันต้องไป ไป จนถึงละความยึดมั่นถือมั่นในขันธทั้ง ๕,
แล้วก็ได้ผลจริงตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา. ถ้าไปติดัน
อยู่ที่อื่นก็ไม่ใช่พุทธศาสนา, มันไม่ใช่พุทธศาสนา. ให้ขอ

รู้ไว้อย่างนี้ รู้จักขั้น ๕ ว่าไม่ใช่ตัวเราไม่ใช่ของเรา,
เป็นของธรรมชาติ แล้ววิชาของจิตไปเอามา มายึดถือเอา
เป็นตัวเราของเรา แล้วมันก็ก่อให้เกิดความเจ็บปวดแก่จิต.
เดี๋ยวจิตมันเห็นความเป็นจริงอย่างนั้นแล้ว มันรู้สึกว่ามันไม่
เอากับมันอีกต่อไป นี่คืออตัมมยตา, ขอให้สนใจคำๆ นี้
แล้วคอยสังเกตให้คว้ามันมีอยู่จริงในแง่ไหน, มันจริงในแง่
ไหน, มันจริงในแง่ที่ยึดมันถือมัน หรือจริงในแง่ที่จะ
ปล่อยวาง.

ถ้ามีอตัมมยตา ก็เป็นอันว่าแน่นอน ที่จะเป็น
พระอรหันต์, จะไม่แค่วิชาขั้น สกิทากามี จะเป็นพระ-
อรหันต์เลย. ถ้ามีอตัมมยตาเห็นความจริงในทุกสิ่งทุกชั้นตอน
ของสังขารของนามรูปแล้ว มันจะเกิดอาการอันนี้ ก็จะมี
จิตใจหน่ายๆ เบื่อหน่ายสลายออกจากกัน กลายความยึดมั่น
ถือมั่น, ที่เรียกว่า ไม่ยึดมั่นด้วยอุปาทาน มันต้องด้วย
อำนาจของสติปัญญาชนิดที่เป็นอตัมมยตา.

จะสรุปใส่ลงในแนวโน้ตของพระธรรม ให้เป็น
เครื่องสังเกตศึกษากันอีกต่อไป. ขอให้ตั้งใจฟัง และจำอีก

ทรงเห็นว่า :— เรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ๓ อย่าง^{นี้} เป็นจุดตั้งต้น ชุติแรก คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ๓ อย่าง^{นี้} : พระพุทธเจ้าคือผู้ค้นพบแล้วสอน, พระธรรมคือคำสอน หลักปฏิบัติที่เอามาสอน, พระสงฆ์ คือผู้ปฏิบัติ.

ที่^{นี้} เมื่อมีการปฏิบัติ ก็เป็นศีล สมาธิ ปัญญา ชุติที่ ๒ คือศีล สมาธิ ปัญญา ออกมาจากพระธรรม.

ปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญา ถูกต้องแล้ว ผลของปัญญา จะออกมาเป็นความรู้เรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ๓ อย่าง อีกเหมือนกัน; ถ้าปัญญาเป็นไปจนถึงที่สุดมันจะออกมาเป็นความรู้ ๓ อย่าง ว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อีก ๓ อย่าง ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา. นี่ชุติที่ ๓.

ที่^{นี้} มันก็เป็นความจริงที่ว่า สิ่งเหล่านั้นมันเป็นธัมมัญญูจิตตา เป็นธัมมนิยามตา เป็นอิทัปปัจจยตา ๓ อย่างอีก แลละ. เป็นธัมมัญญูจิตตา คือตั้งอยู่ตามธรรมชาติธรรมดา อย่าง^{นี้}, แล้วก็^{นี้} เป็นธัมมนิยามตา คือมันมีกฎเกณฑ์อย่าง^{นี้}, แล้วมัน^{นี้} เป็นอิทัปปัจจยตา คือความที่อาศัยซึ่งกันและกันแล้ว

เกิดขึ้น ตามเหตุตามปัจจัยนั้นๆ ก็ได้อีกชุดหนึ่ง ๓ อย่าง
อีกแหละว่า ธรรมัญญูจิตตา ธรรมนियมตา อิทปปัจจยตา. นี่เป็น
ชุดที่ ๕.

กรันไค ๓ อย่างนี้มาแล้ว อิทปปัจจยตาจะทำให้เห็น
สุญญตา : โอ ไม่มีตัวตนมีแต่กระแสแห่งอิทปปัจจยตา มันก็
จะเห็นตถาตา เพราะว่ามันว่างจากตัวตน แล้วก็เห็นว่า เป็น
เช่นนั้นเอง คือตถาตา. เมื่อเห็นสุญญตา ตถาตา เช่นนั้นเอง
เพียงพอแล้ว มันจะเกิดความรู้ชัด เห็นอตัมมยตา ได้เป็น
ชุดที่ ๕, มี ๓ เหมือนกันว่า : สุญญตา ตถาตา อตัมมยตา
สิ้นสุดของธรรมัญญูจิตตานั่น คือความจริงของธรรมชาติ
ของสังขารที่มันหลอกหลวงเรา มันสิ้นสุดลงตรงนั้น เกยวน
รู้แจ้งแล้ว. ต่อไปนี้ก็เป็น นิพพิทา วิราคะ ฯลฯ : เบื่อ
หน่ายจากสิ่งเหล่านั้น หย่าขาดจากสิ่งเหล่านั้น กับสนิทแห่ง
ความทุกข์ หลุดพ้นไป บริสุทธิ์จากกิเลสและความทุกข์โดย
ประการทั้งปวง, สงบราบเรียบ เยือกเย็นเป็น พระนิพพาน.

ขอทิ้งไว้อีกสักคำ คำสุดท้ายยังไม่อธิบายว่า ไกวัลยตา
เป็นภาษาสันสกฤต ถ้าเป็นภาษาบาลีว่า เกพลิตา—ความเป็น

เทพี ความเป็นทั้งหมด ความเป็นไม่มีอะไรเหลือ, นั่นคือ
สภาพนิรันดร์ของพระนิพพาน เป็นทั้งหมด เป็นไควล์. แต่
เรื่องนั้นไม่จำเป็น มันก็เป็นของธรรมชาติ, แต่เรารู้ไว้ก็ดี
ว่าถ้าสลัดทิ้งออกไปหมดไม่มีอะไรเหลือแล้ว ก็มีแต่ ความเป็น
เช่นนั้นเอง โดยเป็นไควล์ เป็นทั้งหมด เป็นทั้งหมด เป็น
เพียงไม่มีอะไรเป็นตัวตน.

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทำให้เกิดไตรสิกขา
ถือศีล สมาธิ ปัญญา, ศีล สมาธิ ปัญญา ทำให้เกิดไตรลักษณ์
อนิจตา ทุกขตา อนัตตตา, ไตรลักษณ์ทำให้เกิด ธัมมัญญิตตา
ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา, ที่นี้ทำให้เกิดสฤญญตา ตถาตา
และอตัมมยตา, ต่อจากนั้นก็ทำให้เกิดพระนิพพาน; พอแล้ว
หมดแล้ว สำหรับความหมายอันลึกซึ้ง สูงสุด ในพระพุทธ
ศาสนา.

เป็นอันว่า วันนี้เราได้มาขยายใจความสำคัญ ของ
โอวาทปาฏิโมกข์ให้ชัดเจนให้เข้าใจแจ่มแจ้งว่า ทำจิตให้ขาวรอบ
นั้นทำอะไร? ก็ ทำให้อยู่เหนือดี เหนือชั่ว เหนือบุญ
เหนือบาป เหนือสุขเหนือทุกข์ เหนือบวกเหนือลบ เหนือได้

เหนือเสีย เหนือแพ้เหนือชนะ เหนือกำไรเหนือขาดทุน,
กระทั่งเหนือความเป็นหญิงเหนือความเป็นชาย เหนืออะไร
ที่เป็นคู่ ๆ ๑ ทั้งหมดเลย จิตจึงจะขาวรอบ. มันจะเป็น
อย่างนั้นได้ก็เพราะมองเห็นสิ่งทั้งปวงตามที่เป็นจริงว่า มัน
ยึดถือไม่ได้ เป็นสิ่งที่ยึดถือไม่ได้ กัดทั้งนั้น พอยึดถือแล้วกัด
ทั้งนั้น พอไปจับยึดเอามาเป็นเจ้าของ แล้วกัดทั้งนั้นเลย. ทุน
กูไม่เอา กับ มึง, กูไม่เอา กับ มึง นี่เป็น อตัมมยตา; ถ้าถือ
คาถาได้แล้วก็รอดตัว ไม่มีความทุกข์แน่, กูไม่เอา กับ มึง
นั่นแหละ ขลังกว่า อิทัปปัจจยตา เสียอีก.

เอาละเป็นอันว่า อาตมาได้ออกให้ทราบคำสั่งสุดท้าย
สูงสุดที่สุด ลึกซึ้งที่สุดของพระพุทธศาสนา คือคำว่า อตัมมยตา,
ในวันวันเพ็ญมาฆมาสบนเขาพุทธทอง เวลาบ่าย ๔ โมง ๒๕
นาที, ได้ออกสิ่งสูงสุด ธรรมะคำสั่งสูงสุด คือ อตัมมยตา แก่
ท่านทั้งหลาย.

เดี๋ยวนี้เหนื่อยแล้ว หมกแรงพูดแล้ว, ขอร้อง
แต่ขอให้ช่วยทำความเข้าใจให้ดี จำให้ดี เอาไปใช้ประโยชน์
ให้ได้ โดยคาถาว่า ต่อไปนี้กูไม่เอา กับ มึง คือทุกอย่างที่ทำให้กู

เป็นทุกข์ให้ยุ่งให้วุ่น ต่อไป^๕ก็ไม่ได้เอา กับมัน นั่นแหละคือ
อดัมมยตา.

เอาละเป็นอันว่า ขอยุติการบรรยาย, ถ้าท่านทั้งหลาย
จดจำข้อความนี้ไว้ได้ ก็จะมีประโยชน์ที่สุด ถึงหัวใจที่สุด
รวบรัดให้สั้นเข้ามาทุกที ๆ แล้ว, จะได้หยุดการแสดงธรรม
แล้วก็ทำพิธีเวียนเทียนต่อไป.

ขอยุติการบรรยายพระธรรมเทศนาในวันนี้ ไว้แต่เพียงเท่านี้
เอาไว้ ก็มีด้วยประการฉะนี้.

มนตราสำหรับชีวิต.

การแสดงธรรมเทศนาในครั้ง^{๕๕*} ขอกระทำในรูป
ของปาฐกถาธรรมเถิด เพราะว่ามันไม่โอ้อวดเย่อ และจิตใจ
มันก็ยังเป็นห่วงแต่เรื่องจะทำความเข้าใจในความหมายของ
คำว่า อตัมมยตา, อตัมมยตากำลังขึ้นสมอง ทั้งใจจะพูดแต่
เรื่องอตัมมยตาให้เข้าใจให้สำเร็จประโยชน์, จึงขอพูดเรื่อง
อตัมมยตาเพิ่มเติม ขอให้ตั้งใจฟังให้ดี.

การที่เอาจำคัญๆ ขึ้นหัวใจของพระธรรมมาบอก
มากล่าว ให้เป็นที่ทราบกัน^{๕๖} มันมีความมุ่งหมายที่ลึกซึ้ง
อยู่ซึ่งบางคนอาจจะไม่ทราบ ก็หมายความว่า ต้องการจะให้
ใช้, ให้ใช้ให้เป็นประโยชน์, ไม่ใช่ให้ได้ยินเฉยๆ เพียงให้

* มาฆบูชาเทศนา ถิ่นที่ ๒

สมก. ต้องการให้เอาไปใช้เหมือน คาลาศักดิ์สิทธิ์หรือ
มนตราศักดิ์สิทธิ์ ใช้ขับไล่ภูตผีปีศาจ, ภูตผีปีศาจที่
น่ากลัวจริง ๆ นั้น ก็คือกิเลสที่อยู่ข้างใน ผีที่เล็ก ๆ กลัว
นั้นมันผีเล็ก ๆ ผีเล็กเล่น ไม่น่ากลัว, ผีหลังโกง ผีตากดวง
ผีอะไรไม่น่ากลัวอะไรดอก; แต่ว่าผีที่น่ากลัวจริง ๆ นั้น
ก็คือกิเลสที่มีอยู่ในใจ. สังเกตดูให้ตื้นนั้นมันยิ่งกว่าผีหลายเท่า
หรือเป็นผีที่ร้ายกาจร้ายแรง มันจะต้องขับให้ออกไปมิฉะนั้น
แล้วมันจะกัดเอา; มันยิ่งกว่าหลอกเสียอีก มันเพียงแต่
หลอกหรือแกล้งหลอกจะเป็นอะไรนักหนา, แต่ถ้ามันกัด
เอาแล้วมันก็เจ็บปวดแหวะ.

คำที่ควรใช้เป็นมนตรา.

เพื่อไม่ให้กิเลสกัดเอา เราก็ต้องมีมนตรากาลาสำหรับ
ขับไล่กิเลสนี้ให้ออกไป; ฉะนั้นจึงเอากำพิเศษ ๆ มาบอกกล่าว
ให้รู้กันสำหรับไล่ผี นับตั้งแต่คำว่า อนิจจัง หรือ อนิจจตา,
ทุกขังหรือ ทุกขตา, อนัตตาหรือ อนัตตตานี้, ถ้ารู้จักใช้
มันก็มีประโยชน์อย่างยิ่ง. เมื่อเห็นอะไรมันเปลี่ยนแปลง
อย่างยิ่ง ผิดจากความหมายอย่างยิ่ง ซึ่งจะถึงกับต้องร้องไห้

ทองนั่งลงร้องไห้ แล้วมันจะได้อะไรถ้าร้องไห้ ถ้าไม่ต้องร้องไห้มันก็ดีกว่ามาก.

เช่นว่าถ้าปีนั้นน้ำแห้งข้าวตายหมด ไม่ได้สักเม็ดเดียว เสียใจแค่ไหนจนน้ำตาไหลออกมา, นี่จะเอาคาถาอะไรมาขับไล่มันออกไป เพื่อจิตใจจะไม่ต้องเสียใจ จะไม่ต้องเหงใจ? มันก็คาถาอย่างทีบอกๆ กันไว้ก่อนแล้ว นานมาแล้ว. มันแล้วแต่ว่าคนนั้นจะได้คาถาชนิดที่ลึกสูงทำสักก็มากน้อย, แต่มันก็ใช้มีประโยชน์ได้ตามระดับของมัน, เช่นจะใช้คำว่า อนิจจัง อย่างนี้ก็ได้อีก คือบอกตัวเองว่ามันก็ไม่เที่ยง, บางปีก็มีฝนดี บางปีก็มีฝนไม่ดี มันบอกว่าไม่เที่ยงๆ เอาอนิจจังมาขับไล่ความเสียใจ ความเหงาในใจว่าข้าวไม่ได้สักเม็ดหนึ่งปี. ถ้ามีความรู้เพียงแค่อนิจจัง ก็เอาอนิจจังแหละไล่ผีขับผี.

ถ้ารู้สูงไปกว่านั้น เช่นรู้ไปถึง อิทัปปัจจยตาว่ามันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมัน เช่นนี้ ก็ร้องออกมาว่า อิทัปปัจจยตาๆ มันก็ไม่ต้องเสียใจ ไม่ต้องเหงใจไม่ต้องน้ำตาไหล, เอาอิทัปปัจจยตามาใช้เป็นมนต์ไล่ออกไป ในเมื่อมันไม่เป็นไปตามใจเรา, มันก็ไปไปตามเหตุปัจจัยของมันเอง.

ทันใดคนมีความรู้สูงไปกว่านั้นอีก รู้ละเอียดลึกซึ้ง
 ไปกว่านั้นอีก ก็อาจจะใช้มันต่ออีกคำหนึ่งว่า ตถตา ทถทา ก็
 แปลว่า เช่นนั้นเอง มันเป็นเช่นนั้นเอง, ฟังดูเหมือนกับพูด
 เล่น แต่คำนี้ลึกซึ้งเหลือประมาณไม่ใช่คำพูดเล่น เช่นนั้นเอง,
 ฝนไม่ตก นาแห้งข้าวตายหมด ไม่ได้สักเม็ดเดียวปีนี้ ก็ใช้
 มนต์ขัณฑ์ได้ คือความเสียใจ ว่าตถตา ๆ เช่นนั้นเอง, นี่มัน
 เป็นมนต์อย่างนี้.

แต่เกี่ยวมนต์คำพิเศษที่พูดกันวันนี้ อตัมมยตา
 ยังลึกซึ้งไปกว่านั้น มันยังลึกซึ้งละเอียดเข้าใจยากไปกว่านั้น
 แปลว่า ไม่อาศัยเหตุปัจจัยนั้น ๆ อีกแล้ว, ไม่หวังพึ่งเหตุ
 ปัจจัยนั้น ๆ อีกแล้ว, ไม่หวังพึ่งที่จะได้ข้าวได้ปลาได้อะไรอีก
 แล้ว. นี่มันต้องเป็นนักเลงมากกว่า จึงจะพูดออกมาว่า “โอ
 อตัมมยตา”; ถ้าอย่างนี้จิตใจเกลี้ยงเลย เกลี้ยง ๆ ไม่มีเยื่อใยที่
 จะเป็นทุกข์ หรือจะเสียใจ หรือจะถึงกับร้องไห้ร้องไห้, มนต์
 ขลังที่สุดคือออตัมมยตา.

ตามตัวหนังสือแปลว่า ความที่ไม่ต้องอาศัยสิ่งนั้น
 ไม่ต้องอาศัยสิ่งนั้น หรือ ไม่สำเร็จประโยชน์มาจากสิ่งนั้น เช่น

ว่าความหวังที่จะได้ข้าว หรือว่าความอยากที่จะได้ข้าวมัน
เป็นความหวังที่จะได้, มีสิ่งนั้นเป็นที่ตง. ที่นั้นมองเห็นแล้ว
มันก็บอกว่าไม่ต้องอาศัยสิ่งนั้น ไม่ต้องอาศัยสิ่งนั้น, ไม่ต้อง
อาศัยสิ่งนั้น อตัมมยตา อตัมมยตา แต่คำนี้มันฟังยาก มัน
แปลกหูเกินไป คงฟังไม่ค่อยจะรู้เรื่อง, แต่ก็พูดสำคัญๆ ศึกษา
จดจำให้เข้าใจไว้เถอะ.

เรื่องมนตรานี้บางนิยายเขาใช้มาก ใช้มนตราทุก
รูปแบบครบถ้วน สำหรับจะขับไล่กิเลสประเภทนั้นประเภทนี้
ประเภทโน้นจะขับไล่ความรู้สึगतามารมณทางเพศก็ได้,
ขับไล่ความรู้สึगतาทิสะโกรธแค้นพยาบาทก็ได้, ความรู้สึกโง่
หลงอะไรก็ได้, เขาก็มีมนตราๆ กระทั่งมนตราฝ่ายที่จะส่งเสริม
จิตใจให้มันเข้มแข็งสดชื่น เป็นไป ก้าวหน้าไปอย่างนี้ก็มี,
มันก็มีมนตราอยู่หลายแบบ. เรามีไว้สำหรับขับไล่สิ่งเลวร้าย;
หรืออย่างต่ำที่สุดมีเอาไว้สำหรับปลง;

มนตรานี้ใช้เป็น 'คำปลง' ก็ได้.

ทุกคน, ขออภัยโดยเฉพาะผู้หญิงจะปลง, ผู้ชายไม่
ค่อยปลง, ไม่ปลงแต่ก็ทำเลย แต่ผู้หญิงนั้นมักจะปลงปลงมาก

พลึงเกือบทุกคน, แล้วคำพลึงนั้นไม่ค่อยจะน่าฟัง เป็นคำที่
 เกี่ยวกับเพศเกี่ยวกับอะไรไปเสียโดยมาก แล้วเป็นคำหยาบชนิด
 ที่ตามธรรมดาพูดไม่ได้ แต่พอพลึงมันก็พลึงออกมาได้, นี่
 คำพลึงเป็นอย่างนี้. ที่นี้เราควรจะมีคำพลึงที่น่าฟัง คำพลึง
 ที่ไพเราะ คำพลึงที่สำเร็จประโยชน์ ใช้ขับไล่ไปได้จริงๆ.
 แทนที่จะพลึงเป็นคำหยาบ คำทางเพศทางกามารมณ์ เหมือน
 ที่เป็นกันโดยมาก, ก็พลึงไปทางธรรมะดี : พุทฺธัง, ธัมมัง,
 สังฆังอะไรก็ได้. แต่ถ้ามันเป็นเรื่องที่ลึกละเอียดมีจิตใจสูง
 เป็นผู้รู้ ก็พลึงเป็นว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ได้ อนิจจัง
 ก็ได้ อนัตตาก็ได้, คำใดคำหนึ่งก็ได้ หรือทั้ง ๓ คำก็ได้.
 ถ้ายังเป็นเด็กหรือค่อนข้างซ้าซลาดไม่ค่อยจะรู้อะไร ต้องการให้
 ช่วย ก็พลึงว่า พุทฺธัง ธัมมัง สังฆังก็ยั้งดี, เคยได้ยินเหมือนกัน
 บางคนเขาพลึงอย่างนั้น แต่จะแกลังทำหรือว่าทำเฉพาะคราว
 นั้นก็ไม่รู้.

อย่างว่าเดินไปเหยียบพื้นปูนมันลื่นไหลจะล้มลง
 ไปอย่างนี้ ก็จะต้องพลึงโดยเฉพาะผู้หญิงจะต้องพลึง ไปพลึง
 คำหยาบ คำไม่น่าฟังออกมา. ที่นี้ก็เตรียมคำที่น่าฟังไว้สำหรับ
 พลึงดีกว่า ถ้าซ้าซลาดก็ร้องพระเจ้าช่วยอะไรไปตามเรื่อง พุทฺธัง

ธัมมัง สังฆัง ไปตามเรื่อง, นี่จะพล้งเป็นเรื่องราวอะไรดีล่ะ?
 จะพล้งเป็นเรื่องราวเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง มันก็ดูจะไม่ค่อย
 จะเข้าเรื่อง ก็เอาที่มันตรงเรื่องที่มีมันเข้าเรื่อง, พระเจ้าช่วย
 หรืออะไรทำนองนั้นมันก็ธรรมดาๆ เกินไป : เด็กๆ ขี้ฉลาดมัน
 ก็ต้องพล้งอย่างนั้นทั้งนั้น; จะพล้งว่า ตถาตา เช่นนั้นเองก็
 ยิ่งดีกว่า, จะพล้งว่า อิทูปัจจยตา อิทูปัจจยตา มันมีเหตุ
 มีปัจจัยทำให้พื้นมันลื่น แล้วไปเหยียบเข้า มันก็ลื่น แล้วมัน
 ก็ล้ม อิทูปัจจยตา; หรือว่าถ้าว่าล้มกันกระแทกนั่งลงไป
 อีกอยู่ ก็ยังพล้งออกมาได้ว่า อิทูปัจจยตา มันดีกว่ามันฉลาด
 กว่า มันคับทุกข์ได้, ไม่ต้องร้องไห้ หรือไม่ต้องเจ็บปวด;
 ถ้าพล้งเป็นธรรมะชั้นสูงชั้นลึก มันบำบัดความปวดความเจ็บไป
 ในตัวเลย. อุตส่าห์ศึกษาไว้ให้พอ มีธรรมะพอ เข้าใจธรรมะ
 พอเตรียมพร้อมอยู่เสมอ, มันจะพล้งออกมาเป็นคำที่เหมาะสม
 กับเรื่องราวอันนั้นๆ เป็นแน่นอน.

ในบางกรณีจะพล้งออกมาว่า อนิจจังๆ เพราะว่า
 เรื่องนั้นมันเป็นเรื่องที่ ไม่เที่ยง, ถ้าจะพล้งออกมาว่า ทุกขังๆ
 มันก็มีความหมายในการที่ว่ามัน เป็นทุกข์ตามธรรมชาติ ไม่
 แปลกประหลาดอะไร ซึ่งธรรมดาก่อนเขาเป็นทุกข์กัน ฉะนั้นจะ

ไม่เป็นทุกข์กับมัน อย่างนี้ก็ยังดี; ถ้าว่า อนัตตาๆ ไม่มีอะไรเป็นตัวตน ที่จะต่อสู้ต้านทานกับสิ่งเหล่านี้ คือเหตุการณ์อันนี้ ซึ่งมันต้องเกิดขึ้นตามธรรมชาติตามเหตุตามปัจจัย ไม่มีอะไรต้านทานได้ ก็พลั้งปากออกมาว่าอนัตตาๆ.

คำที่ยาวๆ คงจะไม่มีใครจะเอามาพลั่งได้ แล้วก็ไม่ค่อยจะเข้าใจ, เช่นคำว่า ธัมมัญญูจิตตา ซึ่งเป็นคำสรุปเรียกของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เรียกว่าธัมมัญญูจิตตาๆ มันตั้งอยู่ตามธรรมชาติของธรรมชา หรือตั้งอยู่ตามธรรมชาติของธรรมชาติ. ธัมมัญญูจิตตา ก็มีความหมายว่า ไม่น่าแปลก ไม่ต้องทกใจ, ไม่ต้องกลัว ไม่ต้องเสียใจ ไม่ต้องร้องไห้.

หรือคำว่า ธัมมนิยามตา มันยาวไปเหมือนกันแหละ ก็มีความหมายว่า มันเป็นไปตามกฎของธรรมดา จะมัวโง่ไปถึงไหน, จะไปร้องไห้ทำไม มันเป็นไปตามกฎของธรรมดา. ธัมมนิยามตาก็คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อีกนั่นแหละ, จะเป็นไปตามธรรมชาติธรรมดา มันก็คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ได้.

อิทัปปัจจยตา ก็ยิ่งดี สิ่งทั้งหลายก็มีเหตุมีปัจจัยทั้งนั้น, แล้วมันก็เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย มันก็เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย, ได้ยินคนบางคนรู้จักใช้แล้ว ชาวบ้านธรรมดาที่อาตมาเคยได้ยินบางคนรู้จักใช้คำว่าอิทัปปัจจยตา ๆ. ^{นี้}แสดงว่า ^{นี้}ไม่มีความรู้ทางธรรมะดีซึ้นกว่าแต่ก่อนมาก เข้าใจความหมายของอิทัปปัจจยตา จนเอามาใช้สำหรับปลงจนเอามาใช้สำหรับเตือนสติตนเองไม่ให้เป็นทุกข์, เพราะมันเป็นอิทัปปัจจยตาแล้วเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมัน, คำนี้ก็มีประโยชน์มากใช้ได้กว้างขวาง อิทัปปัจจยตา.

ทีนี้ก็มีมาถึงคำว่า สญญตา. ถ้ามันเป็นอิทัปปัจจยตาโดยเด็ดขาด มันไม่ฟังเสียงใคร มันต้องเป็นไปตามกฎของอิทัปปัจจยตา ^{นี้}แสดงว่ามันเป็นสญญตา คือมันว่าง, ว่างจากตัวตน ไม่มีอำนาจที่จะบังคับให้เป็นไปตามความต้องการของตน เพราะไม่มีตัวตน เพราะไม่มีความเป็นของตน, ก็ปลงออกมาว่าสญญตา ๆ ก็ว่าว่าง ว่าง ว่าง จะไปเอาอะไรกับมัน เอาอะไรกับมัน มันว่าง ว่าง ๆ.

ทีนี้เนื่องจากเห็นว่าง มันก็เห็น ^{เช่น}มันเอง, เห็นตถาตา ตถาตา. คำนี้ก็เป็นคำที่สำคัญมาก ถ้าเห็นว่า ^{เช่น}มัน

เองแล้วก็ลองกิตฺตฺชิ เช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง มันทำให้คงที่
อยู่ : ที่น่ารักมากก็ไม่รัก ยิ่งคงที่อยู่, ที่น่าเกลียดมากก็ไม่เกลียด
คงที่อยู่, ที่น่าโกรธมากก็ไม่โกรธ มันคงที่อยู่, ที่น่ากลัว
มากก็ไม่กลัว มันก็คงที่อยู่.

ตถาตา คือว่าเช่นนั้นเอง ทำให้คงที่ คงที่อยู่ได้ เพื่อ
จะคงที่อยู่ได้ ปลอดภัยตัวเองก็ได้ หรือว่าชักจูงตัวเองก็ได้
หรือออกมาในจิตใจโดยตรงก็ได้ ว่า เช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง,
ไม่วันทันใดในทางได้ในทางเสีย ในทางแพ้ในทางชนะ ในทาง
กำไรในทางขาดทุน. ในทุกทางไม่ว่าในทางบวกหรือในทางลบ
มันเอาตถาตาๆ ออกรับหน้า ก็เลยสบาย, มันไม่เกิดการ
เปลี่ยนแปลงทางบวกทางลบ ทางซ้ายทางขวา ทางสูงทางต่ำ
อะไร มันคงที่. นี่ตถาตา แปลว่า ความเป็นเช่นนั้นเอง มี
ความรู้แล้ว ตั้งตนอยู่ในสิ่งนี้แล้ว มันคงที่ไม่่วันทันใด.

ผู้ใดมีตถาตาถึงที่สุด ผู้นั้นเป็นตถาคต เรียกอีกอย่าง
หนึ่งก็คือเป็นพระอรหันต์, คำว่า ตถาคตในที่นี้หมายถึงพระ
อรหันต์ มักจะแปลกันอย่างโน้นอย่างนี้. อาตมาสำรวจดู
ทั่วถึงแล้ว คำนี้หมายถึงพระอรหันต์, เช่น เบื้องหน้าแต่การ

ตาย ตถาคคมีอยู่ หรือไม่มีอยู่ หรือมีอยู่บ้างไม่มีอยู่บ้าง หรือ
มีอยู่ก็ไม่ใช่ไม่มีอยู่ก็ไม่ใช่. คำว่าตถาคค^{นี้}ไปแปลกันไปเป็น
อย่างอื่น ว่าสัตว์ว่าอะไรบ้าง, แต่ที่จริงคำ^{นี้}แปลว่าพระอรหันต์.
ผู้ใดถึงตถา หรือตถาตา หรือตถตา ^{ผู้}นั้นเป็นอรหันต์ เป็น
ตถาคค เป็นคำที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสเรียกพระองค์เองก็มี
เรียกว่า เรา ตถาคค, แต่มันเป็นคำกลางใช้กับคนทั่วไปที่ไม่
ห้วนไหวแล้ว ที่ถึงความคงที่แล้วก็เรียกว่าตถาคค ^{นี้}เพราะ
อำนาจของการเห็นตถาตา และมีตถาตามันคงอยู่ในใจไม่
ห้วนไหว ใช้คำว่า ตถาตา ตวาดสิ่งที่มาทำให้จิตใจห้วนไหว.

ตัวอย่างความห้วนไหวของจิต.

ความห้วนไหวของจิตนั้นมีมาก ควรจะรู้จักกันไว้ใช้
สำหรับศึกษาหรือปฏิบัติ หรือควบคุมตนเอง, ความห้วนไหว
จะยกตัวอย่างมาสัก ๙ คำ ๑๐ คำ ซึ่งท่านทั้งหลายทุกคนต้อง
รู้จักดี มันห้วนไหวไปจากปรกติกาก็เรียกว่าห้วนไหว.

อย่างแรกที่จะเห็นได้ง่ายๆ หรือพูดถึงก่อน ก็คือ
ความรัก มันน่ารัก เป็นอารมณ์ที่น่ารัก โดยภาพก็ดี โดย
เสียงก็ดี โดยกลิ่นก็ดี โดยรสก็ดี อะไรก็ดี มันน่ารัก, แล้ว

จิตใจมันก็รัก ก็ผิดปรกติแล้ว มันไม่คงที่อยู่แล้ว. จะคงที่อยู่ได้ มันต้องเห็นความเป็นเช่นนั้นเองของสิ่งนั้น ที่มาทำให้รัก ถ้าเห็นเช่นนั้นเอง มันเป็นเช่นนั้นเอง มันก็ไม่รัก นี่ความรักทำให้ผิดปรกติ.

ความโกรธ พอโกรธแล้วมันก็เป็นยักษ์เป็นมาร เป็นอะไรไปก็ไม่รู้ ไม่เหมือนเดิมแล้ว ไม่คงที่แล้ว, ความรัก แล้วก็ความโกรธ.

แล้วก็ ความเกลียด เรื่องน่าเกลียดมาใจมันก็เกลียด มันก็เกลียดด้วยความโง่, เกลียดเกินประมาณ เกลียดโดยไม่ต้องเกลียด ซึ่งความจริงมันก็ไม่ต้องเกลียด, แต่มันก็เกลียด ยิ่งไม่ค่อยชอบกันมาก่อน แล้วก็ยังเกลียดมาก จิตมันก็หวั่นไหวแล้ว ผิดปรกติแล้ว.

ความกลัว ที่น่ากลัวมา หรือว่าคิดเอาเองด้วยความโง่ เกิดความกลัว พอนึกถึงสิ่งที่น่ากลัวมันก็ขนลุกขึ้นมา, นี่มันโง่จัดเกินไป ทุกคนก็ต้องเคยเป็นแหละ. เรื่องบางเรื่อง หรือภาพบางภาพ พอนึกถึงขึ้นมาเท่านั้นแหละก็ขนลุก, ไม่ต้องมีสิ่งนั้น เพียงแต่นึกถึงเท่านั้น ความกลัวก็มีมากจน

ลูก, หรือมันมีสิ่งที่น่ากลัวมา มันก็กลัวแหละ, เช่นเผชิญหน้าศัตรู สัตว์ร้ายหรืออันตราย ซึ่งรู้ว่าถูกเข้าแล้วก็ตาย, เพียงแต่เดินเข้าไปใกล้เสาไฟฟ้าแรงสูง มันก็เสียวแล้ว มันก็กลัวแล้ว อย่างนี้เป็นต้น. นี่ความกลัว ทำให้ผิดปรกติ; ถ้ามีความรู้เรื่องตลาคาอยู่ในจิตใจ มันก็ไม่ใช่เป็นอย่างนั้น.

แต่เดี๋ยวนี้เด็กๆ ถูกสอนให้กลัว ถูกหลอกให้กลัวเอา มากๆ มาตั้งแต่เด็กๆ มันก็กลัว กลัวจนเป็นผู้ใหญ่ โตแล้ว มันก็ยังกลัวอยู่นั่นแหละ, เป็นสิ่งรบกวน จะต้องมီးอะไรมา ขบไล่ความกลัว มันกลัวเพราะความไม่รู้เพราะความโง่. เช่น เด็กเล็กๆ เด็กเมื่อยังเล็กมันกลัวรูปภาพ กลัวรูปยักษ์รูปมาร กลัวรูปที่น่าเกลียด, บางทีก็กลัวแขก บางทีก็กลัวฝรั่ง, หรือ เขาผ้าทองสัตว์ ผ้าทองหมู ผ้าทองวัว ผ้าทองปลา ผ้าทองกายมันก็กลัว. นี่เพราะมันไม่รู้เพราะมันเป็นเด็ก, จิตใจของมันอ่อนไหว; ถ้ามีความรู้เรื่องตลาคามาแต่ในท้องมันก็ไม่กลัว.

ที่นี้ก็ความตื่นเต้น; ความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว แล้วอันที่ ๕ ความตื่นเต้น, มီးอะไรแปลก

ประหลาดมันก็ตื่นเต้น เพราะมีของแปลกประหลาด พอฝึก
 ปรกติมันก็ตื่นเต้น, นี่เรียกว่า ความตื่นเต้น มันจับจิกจับใจ
 มากเหมือนกัน. ที่เด็ก ๆ มันชอบไปดูหนังไปดูละครไปดูอะไร
 แม่ไม่ให้ไปก็ร้องไห้ เพราะมันต้องการจะไปดูสิ่งที่ยั่วอารมณ์
 ให้มันตื่นเต้นสนุก เพราะมันเร้าประสาทให้ฝึกปรกติ, หรือ
 ว่าความชอบใจจนหัวเราะ นี่ก็อยู่ในพวกตื่นเต้น มันตื่นเต้น
 มากบังคับไว้ไม่ได้จนถึงกับต้องหัวเราะ เช่น เขาไปขี่ม้าข้าง
 มันก็หัวเราะ มันก็ตื่นเต้น, มันก็จิกกะจิก แล้วมันก็ตื่นเต้น
 มันก็หัวเราะ มันไม่อาจจะคงที่อยู่ได้, นี่เรียกว่าความตื่นเต้น.

แล้วเดี๋ยวนี้เขาก็มีการฝึกฝนทำสิ่งที่น่าตื่นเต้น มา
 หลอกคนให้ตื่นเต้น แล้วก็เก็บสตางค์ คือการเล่นอย่างนั้น
 เล่นอย่างนั้นเล่นอย่างโน้นสารพัดอย่าง กระทั่งที่ตื่นเต้นกันมาก
 ที่สุด ก็เรื่องกายกรรมอย่างแปลกประหลาด ที่มาจากเมืองจีน
 จึงแหกกันไปดู เก็บค่าดูแพงมาก แต่ก็มีคนดูแน่น เพราะมัน
 ได้รับความเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นที่สนุกสนานพอใจ; แต่ถ้า
 ว่าเป็นความจริงของตลาคาแล้ว มันจะไม่ตื่นเต้น. กายกรรม
 ที่ดูแล้วน่าขนลุกน่าตื่นเต้น ก็เห็นว่าเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง
 มันก็ไม่ตื่นเต้น, มันก็ไม่ต้องเสียสตางค์ไปดูก็พา ไปดูฟุตบอล

ไปคูมวย ไปดูกายกรรม ไปดูอะไร ไม่ต้อง ไม่ต้องเพราะ
มันไม่ตื่นเต้น เพราะมันมีตถาตาช่วยคุ้มครองเอาไว้, สุนัข
แล้วก็ ตถาตา.

ความหมาย, อาการ และอำนาจของอตัมมยตา.

นี่จะมาถึง อตัมมยตา ซึ่งละเอียดประณีตลึกไปกว่า
นั้นอีก คือ ความที่สิ่งเหล่านั้นจะมาปรุงแต่งไม่ได้อีกต่อ
ไป. ความที่สิ่งเหล่านั้นจะมาปรุงแต่งให้รัก ให้โกรธ ให้
เกลียด ให้กลัว ให้ตื่นเต้น ให้อะไรไม่ได้อีกต่อไป, แปลว่า
หย่าขาดกัน; นั่นแหละความไม่สำเร็จมาจากเหตุปัจจัยเหล่านี้.
ความไม่ต้องอาศัยเหตุปัจจัยเหล่านั้น ความไม่
เนื่องกันกับเหตุปัจจัยเหล่านั้น, คงจะยังฟังไม่ถูกใช่ไหม เพราะ
เป็นคำที่แปลกเกินไป, แต่ขอให้ฟังไว้ก่อนเถิด, อาตมาจึงหา
คำที่ง่ายที่สุด มาช่วยให้เข้าใจง่ายและจำไว้ได้ง่ายๆ ว่า ภูไม่
เจอกับมึงอีกต่อไป : อะไรที่จะมาทำให้รัก ให้โกรธ ให้
เกลียด ให้กลัว ให้ตื่นเต้น ให้วิตกกังวล อาลัยอาวรณ์
อิจฉาริษยา หึงหวงอะไร ภูไม่เจอกับมึงอีกต่อไป, อตัมมยตา
อตัมมยตา ไม่มีอะไรจะมาทำให้เป็นอย่างนั้นอย่างนั้นได้อีกต่อไป

คือ ไม่อยู่ใต้อำนาจของสิ่งเหล่านั้นอีกต่อไป, จะไม่มีอารมณ์
ที่ปรุงออกมาจากสิ่งเหล่านั้นอีกต่อไป.

ธรรมะ^๕ละเอียดมาก จะเป็นการเบ้าบีบให้เท่าพึงเสีย
แล้วก็ไม่รู้ ที่พูดอยู่นี้ไม่รู้ว่าจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจ เพราะว่า
มันเป็นสิ่งที่ทำให้ไม่ถูกอะไรปรุงแทงได้, นี่เป็นอ้อมมยา;
ไม่มีอะไรแปลกในโลก, ไม่มีอะไรที่จะมาทำให้ รัก โกรธ
เกลียด กลัว วิทก กังวล อาลัยอาวรณ์ อิจฉาริษยา หึงหวงอะไร
ได้ ดีหรือไม่ดี. เคี้ยวนี้ราเมน... พูดไปแล้วก็จะขัดใจกัน...
มันยังหวังนั้นหวังนี้ ต้องการนั้นต้องการนี้ ต้องการในทาง
บวกอย่างยิ่ง. ในทางลบก็ต้องการที่จะไม่ให้มันเกิดเอาเสียเลย
ซึ่งมันก็เป็นไปไม่ได้ : ในทางเสียในทางขาดทุนในทางลบ
มันก็ต้องมี จะไม่ให้มันก็เป็นไปไม่ได้, แต่ว่าก็กลัว กลัว วิทก
กังวลอยู่ เป็นความกลัว; ส่วนในทางบวกนั้นก็หิวกระหาย
กันอยู่เรื่อย อยากจะมีอยู่เรื่อย ยิ่งเห็นคนอื่นมีอยู่แล้วยัง
ต้องการใหญ่. บางทีก็อยากจะสวย เห็นคนอื่นสวยแล้วก็
อยากจะสวยบ้าง, มันก็ลุ่มอกกลุ้มใจ มันสวยไม่ได้ อย่างนี้
นี่เรียกว่ามันกักหัวใจ, มันกักผู้ที่ไม่มีความรู้, ผู้ที่มันกัก
มันยิ่งกว่าหลอก, ถ้าหลอกมันจะไปอะไรรักหนามาหลอก แต่

ถ้ามั่นกั มันก็เจ็บปวดเจ็บถึงหัวใจ จะเอาอะไรมาไล่ผีตัวนี้
กันสักที.

ธรรมะสูงสุดในพระพุทธศาสนา มีอยู่มากบทหลายบท
อย่างที่ใคร่รู้จักกันแล้วก็มี ยังไม่รู้จักก็มี, อาตมาก็พยายามที่จะ
เอามาให้ได้ยินได้ฟัง เช่นคำว่า สุนฺณตา ทถาตา อิทํปัจจยา
นํพุทฺธมาหลายปีแล้วนะ พอจะมีร่องรอยมีวิเวกขึ้นมาบ้าง.
เดี๋ยวนี้ใหม่เกินไป คือคำว่า อตัมมยา ฟังดูไม่รู้ว่าจะไร
เพราะไม่เคยได้ยินเอาเสียเลย, เพียงแต่ชื่อของมันก็จะจำไม่ได้
เสียแล้ว อตัมมยา อตัมมยา; รู้คำแปลที่เป็นภาษาคน
ง่าย ๆ ภาษาชาวบ้านภาษากลางบ้าน : อตัมมยา—กูไม่เอา
กับมึงอีกต่อไป, กูไม่ยุ่งกับมึงอีกต่อไป, กูจะไม่เกี่ยวข้องกับ
มึงอีกต่อไป, อย่างนี้ความหมายตรงที่สุดเลย. อะไรมา
รบกวน หรือมายั่วเย้าหรือมาขู่เข็ญอะไรก็ตาม ให้ทุกข์
ยากลำบากใจ ก็ไล่มันไปด้วยมนต์นี้ ศักดิ์สิทธิ์กว่าเป็น
บาปว่า อตัมมยา, ธรรมดาเหนื่อยก็ว่าเป็นภาษาไทยว่า กู
ไม่ยุ่งกับมึงอีกต่อไป กูไม่รังมึงอีกต่อไป กูไม่เกี่ยวข้องกับ
มึงอีกต่อไป รู้จักธรรมชาติของมึงดีแล้ว มีแต่กั๊กมีแต่กั๊ก
กูก็จะไม่เอากับมึงอีกต่อไป. ชั่วก็กั๊กตามชั่ว, ดีก็กั๊กตามดี

คีน้อย ก็คีน้อยก็มากก็กั๊กมากนะ อย่าบ้าคืออย่าหลงคีนั่นกันนะ
ยิ่งคีน้อยก็มากยิ่งกั๊กคีนะ ถ้าไปหลงรักกับมัน ; ถ้าอย่า
ไปหลงกับมัน มันก็ไม่กั๊ก, มันก็ทำตามแบบของมัน ก็เป็น
ทฎาตาไปตามแบบของธรรมชาติ, ต่อเมื่อไปยึดมันถือมันด้วย
อุปาทานพอใจหลงไหล นั้นแหละมันจึงจะกั๊ก.

ไม่มีอะไรที่เข้าไปยึดมันเข้าแล้วจะไม่กั๊ก นี่ช่วยฟังให้ดี,
ไม่มีอะไรที่เข้าไปรัก มันเข้าแล้วมันจะไม่กั๊ก ใครจะค้านก็ค้าน
ชีว่า ไม่มีอะไรที่ไปรักเข้าแล้วที่จะไม่กั๊กนั้นไม่มี, ไม่กั๊กอย่างนี้
ก็กั๊กอย่างนั้น ไม่กั๊กอย่างนั้นก็กั๊กอย่างโน้น กั๊กอย่างเบ็ดเผย
กั๊กอย่างเร้นลับ มันก็กั๊กทั้งนั้นแหละ คือให้เจ็บปวดในจิตใจ
ทั้งนั้น แล้วก็ยังกั๊กซับซ้อนกันเป็นหลาย ๆ ชั้นก็มี กั๊กแล้ว
กั๊กอีก กั๊กแล้วกั๊กอีก แล้วให้เกิดความกั๊กอย่างอื่นต่อไปอีก
ให้กั๊กแปลก ๆ ออกไปอีก. ถ้าเป็นบาลี ก็พูดไว้สุภาพว่า
สิ่งใดที่ไปยึดถือเป็นตัวตนเข้าแล้ว ที่จะไม่เป็นทุกขนั้นไม่มี,
สิ่งที่ไปยึดถือเอาเข้าแล้ว จะไม่เป็นทุกขนั้นไม่มี, ไม่ว่าอะไร
ไปยึดถือเอาเข้าแล้วจะเป็นทุกขทั้งนั้น. แต่เอาตมาพูดภาษา
กลางบ้าน ภาษาคนโง่ ภาษาคนธรรมดาว่า ไม่มีอะไรที่ไป
ยึดถือแล้วจะไม่กั๊กนั้นไม่มี.

ที่นั่นเมื่อพูดถึงการกัก บางทีมันกักตรงๆ มันกักโดย
 เจ็บปวดตรงๆ รู้สึกเจ็บปวดตรงๆ, แต่บางทีมันกักค่อนแสร้ง
 มันไม่แสดงอาการเจ็บปวดทางเนื้อทางหนัง แต่มันเจ็บปวด
 ทางจิตใจ หรือมันผูกพันจิตใจ. ความรัก อะไรที่มันรักชอบ
 กันนัก สังเกตดูให้ดีสิ มันกักชนิดหนึ่ง กักชนิดที่รู้สึกได้ยาก,
 กักชนิดที่ไม่แสดงการเจ็บปวดตรงๆ มันกักให้เจ็บปวดอย่าง
 อ่อน ที่เรียกว่า ทรมานใจ, ไม่มีอะไรที่ว่าไปรักเข้าแล้วจะไม่กัก
 นั่นไม่มี : ถ้ามองเห็นชัดอย่างนั้นแล้ว กูก็ไม่เอา กับมึง : นี่
 ความหมายของอัตัมมยตา อัตัมมยตา ความรู้สึกเกิดขึ้นมาใน
 ขณะนั้น แล้วก็ระบายออกมาเป็นคำพูดว่าอัตัมมยตา ไม่เอา
 กับมึงแล้ว.

ทรัพย์สมบัติ เงินทอง ข้าวของ ที่เป็นที่หวงที่รักก็
 เหมือนกันแหละ, เรื่องเพศเรื่องหญิงเรื่องชายนั้น มันก็เป็น
 ไปเต็มทีของมันอย่างหนึ่งแล้ว, แต่แม้เรื่องข้าวเรื่องของเรื่อง
 เงินเรื่องทอง วัว ควาย ไร่ นา ถ้าไปรักมันเข้าแล้วมันก็กัก
 ทำนองเดียวกัน. สิ่งที่เป็นที่ตึงแห่งความรัก ไปรักเข้าแล้ว
 มันก็กักตึงนั้น, ไม่รัก เก็บไว้ตามธรรมดา มันก็ไม่กัก. พอ
 เห็นว่ามันกัก ก็เลยไม่เข้าไปรัก ไม่เข้าไปเอาของมัน : นี่

อาการของอตัมมยตา; คือว่าจะไม่ไปโง่ไม่ไปหลงให้
มันกัดอีกต่อไป ก็จะไม่ต้องอาศัยสิ่งนั้นเพื่อเป็นที่ตั้งแห่ง
ความพอใจ.

ที่จริงมันให้เกิดความพอใจ หลงไหลไปเท่านั้นเอง
มันไม่มีอะไรไปกว่านั้น สิ่งเหล่านี้ : อารมณ์ทางเพศก็ดี,
อารมณ์ทางธรรมดาปรกติสามัญ ร่ำรวยอำนาจวาสนา อะไรก็ดี,
มันก็เพื่อให้เกิดความครั้นใจ พอใจหลงไหลอยู่เท่านั้น ไม่มี
อะไรมากกว่านั้น, ไม่ใช่ความสงบเลย : นี้เรียกว่ามันกัดมัน
ทรมาน; รู้เท่ารู้ทัน : โอ้ มันกัด มันกัด รู้ว่ามันกัด ไม่
อยากให้มันกัดอีกต่อไป เรียกว่ากูไม่เอากับมันแล้ว : กูจะไม่
คิดอย่างนี้ กูจะไม่นี้กอย่างนี้, กูจะไม่ผูกพันอย่างนี้, กูจะไม่
หลงรักอย่างนี้, กูจะไม่หวงอย่างนี้จะไม่หึงอย่างนี้. คนที่เคย
หลงรักเคยหวงเคยหึงเต็มขนาดมาแล้ว ก็ารู้สึกได้เองว่ามัน
กัดอย่างไร, ยิ่งรักมากก็ยิ่งกัดมาก ไม่เอาอีกต่อไป, ไม่ยอม
ให้ทำอย่างนี้อีกต่อไป.

ความรู้สึกที่จะไม่ยอมให้ทำอย่างนี้อีกต่อไป คือ ความ
หมายของคำว่า อตัมมยตา; มันเป็นจุดที่จะหลุดออกมาจาก

โลกิยะ, หลุดจากการปรุงแต่งคือสังขาร ถ้าไม่ถึงขั้น มันจะถูก
 ปรุงแต่ง ปรุงแต่งไปเรื่อยไป ด้วยกิเลสหรือด้วยกรรมหรือ
 ด้วยวิบากหรือด้วยอะไรก็ตาม มันจะปรุงแต่งไม่มีที่สิ้นสุด ;
 ถ้าหลุดออกมาเสียได้ เพราะไม่อยาก เพราะเกลียดมัน เพราะ
 เบื่อหน่าย ใช้คำว่าเบื่อหน่าย ใช้คำว่าเกลียดมันก็ไม่ค่อยถูก
 นัก ใช้คำว่าเบื่อหน่าย นิพพิทา เบื่อหน่ายมันก็ถอยออกมา
 หรือว่าถอยออกมาเพราะเห็น อตัมมยตา อตัมมยตาเป็นเหตุ
 ให้เกิดนิพพิทา คือเบื่อหน่าย.

ผู้ที่เบื่อหน่ายคลายกำหนด หลุดออกมาจากโลก หลุด
 ออกมาจากสังขารนั้นด้วยอำนาจของอตัมมยตาทั้งนั้นเลย แต่
 มันเป็นข้อที่ไม่เคยมีใครเอามาพูดให้ได้ยิน ไม่มีใครเอามา
 กรอกหู แต่ความจริงมันเป็นอย่างนั้น. คนจะเบื่อหน่าย
 คลายกำหนด ก็ต้องเพราะมีความรู้สึกที่เป็นอตัมมยตาอย่าง
 เพียงพอ : ชั้นชั่วก็ไม่เอา ชั้นดีก็ไม่เอา ดีมากก็ไม่เอา ดี
 น้อยก็ไม่เอา, ชั้นรูปก็ไม่เอา ชั้นอรูปก็ไม่เอา ชั้นกามมัน
 ก็ยังไม่เอา, ชั้นกามมันมันก็ดีกว่า ชั้นรูปไม่เกี่ยวกับกามเป็น
 รูปบริสุทธิ์ ก็กตละเอียด, ชั้นอรูปก็ละเอียดไปกว่านั้น แล้ว
 มันก็กตทั้งนั้น, สิ่งที่เป็นวิสัยแห่งกามก็ไม่เอา, สิ่งที่เป็น

วิสัยแห่งรูปก็ไม่เอา, สิ่งที่เป็นวิสัยแห่งอรูปก็ไม่เอา นั่นแหละ
มันจึงจะไม่กัฏ. มองเห็นทุกชนิด กามกัฏ รูปกัฏ อรูปกัฏ
กัฏทั้งนั้นเลย, ฉะนั้น^๕ต่อให้เป็นพวกพรหมชั้นสูงสุด อรูป-
พรหมชั้นสูงสุด มันก็ยังถูกกัฏอยู่นั่นแหละ ; พระพุทธเจ้า
จึงไม่ยอมรับคำสอนของอาจารย์คนสุดท้าย ที่มีชื่อว่าอุทกคาบส
รามบุตร เพราะยังสอนเรื่องที่ยังกัฏอยู่ เราไม่เอาออกมันเป็น
ที่ตึงแห่งความยึดถืออยู่ เราไม่เอา มันกัฏ, ท่านจึงออกมา
แสวงหาจนพบสิ่งที่มันไม่กัฏ คือปล่อยเสีย คือปล่อยวางเสีย
ไม่ยึดมันถือมันว่าตัวว่าตน.

มันก็เนื่องอยู่กับความรู้เรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
เหมือนกัน, มันต้องเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มันจึงจะ
เห็นกัฏ. สิ่งเหล่านี้หรือด้อยค่าเหล่านั้นมันเนื่องกันหมด มา
ตั้งแต่คำว่าเห็นอนิจจัง เห็นทุกขัง เห็นอนัตตา, แล้วก็เห็น
ธัมมัญญูริคตา ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา, แล้วก็เห็นสุญญตา
เห็นตถาตา แล้วก็รู้สึกเป็นอนัตถัมมยตา, ฉะนั้นมันจึงหย่าขาด
กันออกไป จากสิ่งที่เคยหลงใหลยึดมันถือมันไว้ด้วยอุปาทาน
อันนี้มันทำให้อุปาทานจางลง ขาดไป หายไป. สรุปความว่า

จะหย่าขาดจากอะไร ก็ต้องมีความรู้สึกที่เป็นอติมมยดา
ต่อสิ่งนั้น.

ใช้คำว่าหย่าขาดเป็นคำธรรมดามาก เป็นเรื่องของ
ผิวเมียเขาจะหย่าขาด, แต่ไม่ใช่เรื่องของผิวเมียก็ใช้คำนี้ได้
คือไม่ไปหลงรักมันอีกต่อไป เรียกว่าหย่าขาด : เรื่องกาม-
ารมณกต เรื่องอำนาจาสนากต เรื่องบุญเรื่องกุศลกต แม้แต่
เรื่องสวรรค์ ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่นถือมั่นของทุกคน
ต้องการจะไปสวรรค์.

เป็นเรื่องที่น่าหัวที่สุดเรื่องสวรรค์นี้ ทักบาตรช้อน
หนึ่ง ได้วิมานหลังหนึ่ง นางฟ้า ๕๐๐, มันมีอะไรที่ได้กำไร
มากขนาดนั้นบ้าง มันมีอะไรที่ไหนที่ได้กำไรมากขนาดนั้น ทัก
บาตรช้อนได้วิมานหลังหนึ่ง เป็นเจ้าของวิมานมีนางฟ้า ๕๐๐.
แล้วไม่คิดดูบ้างว่า ผู้ชายคนเดียวผู้หญิง ๕๐๐ จะอยู่กันอย่างไร
มันก็เป็นโรคเอดส์ตายหมดแหละ, มันก็ไม่มีประโยชน์อะไร
ที่ผู้ชายคนเดียวผู้หญิง ๕๐๐; หรือผู้หญิงคนเดียวผู้ชาย ๕๐๐
มันก็เป็นโรคเอดส์ตายหมดเหมือนกันแหละ สวรรค์ จะมีค่า
กันได้ที่ไหน; แต่มันก็เป็นที่ตั้งแห่งความต้องการ, ที่ตั้งแห่ง
ความยึดมั่นถือมั่นอย่างยิ่ง เพราะอำนาจของอวิชชาบีบคั้นไว้

ไม่ให้เห็นความเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ธรรมัญฐิตตา
 ธรรมนियมตา อทิปปัจจยตา สญญตา ตถาตา กระทั่งอตัมมยตา,
 มองไม่เห็น.

จำไว้แล้วก็ศึกษาลำดับมัน มันเป็นลำดับที่ส่งต่อกัน
 มา อนิจจังทำให้เห็นทุกขัง ทุกขังทำให้เห็นอนัตตา แล้วทำให้
 เห็นธรรมัญฐิตตา แล้วเห็นธรรมนियมตา เห็นอทิปปัจจยตา
 แล้วก็ส่งให้เห็นสญญตา ส่งให้เห็นตถาตา ส่งให้เห็นอตัมมยตา.
 ถ้าเห็นอตัมมยตาแล้วหลุดขาดผิง เหมือนกับตัดเชือกกลุณนิมิต
 หล่นลงหลุมตุ้มเลย, ตัดเชือกมันขาด แล้วมันก็หล่นตุ้มลงไป
 เลย. นี้อตัมมยตาเป็นจุดที่มันจะขาดผิงหล่นตุ้มไปเลย, อตัม-
 มยตาเป็นอย่างนั้น, กูไม่เอากับมันอีกต่อไป มันหย่าขาดกัน.

อาตมาก็ไม่แน่ใจว่า ท่านผู้ฟังจะชอบหรือไม่ชอบ
 จะสนใจหรือไม่สนใจ แต่มันมีอยู่อย่างนี้ มันมีอยู่ในพระบาลี
 อย่างลึกซึ้ง ชื่อน้อยอย่างเป้นหมัน ที่ไม่มีใครเอามาใช้พูดจา
 ทำความเข้าใจ แต่ว่ามันมีอยู่, พระพุทธเจ้าตรัสในฐานะเป็น
 เรื่องละเอียด ละเอียด เป็นยอดอภิรรมไปเสียอีก : นา-
 นัตตอุเบกขา กำจัดอำนาจของกามารมณ์, แล้วเอกัตตอุเบกขา

กำจัดอำนาจของนานัตตอุเบกขา, แล้วก็ อตัมมยตา กำจัดอำนาจ
ของเอกัตตอุเบกขาเป็นขั้นสุดท้าย.

กามารมณ์เป็นเรื่องต่ำทรามไม่ต้องพูด; ส่วนอุเบกขา
ไม่ใช่กามารมณ์ แต่มีอารมณ์หลายเรื่อง หลายอย่างซับซ้อน
ซ้อน ๆ ก็เรียกว่านานัตตอุเบกขา. ที่นี้อุเบกขาที่เข้มข้น
เหลือเพียงอย่างเดียวอารมณ์เดียวสิ่งเดียว ก็เรียกว่า เอกัตต-
อุเบกขา ก็ยังผูกมัดอยู่นั้นแหละ เพราะมันทำให้หลงพอใจใน
ความสุข, แม้ว่าเป็นความสุขที่เกิดมาจากอุเบกขา มันก็ยัง
หลงอยู่นั้นแหละ มันต้องออกไปเสียให้หมด, หมดสิ้นไม่มี
เหลือ; ความรู้สึกที่เป็นอตัมมยตา ย่อมกำจัดอำนาจ
ของเอกัตตอุเบกขา.

ถ้าเหล่านี้จะพังถูกหรือไม่พังถูก มันก็ยังสงสัย จะ
เป็นการเป่าปี่ให้เต่ากลับไปเสียหมดก็ไมรู้. ขอรักที่ต้อง
ยกตัวอย่างอย่างนี้ แล้วต้องพูดทำทายเป็นนี้ ไม่อย่างนี้จะ
ไม่สนใจ. ถ้าอาตมกลายเป็นเป่าปี่ให้เต่าฟัง, ใครเป็นเต่า? ก็
คนที่ฟังไมรู้เรื่องนั้นแหละเป็นเต่า แล้วมันก็เห็นอกกันทั้ง
๒ ฝ่าย ก็ช่วยทำความเข้าใจกันให้ดี ๆ, ให้เข้าใจบ้าง อย่าให้

เป็นการเป่าปี่ให้เต่าฟัง หรือเป่าปี่ให้แรดฟัง ทำนองนั้นมัน
ไม่ไหวนะ.

ในวันนั้นไม่ต้องการจะพูดอะไร เพราะว่าอัทมมยทา
มันขึ้นสมอง ด้วยความหวังว่า จะให้ท่านทั้งหลายเข้าใจให้จน
ได้ ไม่เหนื่อยเปล่า, ขอร้องว่าแม้แต่เพียงชื่อของมันก็สำคัญ
จำไว้ให้ได้ ถึงแม้จะแปลกสักหน่อย. อัทมมยทา อัทมมยทา
ฟังไม่เป็นภาษาเลย, ความหมายของมันก็คือว่า ไม่จำเป็นที่
จะต้องอาศัยสิ่งนั้นมาทำความพอใจ หรือทำความสุขหรือทำ
ความอะไรอีกต่อไป เพราะมันล้วนแต่หลอกทั้งนั้น, กตทั้งนั้น,
เผาทงทั้งนั้น ผูกพันทั้งนั้น ผูกมัดตรึงทั้งนั้น, ไม่เอา
กับมันแล้ว : นี่เรียกว่ากูไม่เอากับมันแล้ว, อะไรที่มันเคย
ทรมานใจมากมาเลย พอแล้วถึงที่สุดแล้ว กูไม่เอากับมันแล้ว.
นี่มันเป็นการหย่าขาด ยิ่งกว่าหย่าขาดทางผิวเมื่อยเสียอีก; ผิว
เมื่อยไม่ได้หย่ากันจริง หย่าตามกฎหมายแต่มันก็ยังรักกันอยู่
ยังแอบไปมาหาสู่กันบ่อย ไม่เท่าไรมันกลับแต่งงานกันอีกก็มี
มันไม่หย่าขาดจริงๆ เพราะว่าอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นยังมี
อยู่; แต่ถ้าว่าเป็นเรื่องของญาณของวิปัสสนาญาณของ
มรรคญาณ มันเกิดอัทมมยทา อย่างนี้แล้ว มันหย่าขาดจริง
ขาดเด็ดขาด, ขาดไม่กลับไปอีกเลย กูไม่เอากับมันอีกแล้ว.

อยากจะพูดว่า อุตส่าห์มาจากที่ไกล มาเวียนเทียน
 มามาชมนูชาที่นี่ จะได้อะไรคุ้มกัน, จะได้อะไรคุ้มกัน มาจาก
 กรุงเทพฯ หรือไกลกว่ากรุงเทพฯ มาจากยะลาปัตตานีอะไร
 จะได้อะไรคุ้มกัน. อาตมาก็รับผิดชอบด้วยตนเอง ไม่ต้องมี
 ใครมาบังคับ ว่าถ้าเขาไม่ได้อะไรคุ้มกันแล้ว ยมบาลเล่นงาน
 อาตมา เขกหัวตีกบาลอะไรไปตามเรื่อง; พยายามทำให้ผู้มาแต่
 ที่ไกลนั้นได้รับประโยชน์อะไรให้มันคุ้มกัน, เลือกแล้วเลือกเล่า
 เลือกแล้วเลือกอีกทุกปีเลย. ฉะนั้นจึงบอกอะไรให้ใหม่ทุกปี
 เรื่องหนึ่งข้อหนึ่งทุกปี; แล้วให้ถือว่าข้อนี้ วันนั้นบอกเรื่อง
 นั้นบอกเรื่องนั้น ให้เข้าใจเรื่องอติมมยตา ให้เข้าใจจนเอาไปใช้
 เป็นประโยชน์ได้ เหมือนเรื่องทั้งหลายที่ได้บอกไปแล้ว, แล้ว
 ก็ได้ใช้เป็นประโยชน์ได้จริง; เช่น เรื่องสุณญตา เรื่องตถาตา
 เรื่อง อิทัปปัจจยตา เป็นต้น.

บททวน

ขอทบทวนว่า เรามีพระพุทธ พระธรรม พระ
 สังฆี เป็นหลัก แล้วพระธรรมนั้นแหละออกมาเป็นปรีชา
 คือการเล่าเรียน, เป็นการปฏิบัติ, แล้วก็ได้ผลของการปฏิบัติ.

เมื่อได้ผลของการปฏิบัติ มันก็เริ่มมาตั้งแต่เห็น อนิจจัง
ทุกขัง อนัตตา, เห็นอย่างนั้นแล้วรวมกันแล้ว ก็เรียกว่า เห็น
ธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทปปัจจยตา, เมื่อเห็นเป็น
อิทปปัจจยตาแล้ว ก็เห็นว่างจากตัวตน คือ สุนฺญตา, เห็น
ตถาตา เห็นเช่นนั้นเอง, พอเห็นเช่นนั้นเองก็หย่าขาดกัน
เป็น อตัมมยตา.

ฟังดูแล้วก็น่าหวั ทาๆ ทั้งนั้นเลย: อนิจจา ทุกขตา
อนัตตา ธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทปปัจจยตา สุนฺญตา
ตถาตา อตัมมยตา, ทาๆ กันทั้งนั้นเลย. คำว่าทาๆ นั้น
แปลว่าความ ๆ : ความเป็นอนิจจัง ความเป็นทุกขัง ความเป็น
อนัตตา ความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตาม
กฎเกณฑ์ของธรรมดา ความอาศัยเหตุปัจจัยแล้วเกิดขึ้นไม่มี
ตัวตนอะไรแท้จริงที่ไหน จึงเป็นสุนฺญตา ว่างจากตัวตน
แล้วเป็นตถาตา คือความเป็นเช่นนั้นเอง, ในที่สุดก็เห็น
เอากับมันไม่ไหวไฉย คือความที่เอากับมันไม่ไหวแล้ว
นั่นแหละคือ อตัมมยตา อตัมมยตา.

ใครมาถึงขั้นนี้แล้วรอดตัว เป็นพระอรหันต์ ไม่
มัวเป็นแค่พระโสดาพระสกิทาคาอะไรอยู่ เพราะมัน หย่าขาด

จากสังขาร—การปรุงแต่ง, หย้าขาดจากอุปาทาน—ความยึดมั่น
ถือมั่น, ^๕หมดสิ้นอวิชชาสวะ หมดสิ้นอวิชชา^๕นุสัย พวก
อวิชชาทั้งหลายมันก็หมดสิ้นไป, เรื่องมันก็จบ กลุ่มคำแล้ว
ถ้าจำได้เพียงคำเดียว ถือเอาประโยชน์ให้ได้ ไม่ต้องพูดให้
หลายคำ.

อาตมาเคยรู้สึกเบื่อและละอายตัวเอง ที่พูดมากเรื่อง
มากคำ เพราะฉะนั้น^๕วัน^๕นี้ขอพูดเพียงคำเดียว คำเดียว ทั้งวัน
พูดแต่ อตัมมยตา คำเดียว, ขอให้เข้าใจให้ได้ แล้วก็เอาไปใช้
ให้เป็นประโยชน์ให้ได้. ถ้าเก่งจริงเอาไปใช้เป็นมนต์ ไว้
ทวาดสิ่งที่มันมาล่อมาหลอกให้รัก ให้โกรธ ให้เกลียด ให้กลัว
ให้ตื่นเต้น ให้วิตกกังวลอาลัยอาวรณ์ ให้อิจฉาริษยา ให้หวง
ให้หึง ให้หลงอยู่ในของเป็นคู่ๆๆ. นี่เป็นมนต์ สำหรับไล่
ขับไล่สิ่ง^๕น้อออกไป ก็ออตัมมยตา, อตัมมยตา กูไม่เอา กับมึง,
กูไม่เอา กับมึง ความหมายเป็นอย่างนั้น; ^๕นี้แปลเป็นภาษา
ไทยง่ายๆ ทยาบๆ นะ, ถ้าแปลตามภาษาบาลีที่ว่า ^๕ความที่ไม่
ต้องอาศัยสิ่ง^๕นั้นอีกต่อไป, ^๕ความที่จะไม่สำเร็จมาจากเหตุปัจจัย
นั้นๆ อีกต่อไป, ^๕ความที่อยู่เหนืออำนาจปรุงแต่งของเหตุปัจจัย
นั้นๆ โดยสิ้นเชิง, ^๕นี่คือออตัมมยตา.

อยากจะอวดสักหน่อยว่า ไม่เคยมีใครเอามาพูด,
 อาตมาฟังมานานหนาแล้วไม่มีใครเอามาพูด ก็อยากจะเอามาพูด
 เอาของที่เป็นชั้น เพชรน้ำเอก ที่ซ่อนอยู่ในพระไตรปิฎกเอา
 มาแจกกัน ใครจะว่าบ้าก็ได้ มันก็น่าจะบ้าอยู่, เอาเรื่องที่
 เขาฟังไม่รู้เรื่องมาพูดให้เขาฟังนี้ มันก็ต้องเป็นคนบ้า, แต่ถ้า
 มีคนฟังออก ฟังถูกสักคนก็หายบ้า. นี่ขอให้ช่วยกันหน่อย
 ช่วยกันหน่อย, ช่วยกันศึกษาช่วยให้เข้าใจให้ได้รับประโยชน์
 สักคนสองคน, อาตมาก็ไม่ต้องเป็นคนบ้า ไม่ต้องเป็นคน
 ถูกหาว่าบ้า เอาเรื่องอะไรก็ไม่รู้มาพูดแล้วก็ไม่มีใครเข้าใจ.
 ถ้าทั้งหมดคน^{๕๕} ไม่มีใครเข้าใจสักคนหนึ่ง ก็เรียกว่ากรรมของ
 อาตมาแหละ บาปกรรมที่เอาเรื่องที่ไม่^{๕๖}มีใครเข้าใจมาพูดให้เขา
 ว่าบ้า, เขาหาว่าบ้า กับเขาจะหาว่าเบา^{๕๗}ให้เท่าฟัง^{๕๘}นี้ คำไหน
 น่ากลัวกว่า? เขาหาว่าเรา^{๕๙}บ้านอย่างหนึ่ง แล้วเขาหาว่าเรา
 เบา^{๖๐}ให้เท่าฟัง^{๖๑}นอกอย่างหนึ่ง สองคำนี้คำไหนน่ากลัวกว่า?
 ถ้าจะช่วยกันหน่อยก็พยายามฟังให้ออก ฟังให้เข้าใจ ไปใช้
 ให้เป็นประโยชน์ให้ได้ ก็จะไม่^{๖๒}มีใครหาว่าเบา^{๖๓}ให้เท่าฟัง, และ
 ก็จะไม่^{๖๔}มีเท่าเยาะเย้ย เมื่อมีคน^{๖๕}ที่ฟังออก ฟังถูก ฟังรู้เรื่อง.

มันเป็น หัวใจของธรรมะ ทั้งหมด โดยหลักแห่ง
การปฏิบัติแล้ว มันไปสรุปผลอยู่ที่คำคำนี้, มันมีความหมาย
ลึกซึ้งที่เข้าใจไม่ได้, แต่ก็มีความหมายให้เอามาใช้เอามาลูกล่ำ
เอามาท่อง.

เช่น นิกายเทียนไขของจีน พวกทายกทายิกาทั้งหลาย
ไม่เข้าใจเรื่อง อมิตาภะ อมิตายุ ว่าคืออะไร แต่ก็ให้เอามาท่อง
เอามาท่องทั้งที่ไม่รู้ว่าอะไร, มาท่องว่าข้าพเจ้านมัสการพระ-
อมิตาภะ, ข้าพเจ้านมัสการพระอมิตายุ ซึ่งไม่รู้ว่สิ่งนั้นคือ
อะไร. อมิตาภะ แปลว่า แสงสว่าง ที่ประมาณมิได้, อมิตายุ
ก็สิ่งที่มีอายุประมาณมิได้ ก็คืออสังขตธรรมหรือนิพพานนั่นเอง
เป็นอมิตาภะเป็นอมิตายุ, นี่มันเข้าใจไม่ได้ แต่เขาก็ให้เอา
มาท่อง. พวกอาชีวะที่โรงเจเขาจะท่องอย่างนี้ นะโมอมิตอชุก,
นะโมอมิตอชุก นะโมอมิตอชุกอย่างนี้, เขาท่องกันอยู่
อย่างนี้ แล้วเขาก็เชื่อกันว่า ถ้าท่องได้แปดหมื่นคำแปดหมื่น
ครั้งแล้วก็สำเร็จ รอดทั่วๆ จะไม่ไปนรก, ไม่ไปไหนหมด,
แน่นอนที่จะไปสวรรค์ : นี่ตามนิกายเทียนไข นิกายสวรรค์
สุขาวดี; แล้วเขาถือว่า คนที่ท่อง นะโมอมิตอชุกครบ
แปดหมื่นครั้ง พอไม่สบายเทวดาเอารถมารออยู่บนหลังคา,

พอดับจิตก็ขึ้นรถไปเทียนไท้ไปสวรรค์, เชื้อกันอย่างนั้นแล้วก็
มีมากด้วย. พวกอาซิมไม่รู้อะไรเลย เรื่องอมิตาภะ อมิตายุณี
แต่ก็มาท่องกันแปดหมื่นครั้งแล้วก็เชื่อว่าไปสวรรค์ คือใจพอ
ใจอย่างยิ่งเลย.

นี่มันก็จะคล้าย ๆ กัน ที่อาตมาจะพยายามให้ท่าน
ทั้งหลายเข้าใจคำว่าอัมมยตา, มันก็จะคล้าย ๆ กับที่พวกอาซิม
เขาท่องนโมมิทอชุกแปดหมื่นครั้ง แล้วก็มีการอธิษฐานไป
สวรรค์, ข้อนี้ไม่ได้หมายความว่าอย่างนั้น เพื่อให้มันค่อย ๆ เข้า
ใจ ค่อย ๆ เข้าใจ ค่อย ๆ เข้าใจ จนเห็นว่าไม่มีอะไรที่ควร
ยึดมั่นถือมั่น เพราะว่าถ้าไปยึดมั่นถือมั่นเข้าแล้ว ที่จะไม่กั
นั้นไม่มี มันเป็นทุกข์ทั้งนั้น; จะค่อยเห็นมากขึ้น ๆ แล้วก็
ค่อยถอยห่าง ๆ ๆ จนเห็นชัด รู้เด็ดขาดลงไปเลยว่า ไม่เอากับ
มึงแล้ว ไม่เอากับมึงแล้ว อัมมยตา เห็นความที่เอากับมัน
ไม่ได้อีกต่อไปแล้ว, คงจะดีกว่าอาซิมที่ท่องอมิตาภะแปดหมื่น
ครั้งก็ได้.

นี่เอาละพอแล้ว, ถ้าได้เข้าใจ และได้รับประโยชน์
ของธรรมะอันลึกซึ้งค้ำแล้ว ก็จะได้กำหัวใจของพระพุทธ-
ศาสนาไว้แล้ว ไปทำให้เป็นประโยชน์ได้ในวันนี้, ช่วย

ตกเตือนกันท้วงว่า อย่าลืมเสียว่าคำนี้คือ อตัมมยา, เทียว
กลับไปถึงบ้านก็ลืมแล้ว อะไรเขาก็ไม่รู้ จำเองก็ไม่ได้ ตาม
เพื่อน เพื่อนก็ไม่รู้, ช่วยจำชื่อของมันไว้ก่อนดีกว่าว่า อตัม-
มยา มีความหมายว่า ไม่อาศัยมันอีกต่อไป, เห็นชัดแล้ว
ว่าอาศัยไม่ได้, เข้าไปอาศัยแล้วก็เอา, ไม่เข้าไปอาศัยกับมัน
อีกต่อไป จะหลุดออกไปทางฝ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกัน, อตัมมยา
ก็อย่างนี้.

อะไรที่เคยรักเคยหลง อยากจะได้จะเอากันอย่างใจจะ
ขาด, ตักบาตรช้อนเดียวได้วิมานหลังบิรवार ๕๐๐ อย่างนี้จะ
เอากับมันไหวหรือไม่ไหว ก็คิดดู; ถ้าไม่ไหวก็เอาอตัมมยา
นี้ขับไล่ออกไปให้เกลี้ยง ให้อว่าง ให้อปล่อยวาง ให้อหลุดพ้น,
เหมือนกับที่โอวาทปาฏิโมกข์ว่า จากชั่วมาถึงดี พันดาก็ถึงว่าง.

ไปคุมะพร้าวนาพิเกร์กลางทะเล^{๕๕} ผัง ที่นั่นมันว่าง
จากบุญและบาป กุศลและอกุศล ซึ่งเป็นทะเล^{๕๕} ผัง โผล่ขึ้น
พื้นทะเล^{๕๕} ผัง, ฝนตกไม่ต้องพัวร้องไม่ถึง ^{๕๕} นกมีความหมาย
อย่างเดียวกันแหละ จะเรียกชื่อว่า นิพพานก็ได้ จะเรียก
ชื่อว่า อสังขตธรรมก็ได้ จะเรียกชื่อว่าอมตธรรมก็ได้ แล้ว

แต่เดอะ, มันเป็นเรื่องที่อยู่เหนืออำนาจการปรุงแต่งโดยประการ
ทั้งปวง ไม่มีเหตุปัจจัยอะไรอีกต่อไป. เตียวนี้เราก็ไม่อาศัย
เหตุปัจจัยอะไรอีกต่อไป ไม่ยุ่งกับเหตุปัจจัยอะไรอีกต่อไป, หย่า
ขาดจากเหตุปัจจัยทั้งหลายทั้งปวงทั้งสิ้น นี่คือ อตัมมยตา. ถ้า
สงสารผู้พูดว่าเหนื่อยเกือบตายแล้ว ก็ช่วยจำไว้ให้ได้, แล้วก็
เอาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ให้ได้ทีละนิดๆ ไว้ทวาค ทั่วาส่งที่
จะไปหลงรักมัน ไปหลงยึดมันถือมันกับมัน จนหัวอกเป็น
หนอง.

เอ้า พวกกันที่สำหรับคืนนี้ ไม่พูดอะไร พูดคำเดียวว่า
อตัมมยตา, ตอนบ่ายก็พูดมากเรื่องเดียวว่า อตัมมยตา แล้ว
ยังจะต้องพูดอีกกี่ครั้งก็ยังไม่ทราบ, พูดจนเต่าฟังถูกทะเลเบาปี
ให้เต่าฟังถูกทะเล. อตัมมยตา ขอให้มันเป็นคำที่คุ้นปากคุ้นหู
เหมือนกับคำว่า อิทัปปัจจยตา สุนฺณตา ทถาตา อย่างที่ได้
พูดกันมาแล้ว.

ปารุกถาธรรมนก็สมควรแก่เวลาแล้ว แล้วก็หมดแรง
ที่จะพูดด้วย ก็ขอยุติ.

ควันทองของอดัมมยดา.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ แห่งภาคมาฆบูชาในวันนี้
ก็ยังเป็นการบรรยายเรื่องปณิณกะต่อไปตามเดิม กลายเป็นว่า
ภาคนี้กลายเป็นภาคพิเศษ พูดแต่เรื่องเบ็ดเตล็ด ปณิณกะ ไม่
ติดต่อกันเป็นชุดใหญ่ๆ เหมือนครั้งที่แล้วมา, เพราะว่ามันมี
ความประจวบเหมาะหรือความบังเอิญ ให้ต้องทำอย่างนั้น.
เมื่อเราไม่ยึดถือเรื่องพิธีระเบียบอะไรให้มันมากมาย เราก็ทำได้
โดยพูดเป็น เรื่องปณิณกะเรื่องเดียวจบ, เรื่องเดียวจบกันไปสัก
ภาคหนึ่งก็จะดีเหมือนกัน ซึ่งในครั้งนี้จะได้ให้หัวข้อว่า อดัม-
มยดาอีกที, อดัมมยดาอีกที ทั้งที่พูดมาแล้วขอพูดซ้ำอีก จะ
เรียกว่าเป็นเรื่องหลงทางอยู่ หรือว่า ควันทองของอดัมมยดา
ก็ยังได้.

อคัมมยตาเป็นเรื่องยาก

จึงต้องคอยโอกาสที่เหมาะสมในการบรรยาย.

ทำไมจึงเรียกว่าเรื่องคว้นหลง สิ่งที่เหลืออยู่เล็กๆ น้อยๆ? ก็เพราะได้ข่าวว่ามีใครบางคนตั้งคำถามขึ้นมาว่า *ทำไม* เพิ่งพูดเรื่องอคัมมยตาเดี๋ยวนี้ คือบิณฑิคราวนี้, ทำไมหวังไว้ไม่พูด ทั้งหลายสิบปี ๒๐ ปี, ๓๐ ปี, ๔๐ ปี ไม่เอามาพูด, หวังไว้หรืออย่างไร, หรือมีเล่ห์เหลี่ยมอย่างไร, จะอุปไว้ขายต่อเมื่อไร? เขาก็มีความสงสัยกันขึ้นมาอย่างนี้ มันก็มีเหตุผลเหมือนกันแหละ ที่เขาจะคิดอย่างนั้น จะถามอย่างนั้น จะสงสัยอย่างนั้น. แต่มันกลายเป็นเรื่องที่น่าหัวสำหรับอนาคตว่า มันมีเหตุผลที่ตรงกันข้าม, ไม่ได้กักไว้เหมือนกักสินค้า หรือว่าอุปไว้ขายต่อเมื่อถึงเวลาจะขายแพงๆ อะไรทำนองนี้: แต่มันเป็นเพราะว่ารออยู่ก่อน, รออยู่ก่อน *รออยู่ด้วยความจำเป็น* ให้พวกกบในสระบัวนั้น มันโตขึ้นมาพอสมควรที่จะรู้เรื่องที่ยากๆ ได้, หรือว่าให้จิ้งจอกมันรู้ภาษาคนมาสักหน่อย จะได้รู้สแกง. เมื่อกบมันก็ไม่รู้สแกงสกรอกก็ไม่เอาเสียเลย, จิ้งจอกมันก็ไม่รู้เรื่องรสของแกงเอาเสียเลย, ก็ต้องรอก่อน.

ที่รื้อไปอีกไม่ได้ มันจะตายแล้ว ทั้งคนพูดและทั้ง
 คนฟัง, คือ ทั้งคนและทั้งจวกันมันจะต้องตายไปด้วยกันเสีย
 แล้ว จึงเอามาพูด, มันก็เหมือนกับต้องโต้ตอบ กวากบทั้งหลาย
 เอ๊ย เราก็รออยู่เท่านั้น เพราะว่าแม่พูดไป มันก็จะเหมือน
 กับเป่าปี่ให้เต่าฟัง มันจะได้ผลอะไร, คนเป่าก็เหนื่อยเปล่า
 เต่ามันก็คงจะรำคาญแยะเหมือนกัน เพราะมันฟังไม่รู้เรื่อง มัน
 ก็เลยไม่ได้อะไร, มันมีแต่เสียทั้งสองฝ่าย จึงยังไม่พูด, ยังไม่
 พูด รอให้จวกมันมีวิญญานมากขึ้นอีกหน่อย, ให้กับมันเจริญ
 ทั่วยุทธศาสตร์อะไรมากพอสมควรเสียก่อน จึงค่อยพูดเรื่องนี้.
 พูดอย่างนั้นมันหยาบคายหรือไม่ ก็แล้วแต่เถอะ, แต่ว่าความ
 จริงมันมีอยู่อย่างนั้นแหละ มันช่วยอะไรไม่ได้; เพราะว่า
 อาตมาผู้ศึกษาผู้เอามาพูดนี้ ก็ต้องใช้เวลามากเหมือนกัน, ใช้
 เวลามากที่สุด ๒๐-๓๐ ปี กว่าที่จะเข้าใจเรื่องอัมมมยตา แล้วก็
 กว่าที่จะเอามาพูดกันจริงๆ จังๆ ก็เมื่อวันมาฆบูชาเอง, มันเป็นเรื่อง
 เหมือนกับเตรียมตัวตาย กลัวว่าจะไม่ได้พูด ก็เลยเอามา
 พูดกันเสียที.

ฉะนั้นจะต้องกล่าวได้ว่า เป็นเรื่องที่ลึกที่สุด ยากที่
 สุดในพระไตรปิฎก และเป็นผลสุดท้ายที่จะพึงได้รับ, ถ้าได้รับ

ก็เป็นอันว่าหมกบฏหา ใครมีอคัมมยตา ก็คือได้ผลสุดท้ายของการปฏิบัติ, ถ้าจะเปรียบก็เปรียบเหมือนกับ ดาบเล่มสุดท้ายที่จะตัดสิ่งที่จะต้องตัด, ในด้านของธรรมปฏิบัติก็จะเปรียบเสมือนดาบเล่มสุดท้าย ถ้าจะเปรียบด้วยผลการปฏิบัติก็เหมือนเพชร, เพชรน้ำเอกที่จะให้ความพอใจสูงสุด หรือเป็นอันสุดท้าย.

เป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจในพระไตรปิฎก ก็น่าหัวแหละจะเป็นเพราะไม่เข้าใจในคำๆ นี้อย่างไร การสังคายนาก็ไม่ได้แก้ไขชำระคำๆ นี, ทั้งไว้ให้กำกวมพินเสีย. ในที่บางแห่งเรียกว่า อคัมมยตา ก็มี, ในที่บางแห่งเรียกว่า อคัมมยตา ก็มี; แต่ที่ถูกต้องนั้น คือในที่บางแห่งหลายแห่งเหมือนกันเรียกว่า อคัมมยตา, แล้วจะเอาอย่างไรกันในพระไตรปิฎกเข้าใจว่าผู้สังคายนามิมีความรู้ก็ได้ จึงปล่อยไว้ทั้ง ๓ อย่างอย่างนี้.

แล้วถ้าว่าไปนึกถึงตัวอักษรขอม วงกลมครึ่งๆ ซีกกว่าลง เหมือนกับวงกลมครึ่งซีกแล้วกว่าลง อักษรขอม ถ้าไม่มีหัวหรืออะไรเลย มันเป็นตัว ก., ถ้ามีหัวนิกหนึ่งทางซ้ายมือก็เป็นตัว ก., แต่ถ้ามีหัวโตเต็มที่ก็เป็นตัว ท. ตัว ก. ตัว

ก, ทัว ท มันกำกวมกันอย่างนี้, แล้วคงจะได้เขียนกันทั้ง ๓ แหละ คือ ไม่มีหัว มีหัวนิตหนึ่ง มีหัวใหญ่ มันก็เลยมีหัว อกัมมยทา อกัมมยทา อกัมมยทา ความยุ่งยากลำบากของคำๆ นี้ เมื่อผู้สังคายนาตรวจสอบไม่แน่ใจ ก็ไม่กล้าแก้จากที่เขา ถอดมาจากอักษรขอมครั้งแรกๆ มันก็เลยมีอยู่ทั้ง ๓ อย่าง แล้ว อรรถกถาจารย์ก็อธิบายกันไปคนละอย่าง แห่ละอย่างสอง อย่าง แห่หนึ่งอธิบายอย่างหนึ่ง, แห่หนึ่งอธิบายอย่างหนึ่ง จนเอาอะไรไม่ได้, พุดไปก็เหมือนกับตำหนิหรือดูถูกพระ- อรรถกถาจารย์ว่าไม่รู้เรื่องนี่ อธิบายไว้เข้าใจไม่ได้.

ก็เอามาพิจารณาใคร่ครวญอยู่เป็นปีๆ เป็นสิบๆ ปี ก็ค่อยจับใจความได้ว่า มันเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เข้าใจยาก ที่สุด เอามาอธิบายก็ยากที่สุด จะพุดก็ยากที่สุด, จึงพยายาม ที่จะเข้าใจ พยายามที่จะเอามาใช้ให้เป็นประโยชน์ กระทั่งจะ เอามาพุดให้รู้เรื่องกันในฐานะที่ว่ามันเป็นเพชรน้ำเอก เพชร เม็ดสุดท้าย ถ้าใครได้ก็หมดเรื่องที่จะต้องยุ่งยาก ลำบาก. หรือ ถ้าจะมุ่งไปที่การประหัตประหารกิเลสแล้ว มันก็เป็นคาบเล็ม สุดท้าย, ถ้าเราใช้คาบอันนี้แล้ว ก็เป็นอันหมดเรื่องที่จะต้อง

ตกต้องพ้น ก็เลยไม่ได้บรรยาย เพราะไม่แน่ใจว่าจะบรรยาย
ออกไปอย่างถูกต้อง, ยังไม่มีความแน่ใจพอ ก็พูดถึงบ้างแต่ก็
ไม่กล้ออธิบาย.

เดี๋ยวมันแน่ใจพอ มันจะผิดก็ผิด จะถูกก็ถูก, แต่
มันเชื่อ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ว่ามันถูกแล้วที่จะต้องอธิบายอย่างนี้
แต่ก็ไม่วายที่จะรู้สึกเบื่อ, เหนื่อยล่วงหน้า ว่าจะไม่มีผู้เข้าใจ;
แม้จะอธิบายอย่างไร ๆ กบก็ยังคงเป็นกบ จวักก็ยังคงเป็นจวัก,
แล้วมันก็จะเหนื่อยเปล่ากันทั้งสองฝ่าย, จึงขอร้องว่า ตั้งใจฟัง
กันสักหน่อยเถิด, แล้วคิดใคร่ครวญ กันให้มากเถิด, ไม่เข้าใจ
ตรงไหนก็ถาม เถิด. ครั้นตามได้ความเข้าใจแจ่มแจ้งดีแล้ว
ก็ขอให้จำไว้ให้แม่นยำ, กระทั่ง เอาไปประพฤติปฏิบัติ จนเกิด
ขึ้นมา แล้วก็ไม่ต้องไปไหน จะอยู่กับเนื้อกับตัวตลอดไป.

สรุปความว่า ขอให้เป็นนักศึกษากันให้มากที่สุดเท่า
ที่จะมากได้ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับคำๆ นี้ คือ อตัมมยตา อตัม-
มยตา, แม้แต่ชื่อก็จำไว้ให้ได้เถอะ ใครท่องได้แปล همینครั้ง
แล้วก็ เทวคาจะเอารตมารับไปนิพพานแน่ๆ อตัมมยตา.

ความหมายและประโยชน์ของอตัมมยตา.

อตัมมยตา จะแปลเป็นไทย ก็จะสามารถความได้ง่าย ๆ ว่า ความที่ไม่ต้องอาศัยสิ่งที่เคยอาศัยมาแล้วอีกต่อไป, ใจความมีอย่างนั้น ไม่ต้องอาศัยสิ่งที่เคยอาศัยเหตุปัจจัยที่เคยอาศัย อะไรที่เคยอาศัย ทุกอย่างเลย ไม่ต้องอาศัยมันอีกต่อไป ก็ความหมายของคำๆ นี้ เรียกเป็นไทยยุ่ง เรียกเป็นบาลีกันไปเสียตามเดิมจะดีกว่า ว่า อตัมมยตา, อตัมมยตา.

อย่างที่อยากจะให้พูดเป็น มนต์ขับไล่ผี, มนต์ศักดิ์สิทธิ์สำหรับขับไล่ผี ก็จะมีคำพูดสรุปสั้น ๆ ว่า กูไม่เอา กับมึงอีกต่อไป, กูไม่เอากับมึงอีกต่อไป, กูไม่เอากับมึงอีกต่อไป อะไรๆ หลายอย่างหลายๆ สิบอย่าง ที่มันเคยทำให้เป็นทุกข์ ให้เราร้อน ทนทรมานผูกพันยุ่งยากสับสนกันไปหมด ทั้งหมดนั้น กูไม่เอากับมึงอีกต่อไป; พอมีสิ่งชนิดนั้น มันจะแวบเข้ามาในความรู้สึก ก็ไล่ตะเพิดออกไป กูไม่เอากับมึงอีกต่อไป.

แล้วมันจะใช้ได้แม้ในเรื่องโลกๆ เรื่องชาวบ้าน เรื่องโลกๆ เรื่องโลกเอาจากๆ นี้ก็ใช้ได้, ฉะนั้นอะไรที่มัน

ทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากใจ ไม่สงบสุข ภูไม่เอากับมึงอีก
 ต่อไป^{นี้}. แต่แล้วมันไม่ใช่เรื่องที่ท่าง่าย; เหมือนว่าลูก
 คน^{นี้} ลูกคน^{นี้}มันแสนจะอันธพาลเลวร้าย ทำความเดือดร้อน
 ให้พ่อแม่ไม่รู้จกก็ครั้ง ก็สิบครั้ง น้ำตาไหล น้ำตาจะไหลเป็น
 โลหิตอยู่แล้ว ก็ตัดมันไม่ได้ ตัดมันไม่ได้ จนกว่าเมื่อไรจะตัด
 มันออกไปได้, ภูไม่เอากับมึงอีกต่อไป นั่นคือความหมายของ
 คำว่า อตัมมยา. บั๊จยทั้งหลาย การกระทำ และผลกรรม
 หรือการปรุงแต่ง หรืออะไรทุกอย่างที่มันเคยทำมาแล้ว ทำให้
 ติดจมอยู่ในกองทุกข์, ต่อไป^{นี้}ก็จะไม่เอากับมึงอีกต่อไป.

มันเหมือนกับคนโบราณเขาถือตามแบบโบราณ
 ไสยศาสตร์ ว่าสัตว์ตัว^{นี้}มันเป็นอุบาทว์ เลี้ยงไว้ก็มีแต่ความ
 เสื่อมเสีย ยุ่งยากลำบาก เป็นแมว เป็นสุนัข แม้แต่เป็นไก่
 เป็นอะไร เขาก็ว่า ตัว^{นี้}มันเป็นอุบาทว์ ขึ้นมีไว้ก็เป็นทุกข์,
 เอาไปปล่อยวัดหรือเอาไปทางไหนเสีย, กว่าจะสลัดออกไปได้
 มันก็ยาก; ถ้าสลัดออกไปเสียได้ มันก็หมดความทุกข์.

มันมีเสน่ห์อย่างยิ่งอะไรอันหนึ่ง ซึ่งมันผูกพันลึกซึ้ง
 มาก หรือโดยสัญชาตญาณก็กล่าวได้ หรือว่าโดยอวิชชา

กล่าวได้ : ยังหลงรักในสิ่งที่เป็นอย่างอันตราย เป็นขบถ เป็นผู้
ไม่ซื่อตรง. เหมือนอย่างภรรยาสามี มีความรักผูกพันซึ่งกัน
และกัน ยากที่จะตัดได้; แม้ว่ามันจะเลวมันจะชั่วอย่างไร
มันก็ยังยากที่จะตัดออกไปได้, บางทีก็ตัดไม่ได้ทั้งที่เลวหรือ
ชั่ว. การที่ตัดออกไปได้นั้นแหละคือ ความหมายของ
อหัมมยตา, ความไม่ต้องอาศัย หรือไม่ต้องผูกพันอะไร กับ
สิ่งนั้น ๆ อีกต่อไป.

ท่านทั้งหลายลองคิดดู ว่าบรรดาธรรมะ ห้วข้อธรรม
หลักธรรมอะไร ที่ได้ฟังได้ยินได้ศึกษามาแล้ว มันเคยมีค่า
ใหม่? เช่นจะพูดเป็นอย่างภาษาธรรมะสุภาพ ๆ ก็ว่า ความ
ที่ไม่ต้องอาศัยสิ่งนั้นอีกต่อไป, จิตมันปลงเกิดขาดลงไปว่า ไม่
ต้องอาศัยสิ่งนั้นอีกต่อไป ก็มองเห็นชัดเจนแล้ว^๕ ก็ดูจะ
ไม่เคยได้ยิน แล้วถ้าได้ยินก็ไม่ว่าจะเรียกเป็นภาษาบาลีว่า
อะไร ทั้งที่มันมีอยู่ในพระไตรปิฎก มันก็ไม่เคยมีใครเอามา
ให้ได้ยิน. เดียว^๕ก็เอามาให้ได้ยินว่า สิ่งนั้นเขาเรียกว่า
อหัมมยตา—ความที่จิตมันสูง ถึงขนาดที่ไม่ต้องอาศัยสิ่งที่เคย
อาศัยมาแต่ก่อนอีกต่อไป, พูดอย่างโกรธแค้นก็ว่า กูไม่เอา
กับมันอีกต่อไป, ถ้าพูดอย่างสุภาพ ก็ว่า ความที่ไม่ต้องอาศัย

สิ่งนั้นอีกต่อไป, พ้นจากอำนาจปรุงแต่งของสิ่งนั้นกันเสียที. มันรวมความหมายของคำว่า วิมุตติ — หลุดพ้น หรืออะไรไว้หลาย ๆ แง่ หลาย ๆ มุมในคำ ๆ นี้. เมื่อมีสิ่งนี้แล้ว มันก็หลุดออกจากสิ่งนั้น ตัดอุปาทานขาด หลุดออกจากสิ่งที่เคยยึดมั่นถือมั่นโดยประการทั้งปวง. อาตมาจึงพูดว่า เปรียบเสมือนตาบอดมอดูท้ายที่ใช้แล้วเรื่องมันก็หมด, เรื่องมันก็จบ; ถ้าพูดในทางผล เปรียบเทียบในทางผล ก็เพชรน้ำเอกสูงสุด ใต้แล้วก็เป็นอันว่าหมดเรื่องกัน.

มันเป็นเรื่องที่เราเข้าใจกันอย่างนี้แหละ, เอาไปพิจารณาตุเถิด ก็พอจะเห็นด้วยว่าทำไมจึงไม่เอามาพูด จึงไม่อาจจะเอามาพูด ปล่อยไว้เป็นสิบ ๆ ปี. ถ้าท่านทั้งหลายจะระลึกนึกดูให้ดี ก็พอจะเห็นได้ว่า กว่าจะพูดเรื่อง อิทปปัจจยตา อิทปปัจจยตา ให้เป็นที่เข้าใจ จนพูดกันได้ดีปากกันหลาย ๆ คนนั้น กินเวลาดัง ๓๐ ปี มันเคยพูดมาแล้วเมื่อ ๓๐ ปี ที่มันมาแล้ว กว่าอิทปปัจจยตา จะไปอยู่ที่ปากของพวกเขา.

แล้วคำว่า สญฺญตา กว่าจะพูดติดปาก เอามาพูดกัน ได้ในหมู่คนทั่วไป ก็กินเวลาดัง ๒๐ ปี ๒๐ ปีไปแล้ว จึงรู้

จักพูดว่า สุนฺณตา ๆ กันบ้าง ; ถึงอย่างนั้นก็ไม่วายที่มีคนพูด
ผิด ๆ สุนฺณตา สุนฺณเปล่า สุนฺณเปล่า สุนฺณณะ สุนฺณเปล่า แปลว่าสุน
ณฺณ เรียกว่าสุนฺณ มั่นณฺณ, แต่ให้ความหมายผิด, มั่นว่าง ว่าง
จากความยึดมั่นถือมั่น แต่ไม่แปลว่าสุนฺณเปล่า. สุนฺณเปล่ามันก็
เร็วกว่าข่มขู่ข่มขู่ เพราะว่^๕ข่มขู่ข่มขู่เอาไปทำบุญยังได้ ^๕
ถ้ามันสุนฺณเปล่า ไม่มีอะไรเลยอย่างนี้ มันก็ไม่ณฺณ. คำว่า
สุนฺณตาไม่ได้แปลว่า สุนฺณเปล่า มันแปลว่า ว่างจากตัวตน, ว่า
จะเข้าใจคำสุนฺณตาทัน พุคกันมาถึง ๒๐ ปี.

ทีนี้ก็มาถึงคำที่ยากขึ้นมาอีก ก็คือคำว่า ตถาตา
ตถาตา — เช่นนั่นเอง เช่นนั่นเอง ก็เพิ่งเข้าใจกัน ได้ฟังกัน
พอรู้เรื่องกัน ต้องใช้เวลาตั้ง ๑๐ ปี คือ ๑๐ ปีมาแล้ว คำว่า
ตถาตาจึงมาอยู่ในจิตใจ พอรู้ได้ว่า โอ้ มันเช่นนั้นเอง, ถ้า
ตถาตาแล้ว เช่นนั่นเอง แล้วมันก็ไม่ยินดียินร้าย, มันก็ไม่
ยึดมั่นถือมั่น.

แต่ ที่มันมีอาการอีกอันหนึ่ง อีกขั้นตอนหนึ่ง อยู่
ในระหว่างนั้น, เห็นตถาตา ตถาตา เช่นนั่นเองแล้ว มันจะ
เกิดความรู้สึกว่า โอ้ ! เล็กกันที่ เล็กขนาดกันที่ ไม่อาศัยมึงอีก

ต่อไป ไม่ผูกพันกับมันอีกต่อไป, มันจะสร้างกุปรงแต่งกุไม้ได้อีกต่อไป. ชั้นนี้เป็นชั้นที่สำคัญที่สุด เหมือนกับตาบอันสุดท้าย เรียกว่าตัมมยตา เพิ่งเอามาพูดกันจริงจัง เมื่อสองวันมานี้เอง, เพิ่งพูดเมื่อสองวันมานี้เอง จะเข้าใจได้อย่างไร.

เรื่องอิทัปปัจจยทาใช้เวลา ๓๐ ปี, เรื่องสุญญทาใช้เวลา ๒๐ ปี, เรื่องทถาทาใช้เวลา ๑๐ ปี, ที่นี้ เรื่องนี้ซึ่งมันลึกซึ้ง แล้วก็มาพูดกันเมื่อวานนี้ จะเข้าใจได้อย่างไร ถ้าไม่ให้ความร่วมมือ ถิ่นกศึกษาให้เข้าใจจริงๆ แล้ว มันก็ยิ่งรออีกนานแหละ.

ขอให้สังเกตดูให้ดีเถิด พอจะเข้าใจได้ มันไม่ลึกเกินไป, คำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ลึกจนเหลือวิสัย มันอยู่ในวิสัยที่พอจะเข้าใจได้, แต่ต้องกระทำให้ดี ๆ กระทำให้ดี ๆ ฟังให้ดี ๆ คิดให้ดี ๆ ประพฤติปฏิบัติให้ดี ๆ ให้เข้าใจจนได้ ก็จะสังเกตเห็นแล้วก็เข้าใจได้ ว่าตัมมยทาคืออะไร, พยายามๆ ก็คือว่า ไม่เอาของมันอีกต่อไป ไม่ยุ่งกับมันอีกต่อไป.

แล้วก็มึประโยชน์ไปในทุกแง่ทุกมุม แม้ในเรื่องไม่เกี่ยวกับนิพพานเรื่องอยู่ที่บ้าน ถ้านอนไม่หลับ ด้วยเรื่อง

รบกวนอะไร รบกวนจิตใจจนนอนไม่หลับ, ถ้าตัดออกไปว่า
 กุไม่เอากับมึงอีกต่อไป ช่างหัวมึงอะไรนี้ มันก็นอนหลับแหละ.
 ความหมายของอศัมมยตา คืออย่างนี้ แล้วหลายคนจะเคยได้
 ไข้มาแล้วด้วย ได้ไข้ในลักษณะอย่างนี้มาแล้วแต่ยังไม่รู้จักมัน
 ว่าจะเรียกว่าอะไร, เรื่องอะไรมารบกวนจิตใจ อยู่เรื่อยไป
 ละมันก็ไม่ไ้ เอะมาใส่ไว้ในใจมันก็กักเอา กักเอา ละมันก็
 ไม่ออก แต่ถ้า ละออกไปได้ สลัดออกไปได้ นั่นแหละ คือ
 ความหมายของคำว่าอศัมมยตา.

ขอให้คิดแน่นอยู่ในความจำคำๆ นี้ ให้ไปนอนฝัน
 ว่าอศัมมยตา, ให้ละเมอว่าอศัมมยตา พอใจที่ว่ามันจะช่วยได้
 หรือเป็นอาการที่มันช่วยได้ หรือมันหลุดรอดได้, อะไรๆ ที่
 เคยยึดถือผูกพันอยู่ตลอดเวลาที่แล้มาแล้ว มันก็กักเอาทั้งนั้น.
 ในแง่ของความรักก็ดี, ในแง่ของความโกรธก็ดี, ในแง่ของ
 ความกลัวก็ดี มันกักเอาทั้งนั้น, สลัดออกไปไม่ได้. ถ้ามี
 ปัญญาที่จะสลัดออกไปได้; ถ้าไม่มีปัญญาจะทำอย่างไร ก็
 ขอให้ใช้มนต์คาถาอย่างที่ว่ามาแล้ว สำหรับผู้ที่ไม่มีปัญญา ใช้
 คาถาง่ายๆ ไล่ตะเพิดมันออกไป ว่า กุไม่เอากับมึง ไป—ไป—ไป

ใช้คำว่า ไป ไป คำเดียวก็ได้ มันก็จะเกลี้ยงไปจากจิตใจ เรียกว่า
อภิมมยตาช่วยได้ ช่วยได้.

เมื่อมาถึงขั้นนี้แล้วหมดเลย มันจะตกได้หมดเลย
ตัดอันสุดท้ายที่เรียกว่าเอกัตตอุเบกขา, นานัตตอุเบกขาก็ตัด
พวกคามพวกอกุศลทั้งหลาย, มาติดอยู่ที่เอกัตตอุเบกขาพอ
มาถึงอันสุดท้าย อภิมมยตาก็ตัดเอกัตตอุเบกขาหมดเลย. พุท
ง่าย ๆ ก็ว่าที่แรกคนเราก็ดึงจมอยู่ในเงินทอง ข้าวของ ทรัพย์สิน
สมบัติ กามารมณ์ ก็ตัดเสียได้ด้วยนานัตตอุเบกขา ก็มีจิตเป็น
สมาธิเป็นรูปฌานชั้นใดชั้นหนึ่ง เป็นสมาธิที่มีรูป แล้วก็มี
หลายชนิด จึงเรียกว่าอุเบกขาหลาย ๆ ชนิด, ครั้นต่อมาก็
ตัดนานัตตอุเบกขาเสีย ด้วยเอกัตตอุเบกขา ก็คือรูปฌาน
อรุณฌานชั้นสุดท้ายคือเนวสัญญานาสัญญายตนฌานนี้ ก็ตัด
นานัตตอุเบกขามาเหลืออยู่เป็นเอกัตตอุเบกขา ยังไม่หลุดพ้น ;
เหมือนอุทกดาบสรามบุตร ก็มาสูงสุดอยู่ที่ทรงนี้. พระ-
พุทธเจ้าไปศึกษาแล้วท่านไม่เห็นด้วย ท่านก็ไม่เอา ท่านจึง
ออกมาหาของท่านเอง จนทรงค้นพบการปล่อยวาง
อุปาทานทั้งหลายเสีย นั่นคืออภิมมยตา, สิ่งที่เคย
ผูกพันยึดมั่นถือมั่นขาดออกไป ไม่ยึดถืออีกต่อไป เป็นอภิม-

มยทา, แล้วก็ตัดเอากัดต่อเบกขา อันสุดท้าย อันเลิศ อัน
ประเสริฐ ในฝ่ายที่เป็นภพออกเสียได้, จบกัน. มันสูงสุด
อย่างนี้ ในเรื่องของการที่จะบรรลุวิมุตติความหลุดพ้น.

แต่ว่า แม้ในเรื่องของชาวบ้านโลกๆนี้ ก็เคยได้ยิน
ไต่ฟุ้งอยู่บางคน อาตมาเคยได้ยินข่าวบางคน แล้วเป็นที่
เชื่อถือได้ ก็มีไม่กี่คน ๒-๓ คนเท่านั้น แต่ว่าคนๆนั้น เขา
ตัดได้จริง, ตัดลูกที่เลว ตัดลูกชายที่เลวทรมานธพาล ตัด
ได้จริง ตัดขาดไปได้เลย, ก็แปลว่า คนนี้ใช้อัมมมยทาได้แน่
ในเรื่องของโลกียะ ในโลกปัจจุบันนี้ ก็น่าสรรเสริญ. ไป
เทียบเคียงดูให้ทีเถอะ เป็นลูกหญิงหรือลูกชายหรือลูกอะไรที่
มันเลว ก็ยังยากที่จะตัดออกไปได้, แม้ไล่มันไปมันกลับมา ก็
เอ็นดูมันอีก สงสารมันอีก มันก็ตัดไม่ได้. แต่ได้ข่าวว่า
มีบางคนเขาตัดได้เด็ดขาด ก็ขออนุโมทนาว่า เขามีอำนาจของ
อัมมมยทามาใช้เด็ดขาด ตัดสิ่งที่เคยรัก เคยผูกพัน เคยอาศัย
เคยปรุ่งแต่ง เคยอะไรอยู่ด้วยกัน ออกไปเสียได้.

เฮ้, อิกตุ สำคัญก็มากน้อย สำคัญก็มากน้อย สำคัญ
ที่จะเรียกว่าเป็นคาบเล่่มสุดท้ายไหม? สำคัญพอที่จะเรียกว่า

เป็นเพชรน้ำเอกเม็ดสุดท้ายไหม? เพราะฉะนั้นมันก็ต้อง
ลำบากบ้าง ต้องช้าหน่อยที่จะศึกษาจะพูดจากัน.

ลำดับธรรมะ ตั้งแต่ต้นจนถึงนิพพานเป็นที่สุด.

ในที่นี้ก็จะยกจะทบทวนความเข้าใจกันอีกครั้งหนึ่ง
ในลำดับของธรรมะที่เราได้ผ่านกันมาแล้ว, แต่อยากจะพูดว่า
แม้จะได้ผ่านกันมาแล้ว ก็ผ่านกันมาอย่างนั้นแหละไม่ชัดเจน
ไม่แจ่มแจ้ง, ช่วยชักซ้อมความเข้าใจกันบ่อยๆ ให้ชัดเจน ให้
แจ่มแจ้ง. ขอให้คอยฟังให้ดี อาตมาจะไล่ไปตามลำดับ อย่าง
กับไล่ลูกม้อง.

ชุดแรกที่จะเอามาพูดก็คือ พระรัตนตรัย คือ พระ-
พุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คืออะไรก็พอจะรู้จักกันอยู่แล้ว ว่า
พระพุทธคืออะไร, พระธรรมคืออะไร, พระสงฆ์คืออะไร
อย่าต้องพูดโดยรายละเอียดอีกเลย เพราะบางคนก็สามารถทำ
พระพุทธให้เป็นพ่อ, พระธรรมให้เป็นแม่, พระสงฆ์ให้เป็นพี่
ได้, ถึงขนาดนั้น เอาที่นี้ก็ดูต่อไปว่า :—

พระธรรม พระธรรมนั้น แยกตัวออกมาหรือว่า
กลอดออกมา เป็น ปริยติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ, พระธรรม

คำเดียวแยกตัวออกมาเป็น ปริยัติ คือความรู้, ปฏิบัติ คือ การปฏิบัติ, ปฏิเวธ คือผลของการปฏิบัติ ก็ได้เป็น ๓ อีกแล้ว พระธรรมคำเดียว.

ทีนี้คำที่สอง คือ ปฏิบัติ ปฏิบัติแยกตัวออกมาเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา : ศีล คืออะไร สมาธิ คืออะไร ปัญญา คืออะไร, ก็พูดกันมากมายนักหนาแล้ว ศีลคือพื้นฐานที่จะให้เกิดสมาธิ, แล้วสมาธิคือเครื่องมือที่จะช่วยให้เกิดปัญญา.

ทีนี้เมื่อเกิดปัญญาขึ้นมาแล้ว ปัญญามันเห็นสิ่งทั้ง ๓ อีกแหละ คุณันตักคัสสิทฺธฺ์เหลือเกิน ๓, ๓, ๓ นี่; ปัญญามันก็เห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ปัญญาคลอออกมาเป็นความรู้ เป็นเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา. อนิจจัง คือทุกสิ่งนอกจากพระนิพพานมันเปลี่ยนแปลงเรื่อย เปลี่ยนแปลงเรื่อย, เพราะต้องอยู่กับสิ่งเปลี่ยนแปลง หรือกับความเปลี่ยนแปลง มันก็เป็นทุกข์ เป็นทุกข์, แล้วไม่มีอะไรต่อต้านความทุกข์นี้ได้ ก็เป็นอนัตตา, ก็เรียกว่าปัญญาคลอออกมาทำให้เห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา.

ทีนี้ดูให้จริงจังเข้า จริงจังเข้า จริงจังเข้า ก็จะเห็นว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตานั้นมันมีลักษณะเป็น ๓ อย่างอีกแหละ

คือเป็น ธรรมัญญิตตา เป็นการตั้งอยู่ตามธรรมดา, แล้วเป็น ธรรมนิยามตา คือ เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมดา แล้วมี ลักษณะเป็น อิทัปปัจจยตา คือ เป็นเหตุเป็นปัจจัยอาศัยกัน เกิดขึ้น. ถ้าปัญญาเห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จริงแจ่มแจ้งชัดเจนจริง ก็จะได้เห็นธรรมัญญิตตา ธรรมนิยามตา และ อิทัปปัจจยตา ๓ สิ่งอีกแหละ มันง่ายดีทำให้เป็น ๓ สิ่ง, ๓ สิ่ง.

ถ้าเห็นความเป็นไปตามธรรมดาตามกฎธรรมดา เป็น อิทัปปัจจยตา ว่ามันเป็นอย่างนั้นเท่านั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น แล้ว มันก็จะเห็น สุนฺณญตา, สุนฺณญตา ว่าว่างจากตัวตน ว่างจากการปรุงแต่ง เป็นของว่างจากความหมายแห่งตัวตน, สุนฺณญตา แล้วก็จะเห็นต่อไปว่า โอ! มันเป็น ตถาตา ตถาตา เช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง, ถ้าเห็น สุนฺณญตา ก็จะเห็น ตถาตา ตถาตา เช่นนั้นเอง. พอเห็น ตถาตา ถึงที่สุด แล้วมันก็จะ หลุดในลักษณะที่ไม่อาศัยสิ่งนั้นอีกต่อไป, ไม่ผูกพันกับสิ่งนั้นอีกต่อไป ไม่หวังพึ่งสิ่งนั้นอีกต่อไป ก็คือ อตัมมยตา.

ดูให้ดีว่า เมื่อเห็น สุนฺณญตา ถึงที่สุด ก็จะเห็น ตถาตา เช่นนั้นเอง, เมื่อเห็น ตถาตา ถึงที่สุด ก็จะรู้สึกเต็มท้นขึ้นมาว่า

อตัณมยตา ความที่อยู่กับมันไม่ได้แล้ว อยู่กับมันไม่ได้แล้ว
 ต้องเลิกกันที่ ต้องออกจากกันที่ เป็นอตัณมยตา เป็นอาการ
 ของวิมุตติ กำลังวิมุตติ กำลังจะวิมุตติ แม้จะยังไม่เป็นตัว
 วิมุตติโดยเต็มที่ มันก็เป็นอาการที่มันจะวิมุตติ. นี่แหละ
 ญาณที่เป็นเครื่องแสดงธัมมฐิติ ว่ามันตั้งอยู่เป็นธรรมตา
 อย่างไรนั้น มันก็สิ้นสุดลงที่ตรงนั้นที่เห็น อตัณมยตา นี่เอง.

ธรรมประเภทธัมมฐิติญาณ จบลงที่ตรงนี้ ค่อยไป
 ก็จะมีนิพพาน ญาณ—ญาณ ที่เป็นไปเพื่อนิพพานหรือเป็นตัว
 นิพพานต่อไป, มันจึงเกิดนิพพิทาโดยสมบุรณ์ วิราคะ โดย
 สมบุรณ์ เกิดวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะโดยสมบุรณ์ เป็นส่วน
 นิพพานญาณ ซึ่งจะแยกชื่อออกเป็นก็ชื่อก็ชื่อก็ได้, มีหลาย
 ชื่อหลายสิบชื่อเหมือนกันแหละ เอาเพียงว่า นิพพิทา วิราคะ
 วิมุตติ นิพพาน ก็พอ, นี่ฝ่ายนิพพานญาณ.

อตัณมยตา เป็นข้อต่อระหว่าง

ธรรมฐิติญาณกับนิพพานญาณ.

หลักคำคุณที่เดียวหมดทั้งจักรวาล ก็พบว่า ฝ่ายธัมมฐิ-
 ติญาณ มาหยุดอยู่ตรงอตัณมยตา หลังจากอตัณมยตาแล้วก็

เป็นนิพพานญาณ—ญาณในนิพพานหรือญาณที่เป็นตัวนิพพาน
ต่อไป แล้วเรื่องก็จบ จบแก่นิพพาน. นี่ก็ให้ตลอดสายช
ก็ให้ตลอดสายทั้งหมดของธรรมะสำคัญ ๆ ก็ขึ้นตอน ก็ระยะ
ก็ขึ้นตอน แล้วก็ทำให้เห็นว่า *อตัมมยตามันอยู่ที่ตรงไหน*, มัน
ก็อยู่ที่ตรงไหน, มันมีจุดอยู่ที่ตรงไหน, ทั้งจุดอยู่ที่ตรงไหน.
มันเป็นสิ่งสุดท้ายของพวกธัมมัญญูญาณ หรือจะเรียกว่าอยู่
ตรงหัวต่อ ข้อต่อ ฝ่ายนี้เป็นธัมมัญญูญาณ ฝ่ายโน้นเป็น
นิพพานญาณ, หรือพูดกันง่าย ๆ อย่างวัตถุก็ว่า อยู่ตรงที่
ระหว่างติดกับหลุด ติดแล้วหลุดออกได้ นั่นแหละ ตรง
นั้นตรงที่ต่อกันที่ติดแล้วหลุดออกได้ นั่นเป็นอตัมมยตา นั่นพูด
อย่างธรรมชาติ พูดอย่างวิทยาศาสตร์.

นี่ถ้าเราพูดอย่างภาษาอื่นชื่ออย่างอื่น เขาก็มีเหมือน
กัน เขาก็เรียกอย่างอื่นเสีย ไม่ได้เรียกว่า *อตัมมยตา*, จะ
ลองเปรียบเทียบดูก็ได้. เช่น ใน *วิปัสสนาญาณทั้ง ๕* ตั้งแต่
อุทฺทปฺพะญาณ ถึงกะญาณ ภาเยศุบัญญัติญาณ เรื่อยไป จน
ถึงกับว่า *สังขารเบกขาญาณ* — ความวางเฉยในสังขารทั้งหลาย
ทั้งปวงได้ สังขารเบกขาญาณ. อุปมาในภาพปริศนาธรรม
ในตึกนั้น ไปดูเถาะรูปที่ว่า ผัวเมียหย่าจากกันนั้น คือ สัง-

ขารุเบกษาญาณ นั่นคือ อาการของอดัมมยตา ต่อไปนี้ไม่
ผูกพันกันอีกต่อไป ไม่อาศัยกันอีกต่อไป เรียกว่าเป็นการ
แยกออกจากกัน ใช้คำธรรมกาสาบัญญัติว่า หย่าขาดจากกัน
เหมือนที่ผิวเมียคู่นี้หย่าขาดจากกัน.

สิ่งที่ต้องหย่าขาด.

เดี๋ยวนี้เราจะหย่าขาดจากอะไร? ก็หย่าขาดจากสิ่ง
ที่เราเคยยึดมั่นถือมั่นด้วยอุปาทาน มันจะมีก็อย่างก็สืบ
อย่างก็สุดแท้เถอะ, แต่ก่อนนี้เคยรักสนิทเหมือนผิวเมียที่รัก
กันสนิท, ต่อมาพบว่า อ้าว! นี่มันเลวร้าย มันเลวร้าย มัน
ขบถนี่ มันอันตรายนี่ ผิวเมียนั้นก็หย่าจากกัน. เดี๋ยวนี้เรา
ก็หย่าขาดจากวัตถุของอุปาทาน ที่เคยมีมาแต่ก่อน, เอาตัว
อุปาทานเป็นตัวเลวร้าย สำหรับจะหย่าขาดจากกัน ก็พึงได้ง่าย
เพราะว่าเรื่องของอุปาทานนั้น ก็เข้าใจกันอยู่เป็นอย่างดีแล้ว
ว่ามันคืออะไรบ้าง ไม่เข้าใจก็ไปเปิดดูในหนังสือก็ได้.

ข้อที่ ๑. กามอุปาทาน — อุปาทานในกาม ก็เรื่อง
ระหว่างเพศ เคยยึดมั่นถือมั่นเท่าไร เคยแนบสนิทเท่าไร เคย
หลงใหลเท่าไร เคยผูกพันเท่าไร อะไรเท่าไร ด้วยกามอุปาทาน

เดียวกันก็หย่าขาดจากกัน, แยกจากกัน ไม่อุปาทานอีกต่อไป. บางคนก็คงจะสั่นหัว ไซ้ให้หย่าลูกหย่าเมีย คนก็สั่นหัว; แต่ นี่เป็นอุปมาเปรียบเทียบกับว่า มันหย่ากันอย่างไร มันเคยรักใคร่ ผูกพันเหนียวแน่นอย่างไร, หย่าขาดจากสิ่งที่ผูกมัดไว้ด้วย กามุปาทาน.

ที่นี้ ข้อที่ ๒ ทิฏฐุปาทาน — ความเคยยึดมั่นผูกพันไว้ด้วยทิฏฐิ ทิฏฐิอันนี้ยิ่งไปกว่ากามเสียอีก ที่เราพูดกันไม่รู้เรื่องนั้นแหละ เพราะมันมีทิฏฐิ; คนนั้นมันมีทิฏฐิ มันจึงพูดกันไม่รู้เรื่อง ยึดถือแต่ความคิดเห็นของตนอย่างเดียวว่าถูก ความคิดเห็นของคนอื่นผิดหมด ไม่ยอมฟังเสียงใคร, มันมีทิฏฐิ มันก็อวดดี, มันก็จองหองพองชน แล้วก็ยกหูขวาง คนโง่เหล่านั้นมันมีความคิดชั่วขณะเท่านั้นแหละ, ที่มันมีทิฏฐุปาทานนั้น มันเป็นผู้ที่มีความคิดชั่วขณะๆ ด้วยความประมาทอวดดีทั้งนั้น ไม่เคยมีโยนิโสมนสิการ มันจึงพูดอะไรซุ่มๆ พล่อยๆ ทันทีๆ, พูดได้แต่ว่ามันผิด มันไม่ถูก, แล้วมันก็มีทิฏฐิเหนียวแน่นที่มันจะเถียง ที่มันจะไม่ยอม. ทิฏฐิอย่างนี้แหละหย่าขาดจากมันเสียเถิด หย่าขาดจากมันเสียเถิด. จงมามีความคิดที่ถูกต้อง มีความเห็นที่ถูกต้องด้วย

โยนิโสมนสิการ, อย่ามีด้วยความคิดนึกชั่วขณะด้วยอวิชชา
หรือเป็นอุปาทานล้วน ๆ อีกต่อไป.

แต่ขอบอกว่าเป็นการยาก ยากกว่าที่จะละการอุปาทาน
เสียอีก ในการที่จะละทวิฐิที่ฝังแน่นเป็นนิสัย ยากกว่าการละ
การอุปาทานไปเสียอีก; แต่ถ้าละไม่ได้ มันก็เป็นคนโง่ตลอดไป
มันโง่ตลอดไป แล้วจะต้องเสียใจที่หลังอยู่เรื่อย ๆ ไป แล้วมัน
ก็ไม่ฉลาดขึ้นมา ดังนั้นอย่าขาดจากมันเสียเถิดทวิฐิอุปาทานนี้.

เอาที่นี้ ข้อที่ ๓ สิลัพพัตตอุปาทาน คำอธิบาย
ยาก ช่วยจำไว้ให้ได้ว่า คำอธิบายยาก แล้วอธิบายกันผิด ๆ,
ได้แต่ไปยึดเอาตัวอย่างของมันเท่านั้น, ตัวแท้ตัวจริง ความ
หมายอันแท้จริงของมัน ก็คือว่า ถือเอาความหมายของศีล
และวัตรผิดความหมายที่ถูกต้อง. ศีล ข้อปฏิบัติทางศีลก็ดี,
ข้อปฏิบัติทางธรรมที่เรียกว่าวัตรก็ดี, เขามีความมุ่งหมาย
อย่างไร มันก็ยึดเอาความมุ่งหมายผิด แล้วยึดถือแน่นแน่น
อย่างนั้นแหละเรียกว่า สิลัพพัตตอุปาทาน เป็นเหตุให้ไปเชื่อถือ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ของศักดิ์สิทธิ์ บางสรวงอันวอนอะไรไปก็ไม่รู้,
นั่นไม่ใช่ตัวสิลัพพัตตอุปาทาน เป็นผลของมัน ตัวอาการแท้ ๆ
ของมัน ก็ยึดถือเอาความหมายผิด ๆ.

ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่นว่า คีล มีความมุ่งหมายเพื่อ
จะเป็นบาทฐานของสมาธิ คีลมีความมุ่งหมายจะเป็นบาทฐาน
ของสมาธิ; แต่ว่ายืดย้อเอาความหมายผิด ว่าคีลเป็นสตางค์
สำหรับจะไปซื้อเอาสวรรค์. พุทให้มันซัด ๆ พังง่าย ๆ ให้
คีล^๕เป็นสตางค์สำหรับจะไปซื้อเอาสวรรค์ แล้วก็เชื่อกัน
อย่างนั้นเสียด้วย แล้วก็หนังสือข้อความในทวิภาษาบาลี
เขียนว่าอย่างนั้นเสียด้วยว่า เอาคีลเป็น บันไดของสวรรค์. เขา
พูดสำหรับคนโง่ เพื่อให้คนโง่จะได้รักษาศีลเสียบ้าง, ไม่
อย่างนั้นมันไม่ยอมรักษาศีล; แต่ว่าคีลโดยความมุ่งหมาย
ไม่ใช่เป็นบันไดไปสวรรค์ เพราะว่าสวรรค์ก็เป็นที่หลอกลวง
ผูกพันอยู่ในกองทุกข์, คีลโดยความหมายอันแท้จริง เพื่อ
ให้เกิดสมาธิ, หรือเพื่อให้เกิดความสงบสุขที่นี้ ไม่มีความ
วุ่นวายที่นี้. นี่ความหมายอันแท้จริง, แต่เขาก็ไปยืดย้อเอา
ความหมายผิดเป็นอย่างอื่นเสีย.

หรือว่า สมาธิ สมาธิมีความมุ่งหมายที่แท้จริง เพื่อ
เป็นบาทฐานของปัญญา ก็ยืดย้อเอาเป็นว่า สมาธินี้จะได้มีฤทธิ์
มีเดช มีอำนาจพิเศษศักดิ์สิทธิ์ เป็นปาฏิหาริย์, แล้วมันก็เป็น
บ้าไปเลยเพราะสมาธิ บ้าอานาปานสติ^๖นี้ เมื่อก่อนนั้นได้ยินว่า

มีมาก; เขาทำสมาธิเพื่อจะเหาะได้ ไม่ใช่ทำสมาธิเพื่อเป็น
 มาตรฐานของปัญญา. นี่เรียกว่าถือเอาความหมายของสมาธิ
 ผิดเสียแล้ว, ไม่ใช่เพื่อเป็นมาตรฐานของปัญญาเสียแล้ว, มัน
 เพื่อประโยชน์อะไรของมันต่างหาก เพื่อจะแสวงหาประโยชน์
 เป็นวัตถุด้วยซ้ำไป, เช่นเหาะเหินเดินอากาศ ล่องหนหายตัว
 ทำกินอะไรได้; นี่ผลของสมาธิที่เขาเชื่อเขามุ่งหวัง. ถ้ามี
 ความเชื่ออย่างนี้ก็เป็นสัสถ์พัตตปราคาสเกี่ยวกับสมาธิ.

ที่นี้ ปัญญา หรือ วิปัสสนา ความมุ่งหมายอันแท้จริง
 ก็เพื่อให้เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา, ความมุ่งหมายของ
 ปัญญาหรือวิปัสสนานี้ เพื่อจะเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
 แล้วก็จะเห็นไปตามลำดับ อย่างที่ว่ามาแล้ว กระทบเห็น
 สุนัข เห็นคน เห็นรถ เห็นคนเดิน. แต่เดี๋ยวนี้เขาทำวิปัสสนา
 เพื่อเห็นตัวเลข เพื่อเห็นนรกเห็นสวรรค์ เห็นอะไรก็ไม่รู้
 บ้า ๆ บอ ๆ ไปตามเรื่องของเข, นี่ไม่ใช่ความมุ่งหมายอัน
 แท้จริงของปัญญา. นี่ถือเอาความหมายผิดเสียแล้ว มันก็
 เป็นสัสถ์พัตตปราคาสในส่วน of ปัญญา.

นี่ดูเถระว่าศีลก็ดี สมาธิก็ดี ปัญญาก็ดี มีความมุ่ง
 หมายถูกต้องอย่างไร มันถือเอาผิด ที่ถือเอาผิดนั้นแหละเขา

เรียกว่า ปรามาส, ปรามาส. สิลัพพัตตปรามาส แปลว่า
 ลูบลำศีลและวัตรผิดๆ ของมันที มันถูกต้อง มันสะอาด ก็
 ไปลูบลำผิดๆ ให้เป็นของสกปรกไปเสีย, สิลัพพัตตปรามาส
 แปลว่าทำให้สกปรก ลูบลำย้ายให้สกปรกซึ่งศีลและวัตรซึ่งมี
 ความมุ่งหมาย ที่จะหลุดพ้นเป็นนิพพาน มาเป็นเรื่องของ
 กิเลสไปเสีย, นี่หยาขาดจากมันเสียเถิด สิลัพพัตตูปาทาน.

ทีนี้ข้อสุดท้าย อัตตวาทุปาทาน นี่ยาก ข้อสุดท้าย
 อันสุดท้าย ยึดมันถือมันจนพูดออกมาว่า ตน อัตตวาทะ
 + อุปาทาน ยึดมันถือมันจนทำให้ปากพูดออกมาว่าตน ว่าตัวกู
 ว่าของกู มีเรื่องราวมากมาย แล้วก็พูดกันมากมายแล้ว,
 จำไม่ได้ก็ตามใจนะ แต่เรื่องตัวกู — ของกูทั้งหลายเป็นเรื่อง
 อัตตวาทุปาทาน ละยากที่สุด; แต่มันก็เป็นอุปาทานอยู่
 นั้นแหละ, แล้วก็ได้อาศัยอุปาทานนี้เป็นคู่ชีวิตจิตใจ ยิ่งกว่า
 ผัวเมียกันเสียอีก มันฝังแน่นอยู่กับอุปาทานเหล่านี้. หยา
 ขาดจากมันเสียเถิด หยาขาดจากมันเสียเถิด, อาการที่แยกตัว
 ออกมาเสียได้ ไม่ผูกพันกันอีกต่อไป นั่นคือสิ่งที่เรียกว่า
 อตัมมยตา. เที่ยวนี่เราหลุดพ้นไม่ได้ ก็เพราะเราไม่มีอตัม-
 มยตา, ไม่มีการปล่อยวาง, ไม่มีการสลัดความยึดมันถือมัน.

เนื้ออัมมยทาในความหมายอย่างนี้ เขาจะพูดถึงกันอยู่ บ้าง ก็ในคำพูดอย่างอื่นซึ่งทำให้ไม่ได้ยินคำว่า อัมมยทา, แต่ที่เป็นคำเข้มข้นสรุปความไว้ดีที่สุด กะตัตถัตถที่สุดในพระบาลีในพระพุทธภาษิตแล้ว ก็คือคำว่า อตัมมยตา — ไม่อาศัยสิ่งนั้นอีกต่อไป ไม่ยอมให้ถูกปรุ้งแทงด้วยสิ่งนั้นอีกต่อไป, นั่นแหละถูกที่สุด ก่อน^{นี้}สิ่งนั้นมันปรุ้งแทงเราเรื่อย ปรุ้งแทงเราเรื่อย ปรุ้งแทงอยู่ทุกวันทุกเวลา จนมาเป็น อย่าง^{นี้}. เดี๋ยว^{นี้}มันจะมาปรุ้งแทงเราไม่ได้อีกต่อไป, อาการ^{นี้}เรียกว่าอัมมยตา. นี่ยก อุปาทาน มาเป็นตัวอย่างที่จะต้องหย่าขาดจากกัน.

แล้วอะไรก็ตามทุกอย่าง มีอีกมากมาย แม้แต่สิ่งที่เรียกว่า อาหาร : กวฬิงการาหาร ผัสสาหาร มโนสัญเจตนาหาร วิญญาณาหาร; อาหาร^{นี้} เราหลงไหลในอาหาร จนกลัวว่าจะตายเพราะไม่ได้กินอาหาร ก็หลงไหลในอาหาร ก็ผูกพันไว้อย่างยิ่ง หย่าขาดจากมันเสียเถิด, อย่าไปหลงไหลผูกพันในอาหาร.

กิเลส ทั้งหลายผูกพันกันมาอย่างไร แยกกันเสียเถิด, หย่าขาดจากกันเสียเถิดทั้งชั้นที่เป็น กิเลส กิเลส ชั้นที่เป็น อนุสัย กิเลส ชั้นที่เป็น อาสวะ กิเลส, หย่าขาดจากมันเสียเถิด.

อีกอันหนึ่งก็คือ ความโง่หรืออวิชชา ทำให้เกิดมี ตัวตน มีตัวตน มีเจตนา ทำอะไรก็เป็นกรรม กรรม-การ กระทำกรรมคือการชั่ว แล้วผลของการกระทำ ผลกรรม แล้ว ก็มีการที่ต้องเป็นไปตามกรรม ตามอำนาจของความโง่ มัน โง่ นี่ มันจึงเป็นกรรม มันจึงมีผลกรรม จึงต้องมีการเป็นไป ตามกรรม. ถ้าไม่โง่ มันไม่มีตัวกู-ของกู ไม่มีตัวบุคคล แล้ว มันทำอะไรไม่เป็นกรรม, ไม่มีกรรม ไม่ต้องเป็น กรรม, ไม่ต้องมีผลกรรม ไม่ต้องเป็นไปตามกรรม. นี่เรียกว่า เราสามารถที่จะพ้นจากกรรม อยู่เหนือกรรม ไม่ต้องเป็นไปตาม กรรม.

แต่ที่มัวท่องว่า กูจะต้องเป็นไปตามกรรม ไม่พ้น จากกรรมไปได้ นี่มันโง่เองนี่. พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ ชัดเจนว่า ถ้าได้อาศัยตถาคตเป็นกัลยาณมิตรแล้ว จะพ้นจาก ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย, พ้นจากกรรม

พ้นจากความที่ต้องเป็นไปตามกรรม, อยู่เหนือกรรมหรือสิ้นกรรม. นี่ไม่เอามาพูด ไม่เอามาสอน ไม่เอามาท่องกัน มัวแต่ท่องว่า ภูมิความเกิดเป็นธรรมดา ไม่พ้นความเกิดไปได้ ก็ร้องไห้เสียทีหนึ่ง, ภูมิความแก่เป็นธรรมดา ไม่พ้นความแก่ไปได้ ก็ร้องไห้ไปอีก, ภูมิความตายเป็นธรรมดา, ภูมิกรรมเป็นของตัว จะต้องเป็นไปตามกรรม ทำกรรมใดไว้ ก็เป็นไปตามผลแห่งกรรมนั้น. นั้นมันคนโง่, มันพูดครั้งเดียว มันรู้ครั้งเดียว เป็นความจริงครั้งเดียว สำหรับคนโง่ คนมีวิชา; ถ้าไม่มีวิชา มันไม่มีอาการอย่างนั้น, มันไม่มีตัวจะทำการอะไรที่ไหนถ้าไม่มีวิชา.

เดี๋ยวนี้วิชามันทำให้มีตัวกู มีตัวกูมันก็มีตัวตน มีทำการ รับผลกรรมเป็นไปตามกรรม; ถ้ามีวิชามันไม่มีตัวตน แล้วมันไม่มีกรรม, ไม่มีการกระทำที่เป็นกรรม หรือต้องเป็นไปตามกรรม, นี่คือนิพพาน สิ้นกรรมอยู่เหนือกรรม เป็นสิ่งที่เป็นไปได้. ดังนั้นกรรมเป็นสิ่งที่ผูกพันอย่างยิ่ง ผูกมัดตรึงอย่างยิ่ง หย่าขาดจากมันเสียเถิด.

พูดว่าให้เหนือชั่วเหนือดี จิตใจผ่องใส เหมือนที่พูดในวันทำมาชบูชา ไม่มีใครสนใจ, พันชั่วถึงดี พันดีถึง

ว่าง ว่างนั้นแหละมันพันหมด : พันจากกรรม พันจากผล
ของกรรม. พุทสำหรับคนที่มีความรู้พื้นฐานทั่ว ๆ ไปว่า
กุต้องเวียนว่ายไปในวัฏสงสาร, เลิกเถิด หย่าขาดจากวัฏ
สงสารเสียเถิด. นี่เป็นเรื่องที่วาทักขาคจากกัน.

แล้วจะพูดด้วยคำอีก ๓ คำ ซึ่งก็มีประโยชน์มาก
เหมือนกัน ขอให้ช่วยจำไว้เถอะ : คนซึ่งฉลาดก็ทำบุญต่อ
อายุ, คนที่มีความรู้มีสติปัญญาบ้าง ก็จะทำบุญต่ออายุ ถ้า
คนฉลาดถึงที่สุด มีวิชาปัญญาถึงที่สุด จะทำบุญตัดขาด
จากอายุ น่ากลัวไหม? มันไม่กลัวใช่ไหม คนโง่ไม่กลัวที่จะ
ตัดขาดจากอายุ มันกลัวตาย; ต่ออายุ ต่ออายุ ทำบุญนิมนต์
พระมาต่ออายุ มันก็แบบหนึ่ง. ที่นี้อย่างต่ออายุ ต่ออายุ,
โอ้มันช่างน่าหัว ้วย มันหลอกกูเหลือเกิน ้วย กูไม่เอา ต่ออายุ
มันก็อย่างหนึ่ง. เดียวนี้มันยิ่งกว่าต่ออายุคือว่าตัดขาดออก
จากมันเสียเลย. ไม่มีความหมายที่จะมาเป็นเครื่องผูกพันอีก
ต่อไป, ตัดขาดจากอายุไปเสียเลย.

ถ้าจำ ๓ คำนี้ไว้ได้ มันช่วยให้ง่ายขึ้น ในการที่จะ
แยกตัวออกจากสิ่งที่ผูกพัน จิตใจให้เป็นทุกข์ให้เร้าร้อน คน
โง่ก็ต่ออายุ ต่ออายุไปเถิด, คนที่มีความรู้ก็ต่ออายุเล่น, คน

ที่กล่าวหาจนถึงที่สุด ก็ตัดขาดจากอายุ ; กูไม่เอา กับ มึง อายุ
เป็นของอายุ เป็นของอะไรไป เป็นของนามรูป เป็นของอะไรไป,
สติปัญญาไม่เอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นตัวกูมาเป็นของกู, มันตัด
ขาดจากอายุ มันน่ากลัวนะ, ถ้าเข้าใจผิดก็จะเห็นว่าตาย, เป็น
การตายแน่ๆ แล้วมาชวนให้ตายนี้ใครจะเอา.

ปริญญาของสวนโมกข์ ไม่มีใครยอมรับ ปริญญา
สวนโมกข์ 'ตายก่อนตายสบายเหลือ' ไม่มีใครต้องการ เขา
คิดว่าชวนให้ตาย, มันรู้เท่านั้น, มันรู้แค่นั้น ; ความตายที่
ไม่ตายมันไม่รู้. นี่ก็เหมือนกันแหละ : ตัดขาดจากอายุ
ไม่ยินดี ไม่เสียใจ ไม่อาลัยอาวรณ์ในอายุ.

การตัดขาดออกไปได้อย่างนี้ คือความหมายของ
อตัมมยตา กูไม่อาศัยมึงอีกต่อไป. อาตมากลายเป็น
คนพูดหยาบ, พูดหยาบกายอันธพาล, แต่แล้วมันก็ช่วย
ไม่ได้ นี่ พูดอย่างอื่นมันไม่เข้าใจ มันก็ต้องพูดอย่างภาษาชาว
บ้านหยาบกายอันธพาล มีความหมายว่า กูไม่อาศัยมึงอีกต่อไป,
นั่นแหละคือความหมายของอตัมมยตา เป็นคำสูงที่สุดในพระ-
พุทธศาสนา ไม่เอามาสอนกัน, แล้วไม่เข้าใจว่าอะไรเสียด้วย

เข้าไป, ทั้งไว้เป็นคำอะไรก็ไม่รู้ อักขมยตาบ้าง อักขมยตา
บ้าง แล้วอักษมยตาก็ก็นึกว่าอะไร.

สรุปความ.

นี่เป็นอันว่า มนุษย์ที่จะศึกษา ยากที่จะเข้าใจ ยาก
ที่จะปฏิบัติได้, มันจึงกินเวลา มันจึงรอเวลา มันจึงเพ่ง
เอามาพูด. ฉะนั้นพวกกบทั้งหลาย พวกจิ้งจกทั้งหลาย
อย่ามาคำอาตมาว่าทำไมประวิงเวลา ก็รอให้กับมันค่อยหาย
เป็นกบ, ให้จิ้งจกมันหายเป็นจิ้งจก, ให้มันค่อยๆ รู้รสแกล
เสียบ้าง แล้วจึงจะเอาเรื่องนั้นมาพูดกับกบ เอาเรื่องนั้นมาพูด
กับจิ้งจกสักแกล ให้มันพอจะรู้ได้ตามสมควร. เอาละ นี่ควัน
หลังของอักษมยตา พูดสำหรับวันนี้ เรียกว่ามันเป็นเรื่อง
พิเศษ มันเป็นเรื่องแยกแขนงออกไป มันทำให้เข้าใจผิดๆ
กันได้.

วันนี้เราพูดกัน เรื่องอักษมยตาอีกที มันยังไม่หมด
จึงพูดอีกที แล้วก็พูดในแง่ควันหลังหรือผลข้างเคียง ไม่ใช่
ตัวแท้จริง แต่มันมีประโยชน์อย่างยิ่ง. ขอให้พวกกบเหล่านั้น
หายเป็นกบกันเสียเร็วๆ. ให้จิ้งจกเหล่านั้นหายเป็นจิ้งจก ให้รู้

รสแกงกันเสียบ้างเร็ว ๆ. แล้วเรื่องของอัมมยตา ก็จะไม่
เป็นหมัน จะไม่สูญเปล่า จะไม่เป็นหมันเจียบอยู่มันจะมาเป็น
เรื่องที่ ให้ประโยชน์ ได้ทั้งเรื่องโลกียะและเรื่องโลกุตระ.

แม้จะอยู่ในโลกนี้ไม่ใช่ไปนิพพาน, จะอยู่ในโลกนี้
ก็รู้จักใช้อัมมยตาในบางกรณีเถอะ คือตัดขาดมันไปเสีย; ถ้า
เรื่องนั้นมันรบกวนจิตใจไม่มีที่สิ้นสุด จะเป็นของรักชนิดไหน
เป็นทรัพย์สินสมบัติพัสถาน แก้วแหวนเงินทอง บุตรภรรยาสามี
ก็จงใช้วิธีนี้เถิด. แต่อย่าเข้าใจว่าอาตมาสอนให้โหดร้าย
โหดร้ายต่อภรรยาสามี นั้นมันในกรณีที่เมื่ออาจจะทำความ
เข้าใจกันได้ มีอยู่แต่ความทุกข์ทรมานแล้ว ก็ตัดขาดจากกัน
เสียดีกว่า ก็ด้วยความหมายของอัมมยตา ไม่มีเยื่อใยผูกพัน.
เกี่ยวพันหย่ากันแล้ว ก็ยังแอบไปหากันอยู่นั้นแหละ มันยังม
ความรักมีความอาลัยติดไม่ได้, มันเป็นเรื่องที่ตัดยาก.

สรุปความว่า อาตมาได้พูดถึง ดาบเล่มสุดท้ายของ
พระธรรม แล้ว, จะไม่มีเรื่องอะไรที่จะผูกกันอีกต่อไปแล้ว
ที่จะสูงกว่าเรื่องนี้ ในด้านของธัมมปฏิบัติญาณนั้นมันไม่มีแล้ว
มันสูงสุดแล้วแก่อัมมยตา.

บททวนอีกทีเพื่อความเข้าใจว่า จากพระพุทฺธ พระ-
 ธรรม พระสงฆ์ เราก็มียุติ ปฏินิบัติ ปฏิวะธ, จากปริยัติ
 ปฏินิบัติ ปฏิวะธ เราก็มียุติ ศีล สมาธิ ปัญญา, จาก ศีล สมาธิ
 ปัญญา เราก็มียุติ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา, และพร้อมกันนั้นที่แทน
 กันได้ เราก็มียุติ วัฏฏะมัจจุตตะตา วัฏฏะมนิยามตา อิทัปปัจจายตา,
 ที่มองในแง่ละเอียดลึกซึ้ง เราก็มียุติ สุนฺณุตตา ตถาตา แล้วก็ อตัม-
 มยตา จบ. คาบเล่มสุดท้ายของฝ่ายวัฏฏะมัจจุตตะตาญาณ คือ
 ความรู้ตามที่แท้จริงของธรรมชาติของสังขารทั้งปวง ที่ควร
 จะรู้, ครั้นรู้แล้วจะปล่อยวางได้ ไปจบอยู่ที่อตัมมยตา หรือ
 เป็นเงื่อนไขข้อที่ว่า จะเข้าไปสู่โลกุตตระ. ในชื่อนี้ญาณนอก
 พระไตรปิฎก เขาก็มีคำว่า โคตรญาณ, หลังจากสังขารเบก-
 ขาญาณ วางเฉยในสังขารทั้งหลายทั้งปวงได้ ก็มีอาการที่จะ
 ก้าวจากโลกียะไปสู่โลกุตตระ ตรงนั้นเขาเรียกว่า มีโคตร-
 ญาณ, ตรงเงื่อนไขตรงนั้นแหละ เป็นหน้าที่ของอตัมมยตา.
 แต่ที่จริงมันเป็นตัวสังขารเบกขาญาณมากกว่า ที่ตัดขาดจาก
 สังขารที่เคยอาศัยผูกพันด้วยการปรุงแต่ง ด้วยการถูกปรุง
 แต่ง ด้วยการพอใจยินดีในการปรุงแต่ง, เลิกความยินดี

ในสังขาร ในทุก ๆ ความหมายเสียมันก็จะเป็นอติมมยตา.

เรื่องนี้สูงสุด สำคัญที่สุด แต่เราก็มาพูดกันอยู่ในป่า สองสามคนไม่กี่คน ; มันเป็นเรื่องที่ควรพูดกับคนทั้งโลก หลายพันล้านคน แต่ก็ไม่มีโอกาส, แม้เราจะมาพูดกันที่นี้ใน ป่าในดงเพียงไม่กี่คน ก็ขอให้รู้ไว้เถิดว่า มันเป็นเรื่องที่มีค่า สูงสุด ที่จะพูดกับคนทั้งโลก. มีใครรู้จักตัดขาดจากสิ่งที่ควร ตัดขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ตัวกู ๆ ๆ, หย่าจากมันเสียเถิด หย่าขาดจากตัวกูเสียเถิด, เป็นอติมมยตาสูงสุด ไม่มีอะไร เหลืออยู่เป็นปัญหาอีกต่อไป.

การบรรยายก็สมควรแก่เวลา ไม่ใช่สมควรแก่เวลา อย่างเดียว เพราะว่าหมดแรงพูดด้วย มันก็จำเป็นที่จะต้อง ยุติการบรรยาย.

ดังนั้นจึงขอยุติการบรรยาย เปิดโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดบทพระธรรมคณสาธยาย แสดงธรรมที่เป็น บัณฑิตส่งเสริมให้เกิดกำลังใจ ในการประพฤติปฏิบัติให้จนถึง ที่สุด จนถึงกับว่ามีอติมมยตาให้ได้ ด้วยกันทุกคน ต่อไป ในกาลบัดนี้.



พระองค์อยู่หลังม่าน

พระองค์อยู่หลังม่าน

ภาพนี้ เป็นภาพที่มีชื่อว่า “พระพุทธรองค์อยู่หลังม่าน” ซึ่งมีความหมายว่า เมื่อความทุกข์ ความร้อน ความทรมาน ความวุ่นวาย ความหนักอึ้งเกิดขึ้นในจิตใจของผู้ใด ขอท่านได้โปรดทราบเถิดว่าในขณะนั้น “พระพุทธรองค์” กำลังประทับอยู่เบื้องหลังของความทุกข์นั้น ก็จะคลายปรากฏในดวงจิตของบุคคลผู้นั้นเอง เพื่อแนะแนวทางแห่งความหลุดรอดจากความทุกข์ให้แก่เรา แต่เราจะไฉนคำชี้แนะของพระพุทธรองค์หรือไม่ มันขึ้นอยู่กับปัญญาของเราแต่ละคนนี่เอง.



ตายก่อนตาย

ตายเมื่อตาย ย่อมกลายเป็นผี
ตายเมื่อได้ เป็นผี ตายใน
ตายเมื่อ เมื่อให้ เขาใส่ใจ
ตายเมื่อ เมื่อ นั้นคือตาย เสียก่อนตาย

ตาย ก่อนตาย เมื่อกลายเป็นผี
แต่กลายเป็น สิ่งที่ไม่สูญหาย
ที่แท้คือ . ความตาย ที่ไม่ตาย
มีความหมาย ไม่มีใคร ได้เกิด แล

คำพูดนี้ สั้นสั้น ชวนคิด
เหมือนเล่นสันทนาการ คนตายแล้ว
แต่เป็นความ คิดถึง ไม่สิ้นแปร
ใครคิดได้ ใครได้ ไม่ตายเลย ๕

พินิจ  พินิจ

รายชื่อหนังสือ ชุดหมุนล่อ

เล่ม	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
	พระพุทธรูปค่ากลอน	๔	๒๔. นีวรณ	๒	๔๒. อตัมมยตา กับ สันติภาพ	๑		
	การศึกษาคืออะไร ?	๑	๒๕. วันเคร	๑	๔๓. พระรัตนตรัย			
	การงานคืออะไร ?	๑	๒๖. แผ่นดินทองต้องสร้างด้วย		ที่ท่านทั้งหลายยังไม่รู้จัก	๑		
	ทรัพย์สินสมบัติคืออะไร ?	๑	แผ่นดินธรรม	๑	๔๔. การพัฒนาชีวิตโดยพระ-			
	สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตสำหรับมนุษย์	๑	๒๗. เมื่อพอใจในหน้าที่ ที่กำลัง		ไตรลักษณ์จัดเป็นอตัมมโย	๑		
	ปัญหาที่เกิดจากการศึกษา		กระทำ ก็มีสวรค์อยู่ ณ		๔๕. ปาฏิหาริย์แห่งอตัมมยตา	๑		
	ไม่สมบูรณ์แบบ	๑	ที่นั่นเอง. เมื่อไม่รู้จักตัวเอง		๔๖. สหยาธรรมของอตัมมยตา			
	ปวราณา และธรรมะ		ก็ไม่รู้ว่าตนควรจะมีหน้าที่		และ อตัมมยตาแก้ปัญหา			
	ในฐานะสิ่งที่ต้องศึกษา	๑	อะไร	๑	ของมนุษย์ยุคปรมาณู	๑		
	ชาติในปัจจุสมุปบาท	๑	๒๘. ความเป็นพระอรหันต์	๑	๔๗. พระพุทธเจ้าที่ท่านยังไม่			
	ทางออกที่ ๓ แห่งยุค		๒๙. ธรรมะคุ้มครองโลก	๑	รู้จักและอุดมคติของความ			
	ปัจจุบัน	๑	๓๐. ลูกของชีวิต กับ เส้น		เป็นแพทย์	๒		
	การบวชคืออะไร ?	๑	ของลูก	๑	๔๘. การเห็นพระพุทธเจ้า			
	ศาสนาคืออะไร ?	๑	๓๑. กระแสแห่งชีวิตเป็นสิ่งที่		พระองค์จริง และ			
	ตัวตนคืออะไร ?	๑	ต้องรู้จัก	๑	พระพุทธเจ้ามีอยู่ใน			
	อานาปานสติภาวนา	๑	๓๒. สิ่งแรกที่จะต้องรู้จักกัน		ทุกหนทุกแห่ง	๑		
	ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้อง		คือความทุกข์	๑	๔๙. ชีวิตที่ไม่เสียชาติเกิด	๑		
	ศึกษาทั้งชีวิตมีตัวตนและ	๓๓. การหมดความเห็นแก่ตัว			๕๐. หลักเกณฑ์ที่จะช่วยโลก			
	ไม่มีตัวตน	๑	คือหมดทุกข์	๑	ให้รอดอยู่ได้	๑		
	คุณพระไม่ตาย	๑	๓๔. ชีวิต คือขันธทั้งห้า		๕๑. เลิกอายุแล้วมาอยู่กับ			
	คุณพระไม่ตายและ		มิใช่ตัวตน	๑	อตัมมยตา	๑		
	เกิดมาทำไม ?	๑	๓๕. อตัมมยตาภา	๒	๕๒. ความไม่เห็นแก่ตัว			
	ความรักดี	๑	๓๖. อตัมมยตาประยุกต์	๒	และความสุขสามระดับ	๑		
	เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า		๓๗. อตัมมยตาใช้น้ำอะไร		๕๓. อารัมภภาของการเลิกอายุ	๑		
	"พระเจ้า"	๑	ได้บ้าง	๒				
	ครูคือผู้ทำหน้าที่สร้างโลก	๑	๓๘. เด็กจะเป็นผู้สร้างโลก					
	การทำวัตรตามแบบ		ในอนาคต	๑				
	โบราณ	๑	๓๙. คัมภีร์อานาปานสติภาวนา					
	ประมวลปรมัตถธรรม		อย่างสมบูรณ์แบบ	๑				
	ที่คนธรรมดาควรทราบ	๑	๔๐. การใช้อานาปานสติให้เป็น					
	โลกอื่น	๑	ประโยชน์ในบ้านเรือน	๒				
	ความเกิดแห่งทุกข์ และ		๔๑. บทช่วยจำสำหรับเรื่อง					
	ความไม่เกิดแห่งทุกข์	๑	อตัมมยตา	๑				

อตัมมยาคาถา, มนตราสำหรับชีวิต, ความหลงของอตัมมยตา

๑. ธรรมเทศนา—อตัมมยตา : ชุคกันขึ้นมา เริ่มต้นบอกให้รู้ทั่วกัน เมื่อวันมาฆบูชา ๒๕๓๑

— อตัมมยตา คือความที่ไม่ต้องสำเร็จมาจากสิ่งนั้น; นำมา ใช้ปฏิบัติด้วยการฝึกจิตให้เกิดความรู้สึกผลึกกัน ไม่ให้สิ่งต่าง ๆ เข้ามาเป็นเจ้าหัวใจ “กูไม่เอากับมึงอีกต่อไป ฯลฯ”, มีผล ทำให้ดำเนินชีวิตคล่องตัว เกลี้ยงเกลารอบคอบ, อยู่ในโลก แต่เหนือโลกทุกประการ

— อตัมมยตา เป็นธรรมะทำจิตให้ขาวรอบ หรือส่องแผ้ว ใต้อย่างง่ายดาย

— การทำจิตให้ขาวรอบ สูงกว่าการทำกุศลให้ถึงพร้อม และเหนือสิ่งคู่ทุกคู่

— อตัมมยตา เป็นหัวใจของพระอริยเจ้า, ผู้โสมนัสใจนี้ ไม่มีทุกข์แน่นอน

๒. มนตราสำหรับชีวิต: บทมนต์ที่ใช้ “ทวาค” “ตะเพิต” ก็เลิศใต้อย่างขงค!

— ในบรรดามนตราใช้ขับไล่กิเลส อตัมมยตาเป็นบทมนต์ชั้นเลิศ

— คำพลังระดับเด็ก : พุทฺธัง ธัมมัง สังฆัง

— คำพลังของผู้ใจสูงรู้ธรรมะ : อนิจฺจา ทุกฺขา เป็นต้น ตามเหมาะสมแก่กรณีนั้น ๆ

— จิตจะไม่หวั่นวิตกทุกกรณี ถ้ามี.....สัญญา ทถา อตัมมยตา คัมภรณ

— ผู้มีลักษณะการแห่งอตัมมยตาอยู่ในตัว จะไม่ถูกกตมึวการณ์ใดๆ

— อตัมมยตาเป็นเครื่องวัดความแตกต่างระหว่างปุถุชนกับอริยชน

— มีธรรมสหายของอตัมมยตา (๔ ทา) จะทำให้กายใจแข็งแรง

— ใช้อตัมมยตาภาวนาอย่างอาหัมก็ไฉ่ผลดี แต่รู้ความหมายด้วยนับเป็นเลิศ

๓. ความหลงของอตัมมยตา : “คาบธรรมะ” อันประเสริฐเล่มสุดท้าย ใช้ตกอุบาทนทุกระดับ

— อตัมมยตาเป็นเรื่องยาก จะนำมาบรรยายต้องรอโอกาสที่เหมาะสม

— ธรรมะลึก ๆ ยาก ๆ (แต่มีประโยชน์คัมค่า) กว่า จะเข้าใจทั่วไป ต้องใช้เวลาเป็นสิบ ๆ ปี.

— อตัมมยตา นำมาใช้ได้ทั้งเรื่องโลก ๆ และเรื่องธรรมะ

— อตัมมยตา ใช้ได้ทั้งในแง่เป็นคำพลัง คำฝึใจ บทมนต์ตะเพิตก็เลิศ และทักก็เลิศซาด มีจิตอิสระเกลี้ยงเกลาร

— อตัมมยตา ช่วยได้! ช่วยได้! ช่วยได้! ในทุกกรณีทั้งกตึโลกกตึธรรม